

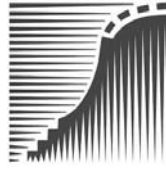
Фауна України: охоронні категорії

(довідник)

Видання друге

Київ, 2010

Фауна України: охоронні категорії

(ДОВІДНИК)

Видання друге,
перероблене та доповнене

Київ — 2010

УДК 598 (477)
ББК 28.688 (2Uk)
Ф 28

Фауна України: охоронні категорії. Довідник / О. Годлевська, І. Парнікоза, В. Різун, Г. Фесенко, Ю. Куцоконь, І. Загороднюк, М. Шевченко, Д. Іноземцева; ред. О. Годлевська, Г. Фесенко. — Видання друге, перероблене та доповнене. — Київ, 2010. — 80 с.

Видання містить перелік усіх видів фауни України, які мають охоронний статус згідно національних та міжнародних червоних списків, а також угод, що ратифіковані країною. У довіднику наведено стислий опис документів, які визначають охоронний статус видів; подано пояснення всіх охоронних категорій. Розглянуто варіанти практичного застосування природоохоронних документів.

Для працівників природно-заповідного фонду України, природоохоронних організацій, студентів та викладачів біологічного фаху, біологів широкого профілю.

Загальна редакція: О. Годлевська, Г. Фесенко.

Fauna of Ukraine: conservation categories. Reference book / O. Godlevska, I. Parnikoza, V. Rizun, H. Fesenko, Yu. Kutsokon, I. Zagorodniuk, M. Shevchenko, D. Inozemtseva; eds.: L. Godlevska, H. Fesenko. — The 2nd edition. — Kyiv, 2010. — 80 p.

The book includes lists of all species of Ukrainian fauna which have conservation status according to national and international red lists as well as to conventions and agreements ratified by Ukraine. A short review of documents determining conservation status for species and definition for all the conservation categories are given. Ways for practical implementations of the conservation documents are considered.

For officers of protected territories, nature protection organizations, students and lecturers of biological speciality, all biologists.

Edited by L. Godlevska, H. Fesenko.

Фото зубра на обкладинці — Сергія Тренета, малюнок зубра на с. 72 — Івана Парнікози.

Коштом: Видано Національним екологічним центром України за підтримки Міністерства сільськогосподарства, природи та якості харчових продуктів Нідерландів та Міністерства міжнародних відносин Нідерландів (фонд BBI-MATRA / Management Programme for International Biodiversity).

Funded by : This publication is supported by the National Ecological Centre of Ukraine through a grant from the Netherlands Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality and the Ministry of Foreign Affairs (BBI-Matra Fund / Management Programme for International Biodiversity).

© О. Годлевська, І. Парнікоза, В. Різун, Г. Фесенко, Ю. Куцоконь, І. Загороднюк, М. Шевченко, Д. Іноземцева; текст, 2010

© О. Годлевська, Г. Фесенко; редагування, 2010

ISBN 978-966-7830-13-5

© О. Годлевська; упорядкування, верстка, 2010

Зміст

Передмова	4
1. Загальні положення	5
2. Національні червоні списки	6
2.1. Червона книга України	6
2.2. Регіональні червоні списки	8
3. Зелена книга України та охорона фауни	10
4. Міжнародні червоні списки	11
4.1. Червоний список Міжнародного союзу охорони природи	11
4.2. Європейський червоний список	14
4.3. Червона книга Чорного моря	15
5. Міжнародні договори та програми	15
5.1. Бернська конвенція	16
5.2. Бонська конвенція	18
5.3. Дочірні угоди Бонської конвенції	19
5.4. Вашингтонська конвенція (CITES)	20
5.5. Рамсарська конвенція	21
5.6. Ріодежанейрська конвенція	21
5.7. Конвенція ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини	22
5.8. Бухарестська конвенція	22
5.9. Інші конвенції, ратифіковані Україною	23
5.10. Природоохоронні директиви Європейського Союзу	23
5.11. ІВА-програма	24
6. Охоронні категорії видів фауни України	24
6.1. Ссавці	25
6.2. Птахи	28
6.3. Рептилії та амфібії	38
6.4. Міноги, хрящові риби, променепері риби	39
6.5. Безхребетні	43
6.5.1. Членистоногі	43
6.5.2. Кишковопорожнинні, черви, молюски	60
6.6. Види фауни України в Червоній книзі Чорного моря	43
7. Практичне застосування охоронних категорій фауни	64
7.1. Боротьба зі знищенням природних середовищ існування фауни	64
7.2. Обґрунтування створення об'єктів ПЗФ України	67
7.3. Використання в оперативній роботі	68
8. Джерела в Інтернеті	70
Посилання	71
Додаток 1	73
Додаток 2	74

Передмова

Для проведення кампаній із захисту природних об'єктів, боротьби з явними порушеннями існуючого природоохоронного законодавства, складання листів протесту, заповідання територій, визначення пріоритетів у дослідженні та моніторингу видів тощо необхідно мати чітке уявлення про документи, які регламентують охорону об'єктів дикої природи, зокрема фауни. У зв'язку з цим у виданні подано стислий опис таких документів та шляхів їх застосування у практичній природоохоронній діяльності.

Другою складовою видання є зведений перелік видів фауни України, які мають охоронний статус відповідно до хоча б одного з діючих в Україні червоних списків, як регіональних та загальнонаціональних, так й міжнародних.

Такі зведені переліки мають значною мірою допомогти всім небайдужим до долі дикої природи в Україні — громадським активістам, штатним співробітникам заповідних об'єктів, чиновникам, науковцям — у реалізації дій щодо охорони та збереження видів дикої фауни та цінних природних територій. Сьогодні саме кількість видів, що занесені до тих чи інших червоних списків, їх охоронні категорії характеризують цінність певної території та є основним аргументом для обмеження або заборони господарської діяльності на ній. Проте навіть у виданнях Червоної книги України зведений перелік видів з наданими їм охоронними категоріями відсутній. Єдиний довідник, що включив переліки наземних хребетних України, занесених до Червоної книги України та додатків Бернської конвенції, вийшов у 2004 р. (Загороднюк, 2004).

Ідея підготовки видання, в якому було б представлено відомості про усі охоронні категорії видів та дано пояснення щодо них, належить І. Парнікозі та О. Годлевській. Ця книга є вже другою редакцією видання «Фауна України: охоронні категорії». Перша редакція — російською — вийшла в 2005 р. На жаль, у ній було допущено неточності. У цій, другій, редакції видання текст перекладено українською, інформацію у всіх розділах уточнено і доповнено, додано окремий розділ, присвячений порадам з практичного застосування охоронних категорій видів та природоохоронного законодавства України. Для підготовки зведених переліків з окремих груп залучено відповідних спеціалістів. Наведено й інформацію щодо нових категорій видів (за останнім виданням Червоної книги України 2009 р., переглянутими списками МСОП, оновленими переліками додатків міжнародних угод тощо).

Автори щиро сподіваються, що це видання стане ще одним, новим, кроком у розвитку природоохоронної діяльності в Україні.

Розділи 1–5 підготовлено І. Парнікозою та О. Годлевською, розділ 6.1 — О. Годлевською та І. Загороднюком, розділ 6.2 — Г. Фесенком, розділ 6.3 — О. Годлевською, розділ 6.4 — Ю. Куцоконь, розділ 6.5 — В. Різуном, розділ 6.6 — В. Різуном, Ю. Куцоконь, Г. Фесенком, О. Годлевською, розділ 7 — І. Парнікозою, О. Годлевською, М. Шевченко, Д. Іноземцевою, розділ 8 і додатки — О. Годлевською та І. Парнікозою.

Авторський колектив щиро дякує В. Домашлінцю, П. Гольдіну, Ю. В. Мовчану, В. Радченку, С. Трєпету, О. Шевченко, Н. Атамась, С. Шапаренку, О. Василюку за допомогу у підготовці зведення.

1. Загальні положення

Назва «червона книга» (або «червоний список») закріплена у світі за узагальнюючими анотованими переліками рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин та рослин. Ідея створення червоної книги — документа, метою якого є забезпечення інвентаризації таких видів та визначення відповідальності людства за їх збереження, — належить серу Пітеру Скотту — англійському орнітологу, художнику-натуралісту.

Авторитетом у підготовці червоних книг є Міжнародний союз охорони природи та природних ресурсів — МСОП (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, IUCN) — міжнародна неурядова організація при ЮНЕСКО, яка має консультативний статус. У 1949 р. при цій організації створено Комісію з оцінки стану рідкісних та зникаючих видів (Species Survival Commission, SSC). Саме МСОП, який зараз об'єднує більше 1000 колективних членів (включаючи держави), опублікував у 1963 р. перший реєстр рідкісних видів — Міжнародний червоний список. На сьогодні Червоний список МСОП включає систематизовані відомості про майже 45 тисяч видів рослинних і тваринних організмів (Wildlife in a changing world..., 2009).

У колишньому СРСР рішення про створення Червоної книги та Положення про неї прийнято тільки в 1974 р., а її перше видання побачило світ у 1978 р. і було приурочене до відкриття 14-ої Генеральної асамблеї МСОП, що проходила в СРСР, в Ашхабаді. У перше видання Червоної книги СРСР увійшли лише ссавці, птахи, плазуни та земноводні — загалом 154 види та підвиди. Друге видання вийшло у 1984 р. і містило більш розширений перелік тварин: до нього увійшли безхребетні (комахи, ракоподібні, черви), риби, було збільшено й кількість видів інших груп хребетних тварин.

У 1976 р. Радою Міністрів УРСР прийнято постанову про створення Червоної книги України. Її перше видання опубліковано у 1980 р. Два томи другого видання Червоної книги у вже незалежній Україні вийшли з перервою в два роки: у 1994 р. — том, присвячений тваринному світу, та у 1996 р. — том, що стосується рослинного світу. У листопаді 2009 р. з друку вийшло два томи третього видання. Крім Червоної книги для охорони фауни в ряді областей України затверджені регіональні переліки, що розширюють та доповнюють загальнодержавний червоний список.

Крім «мсопівських», загальнонаціональних та регіональних червоних списків існує Європейський червоний список. Його статус, як і статус списків МСОП, у національному українському законодавстві юридично не закріплено. Проте, згідно статті 11 Закону України про Червону книгу: «Види тваринного і рослинного світу, занесені до Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи та природних ресурсів і Європейського Червоного списку, які перебувають (зростають) у природних умовах у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, можуть заноситися до Червоної книги України або їм може надаватися інший особливий статус відповідно до законодавства».

Прагнення України до євроінтеграції та міжнародного співробітництва зумовило підписання низки міжнародних конвенцій та угод з охорони біологічного різноманіття: Бернської, Бонської, Вашингтонської, Рамсарської, Бухарестської та Ріодежанейрської конвенцій, EUROBATS, ACCOBAMS, AWEA тощо.

Згідно статті 9 Конституції України:

«Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.»

У випадку з червоними переліками різних рівнів, як правило, застосовують охоронні категорії, які відповідають рівню загрози існуванню виду та перспективам зміни ситуації у майбутньому. Додатки до певних конвенцій включають переліки видів, які підпадають під охорону відповідних статей конвенцій.

Юридичним забезпеченням прийнятих Україною зобов'язань з охорони видів та їх місцезнаходжень, визначених міжнародними договорами (у випадку, якщо їх виконання не закріплено ніякими іншими законодавчими актами), також є стаття 21 Закону про Червону книгу:

«Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що містяться у цьому Законі, то застосовуються правила міжнародного договору.»

Таким чином, міжнародні зобов'язання мають пріоритет перед задекларованими національним законодавством. На жаль, слід визнати, що зараз державний контроль за виконанням вимог міжнародних угод зі збереження біологічного різноманіття практично відсутній.

Крім національної Червоної книги на території України, істотну допомогу в охороні фауни може надати розроблена для охорони цінних рослинних угруповань Зелена книга України.

Червоні списки усіх рівнів, від міжнародних до регіональних, а також природоохоронні угоди, ратифіковані Україною, є головним інструментом охорони природи «на місцях». Проте для їх успішного застосування необхідно знати, в чому полягає їх зміст, знати категорії, які надаються видам, положення, які регламентують їх охорону, та, врешті, юридичне забезпечення цих документів в Україні.

2. Національні червоні списки

2.1. Червона книга України

Червона книга України (ЧКУ) є основним, юридично закріпленим інструментом охорони природи України. Ведення ЧКУ, охорону та використання об'єктів, занесених до неї, регламентовано Законом України «Про Червону книгу України» (№ 3055–3), а також законами «Про охорону навколишнього природного середовища» (№ 1264–12), «Про тваринний світ» (№ 2894–14), «Про рослинний світ» (№ 591–14), «Про природно-заповідний фонд» (№ 2456–12) та іншими нормативно-правовими актами. Відповідальність за порушення норм Закону «Про Червону книгу України» передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним кодексом України.

Для наукового забезпечення ведення ЧКУ (її ведення загалом покладено законом на Міністерство охорони навколишнього природного середовища України) створено Національну комісію з питань Червоної книги України. До її обов'язків входить, зокрема, підготовка пропозицій щодо занесення до ЧКУ або виключення з неї видів, організація наукових досліджень, розроблення заходів з охорони й відтворення рідкісних видів, контроль за їх виконанням тощо. До складу комісії входять спеціалісти з Національної академії наук України, інших наукових установ, Мінприроди, деяких державних та громадських організацій.

Для занесення (або виключення) видів необхідні дані щодо їх ареалів, чисельності та її динаміки, відомості про зміни умов існування, що підтверджують необхідність впровадження або зняття охорони. Комісія проводить експертизу та узагальнення пропозицій щодо занесення (виключення) видів. Остаточне рішення приймає Міністерство охорони навколишнього природного середовища України.

Перше видання Червоної книги України (Червона книга УРСР, 1980) містило перелік з 85 видів та підвидів тварин: 29 ссавців, 28 птахів, 6 плазунів, 4 земноводних та 18 комах. У другому виданні (Червона книга..., 1994) наведено нариси щодо 382 видів тварин. Затверджений у 2009 р. перелік тварин¹, що заносяться до Червоної книги України та, відповідно, включені до третього видання Книги, містить 542 види: 297 — безхребетних, 71 — круглоротих та риб, 8 — земноводних, 11 — плазунів, 87 — птахів, 68 — ссавців.

¹ Наказ № 313 Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 17.06.2009 «Про затвердження переліків видів тварин, що заносяться до Червоної книги України (тваринний світ), та видів тварин, що виключені з Червоної книги України (тваринний світ)».

Таблиця 1. Категорії видів Червоної книги України 1994 р. (вже недійсні)

№ кат.	Опис категорії
—	Зниклі: види, про які після неодноразових пошуків, проведених у типових місцевостях або в інших відомих та можливих місцях розповсюдження, відсутня будь-яка інформація про їх існування у дикій природі.
I	Зникаючі: види, що знаходяться під загрозою зникнення і збереження яких є малоймовірним, якщо продовжиться згубна дія факторів, що впливають на їх стан.
II	Вразливі: види, які у найближчому майбутньому можуть бути віднесені до категорії «зникаючих», якщо продовжиться дія факторів, що впливають на їх стан.
III	Рідкісні: види, популяції яких невеликі і які у даний час не належать до категорії «зникаючих» чи «вразливих», хоча їм і загрожує небезпека.
IV	Невизначені: види, про які відомо, що вони належать до категорії «зникаючих», «вразливих» чи «рідкісних», однак достовірна інформація, яка б давала змогу визначити, до якої із зазначених категорій вони належать, — відсутня.
—	Недостатньо відомі: види, які можна було б віднести до однієї з відомих: вищеперелічених категорій, однак у зв'язку з відсутністю повної достовірної інформації питання залишається невизначеним.
V	Відновлені види: популяції яких завдяки вжитим заходам щодо їх охорони не викликають стурбованості, однак не підлягають використанню і потребують постійного контролю.*

* Єдиний вид, що мав кат. «V» в ЧКУ-1994, — зубр. У його видовому нарисі помилково вказана категорія «VI».

Стан та необхідні вимоги до охорони того чи іншого червонокнижного виду відображені в його охоронній категорії. Категорії другого видання ЧКУ (які вже не є дійсними) базуються на Положенні про Червону книгу України (затвердженому Постановою Верховною Радою України № 2750–ХІІ від 29.10.1992), в якому перелічено сім категорій. П'ять з них було пронумеровано та застосовано в другому виданні ЧКУ (табл. 1). Види з категоріями «зниклі» та «недостатньо відомі», у виданні розглянуті не були.

Категорії, що застосовані у третьому виданні Червоної книги 2009 р., базуються вже на Законі про Червону книгу № 3055–3 (табл. 2). Упорядники цього видання відмовилися від нумерації категорій, відповідно, кожен вид у книзі наводиться з називною категорією. Як випливає з порівняння (див. табл. 1 та 2), вилучено категорію «відновлені види», додано — «зниклі в природі», попередня категорія «невизначені» перейменована в «неоцінені».

Таблиця 2. Дійсні категорії видів Червоної книги України 2009 р.

Назва категорії	Опис категорії
Зниклі	Види, про які після неодноразових пошуків, проведених у типових місцевостях або в інших відомих та можливих місцях поширення, відсутня будь-яка інформація про наявність їх у природі чи спеціально створених умовах.
Зниклі в природі	Види, які зникли в природі, але збереглися у спеціально створених умовах.
Зникаючі	Види, які перебувають під загрозою зникнення у природних умовах і збереження яких є малоймовірним, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан їх популяцій.
Вразливі	Види, які у найближчому майбутньому можуть бути віднесені до категорії зникаючих, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан їх популяцій.
Рідкісні	Види, популяції яких невеликі і на даний час не належать до категорії зникаючих чи вразливих, хоча їм і загрожує небезпека.
Неоцінені	Види, про які відомо, що вони можуть належати до категорії зникаючих, вразливих чи рідкісних, але ще не віднесені до неї.
Недостатньо відомі	Види, які не можна віднести до жодної із зазначених категорій через відсутність необхідної повної і достовірної інформації.

Важливо мати на увазі, що затверджений національний перелік червонокнижних видів і видання «Червона книга» не є одним і тим самим. Згідно Закону про Червону книгу оновлені видання Книги мають випускати з періодичністю у 10 років (у дійсності — більше), а власне

національний червоний список можуть переглядати у будь-який час (за процедурою, що зазначена у Законі). Так виникла деяка плутанина з червонокнижним статусом бурого ведмеда: у другому виданні Червоної книги (1994 р.) нарис щодо ведмеда наведено не було, до переліку ЧКУ вид занесли у 2003 р. (Наказ Міністерства екології та природних ресурсів № 82–М «Про затвердження доповнень до Червоної книги України» від 28.05.2003). Відповідно досить тривалий час на місцях не могли з'ясувати, чи вид занесено до Червоної книги чи ні. Таким чином, варто пам'ятати, що офіційне включення до ЧКУ відбувається за фактом його занесення до юридично затвердженого переліку, а не за фактом виходу Книги.

Існують різні думки з приводу досконалості сучасного переліку (наприклад, щодо виключення звідти борсука та занесення лося, дивного статусу зубра, видри тощо), втім це демонструє те, що науковці і громадськість мають проявляти більше ініціативи щодо оптимізації та вдосконалення цього документу.

Охоронна категорія виду, занесеного до ЧКУ, визначає й розмір такси, яку виплачують за шкоду, йому нанесену (згідно Постанови Кабінету Міністрів України «Про розміри компенсації за добування (збирання) та шкоду, заподіяну видам тварин та рослин, занесеним до Червоної Книги України» № 339 від 01.06.1993). Переглянутий та затверджений у 1999 р. розмір компенсації встановлював від 1,5 до 3400 грн. за один екземпляр тварини та від 900 до 2700 грн. за один гектар пошкоджених угідь, якщо кількість загиблих тварин підраховувати неможливо. Зазначимо, що з моменту затвердження нового червонокнижного переліку у червні 2009 р. постанова про компенсацію стала не актуальною, бо хоч і вказує розмір відшкодування для кожного виду, але робить це в залежності від категорії ЧКУ, що вже змінилися. Нововключені види, відповідно, взагалі в документі не згадані. Зараз йде робота над розробкою та затвердженням нових такс (за станом на листопад 2009 р.).

Таксу за шкоду, заподіяну червонокнижним видам, стягують разом зі штрафом, який сплачують згідно статті 90 Кодексу України про адміністративні правопорушення («Порушення вимог щодо охорони видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України»).

Для забезпечення реальної охорони червонокнижних об'єктів особливе значення має стаття 11 Закону про Червону книгу, згідно якій охорона об'єктів ЧКУ здійснюється шляхом:

- «урахування вимог щодо їх охорони під час розроблення нормативно-правових актів»;
- «урахування спеціальних вимог щодо охорони об'єктів Червоної книги України під час розміщення продуктивних сил, вирішення питань відведення земельних ділянок, розроблення проектно-планувальної документації, проведення екологічної експертизи»;
- «установлення підвищеної адміністративної, цивільної та кримінальної відповідальності за знищення чи пошкодження об'єктів Червоної книги України, заподіяння шкоди середовищу їх перебування (зростання)».

Зміст закону про ЧКУ є підставою для офіційного звернення в державні органи з метою реалізації схеми дій, що дозволяє забезпечити довгострокову охорону червонокнижних об'єктів, що перебувають (зростають) у певній місцевості (див. розділ 7).

2.2. Регіональні червоні списки

На підставі законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про рослинний світ», «Про тваринний світ» та «Про Червону книгу України», з метою посилення охорони природних рослинних та тваринних ресурсів обласні ради України та Верховна рада АР Крим мають право затверджувати власні, регіональні, переліки видів тварин і рослин, які підлягають особливій охороні в межах області.

Регіональні червоні списки дозволяють охороняти в цілому благополучні види на неблагополучних ділянках їх ареалів з урахуванням особливостей місцевих популяцій, їх значення для підтримання локального біологічного різноманіття; забезпечувати охорону мігруючих видів, не занесених до Червоної книги України тощо.

Станом на листопад 2009 р. регіональні червоні списки тварин затверджені для семи областей України та м. Києва:

- Дніпропетровської області (Рішення Дніпропетровської обласної ради №526–22/XXIII від 19.03.2002);
- Закарпатської області (Рішення Закарпатської обласної ради № 909 від 07.08.2008);
- м. Києва (Рішення Київської міської ради № 879/2289 від 23.12.2004);
- Луганської області (Рішення Луганської обласної ради №19–13 від 26.12.2007);
- Миколаївської області (Рішення Миколаївської обласної ради від 16.10.1990);
- Полтавської області (Рішення Полтавської обласної ради від 23.05.2005)²;
- Сумської області (Рішення Сумської обласної ради від 18.09.2001);
- Харківської області (Рішення Харківської обласної ради від 25.09.2001).

Актуальним залишається підготовка та затвердження регіональних червоних списків фауни для всіх інших областей України та АР Крим. Необхідно враховувати, що на ініціативність представників обласних рад, загалом, покладатися не варто. В укладанні та затвердженні регіональних червоних списків (або розширенні тих, що вже є) велику роль відіграє ініціатива науковців та громадських природоохоронних організацій. При укладанні списків слід керуватися таким:

- складають два переліки: видів, що занесені до Червоної книги України, та видів, рідкісних для даного регіону; для останніх треба обґрунтувати режим охорони;
- власне регіональний червоний список видів складають на підставі літературних даних про стан популяцій тварин у даному регіоні, експертних оцінок біологів з урахуванням охоронної категорії виду у Червоному списку МСОП, Європейському червоному списку, додатках міжнародних угод;
- списки не обов'язково мають бути вичерпними, в подальшому вони можуть бути розширені;
- необхідно приділити увагу охороні видів безхребетних та нижчих хребетних тварин.

Після укладання переліків ініціативна група, зазвичай сама, має підготувати проект рішення облради. Приклад такого рішення (для Сумської області) наведено у Додатку 1 цієї книги. Загалом, у проекті рішення ради важливо зазначити дві речі: щодо заборони використання тварин (рослин) без дозволу територіального органу Мінприроди, а також щодо зобов'язання територіальних органів самоврядування враховувати в усіх їх рішеннях вимоги стосовно охорони регіонально рідкісних видів. Окремим чітким пунктом треба визначити підрозділи виконавчої влади на місцях, які відповідають за окремі складові такої охорони. Підготовлений проект рішення разом із списками додають до листа на ім'я начальника регіонального управління охорони навколишнього природного середовища з клопотанням про винесення питання про затвердження регіонального червоного списку на найближчу сесію обласної ради. За процедурою подані матеріали мають пройти незалежну наукову експертизу та, можливо, зазнати корегування з урахуванням її висновків. Після цього регіональне управління Мінприроди має подати усі документи на сесію обласної ради. Після затвердження списку природоохоронні організації мають залучитися до кампанії з пропагування цього рішення серед населення. Додільно організувати появу повідомлень, статей та заміток у місцевому періодичному друці, в яких розповідається про прийняття цього рішення та пояснюється його суть. Статті у пресі мають обов'язково супроводжуватися перерахуванням видів, які підлягають охороні згідно затвердженого списку. Детальний розгляд процедури розробки регіонального червоного списку, аналіз досвіду укладання та затвердження списків наведено І. Парнікозою з колегами (2008).

Затверджений регіональний червоний список є документом, обов'язковим для виконання на території всієї області.

² Перший червоний список Полтавської області затверджено 16.06.2000, з прийняттям другого — 23.03.2005 — перший втратив чинність. На сайті Держуправління Мінприроди в Полтавській області розміщено перший варіант списку. Ми використовували список 2005 р.

3. Зелена книга України та охорона фауни

Охорона багатьох видів хребетних і, особливо, безхребетних потребує комплексної охорони біотопів. У такому випадку принциповим стає створення об'єкту природно-заповідного фонду (ПЗФ). Окрім самого факту присутності тих чи інших рідкісних видів тварин при укладанні наукового обґрунтування можна використовувати ще один офіційний природоохоронний документ — Зелена книга України, яку створено для охорони унікальних фітоценозів, які ще збереглися.

У 1987 р. вийшла монографія колективу ботаніків, в якій вперше обґрунтовано та розроблено критерії типів рослинних угруповань, що потребують охорони (Зелена книга..., 1987). У ній описано 127 рідкісних, зникаючих, вразливих природних угруповань, наведено аргументацію щодо їх охорони, власне охоронні категорії, поширення в Україні.

У подальшому було вирішено надати питанню охорони цінних фітоценозів юридичний характер, що й було зроблено Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища (№ 17 від 19.02.1997) та Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про Зелена книга України» (№ 1286 від 29.08.2002). Згідно з останнім, Зелена книга (як і Червона книга) є «офіційним державним документом, в якому зведено відомості про сучасний стан рідкісних, таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань, які підлягають охороні».

Інформацію в Зеленій книзі подано таким чином: для кожного угруповання наводиться назва, мотиви та категорія охорони, поширення у світі та Україні, екологічні умови, синтаксономічний склад, будова та видовий склад угруповань, флористичне ядро, фактори, що спричиняють скорочення поширення, необхідні заходи з охорони, літературні джерела, карта поширення в Україні. Згідно з Положенням, затвердженим згаданим вище наказом Мінприроди, визначено п'ять категорій рослинних угруповань, що потребують охорони:

- корінні рослинні угруповання, в складі яких домінують види рослин, внесені до Червоної книги України, а також реліктові та ендемічні види рослин;
- корінні рослинні угруповання, склад яких визначається типовими видами рослин, що зростають на межі свого ареалу чи висотного поширення та мають тенденцію до зниження свого життєвого потенціалу;
- рослинні угруповання, що не пов'язані з природною зональністю (болота, луки, водні об'єкти тощо), які потребують охорони з ботаніко-географічних міркувань;
- рослинні угруповання, котрі взаємопов'язані зі зникаючими видами представників тваринного світу;
- рослинні угруповання, утворені поширеними в минулому видами рослин, але які стали рідкісними під впливом антропогенних чи стихійних факторів.

Очевидно, що з усіма цими категоріями угруповань нерідко бувають пов'язані рідкісні та зникаючі види тварин. Відповідно, Зелена книга України — ще один документ, який може стати у нагоді для охорони місцезнаходжень дикої фауни.

Наразі Наказом № 545 Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 16.10.2009 затверджено новий перелік рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань, які підлягають охороні і заносяться до Зеленої книги України.

У переліку, окрім назви асоціації, її фітосоціологічної характеристики, вказується й найважливіша з практичної точки зору інформація: щодо режиму збереження. Як його варіанти подаються: режими абсолютної чи регульованої заповідності, заказний режим; подекуди режим диференційовано для об'єктів ПЗФ та решти територій.

4. Міжнародні червоні списки

4.1. Червоний список Міжнародного союзу охорони природи

На сьогодні для оцінки статусу виду МСОП використовує дев'ять чітко визначених категорій, до яких може бути віднесений будь-який таксон організмів — наприклад, вид або підвид (IUCN..., 2001). Структура категорій наведена на рис. 1.

Рис. 1. Структура категорій МСОП (за IUCN..., 2001).

- **Зниклий / Extinct (EX).** Таксон може бути віднесений до цієї категорії у випадку, якщо немає сумніву щодо загибелі його останнього представника. Таксон вважається «зниклим» у випадку, коли ретельне обстеження протягом часового відрізка, порівнянного з життєвим циклом таксону, його відомих або передбачуваних місцезнаходжень у відповідний час в межах його історичного ареалу не виявило жодного його представника.
- **Зниклий у дикому стані / Extinct in the Wild (EW).** Таксон відносять до цієї категорії, коли відомо, що він зберігся тільки в умовах неволі, культури або натуралізованої популяції (або популяцій). Таксон вважається «зниклим у природі» у випадку, коли ретельне обстеження протягом часового відрізка, порівнянного з життєвим циклом таксону, його відомих або передбачуваних місцезнаходжень у відповідний час в межах його історичного ареалу не виявило жодного його представника.
- **Такий, що перебуває у критичному стані / Critically Endangered (CR).** Таксон може бути віднесений до цієї категорії у випадку, коли з найбільшою очевидністю доведено, що його стан відповідає будь-якому з критеріїв А–Е для «таких, що перебувають у критичному стані» (табл. 3), й, відповідно, таксон стоїть перед надзвичайно високим ризиком зникнення в дикій природі.
- **Такий, що перебуває у небезпечному стані / Endangered (EN).** Таксон відносять до цієї категорії, коли з найбільшою очевидністю доведено, що його стан відповідає будь-якому з критеріїв А–Е для «таких, що перебувають у небезпечному стані» (табл. 3), й, відповідно, таксон стоїть перед дуже високим ризиком зникнення в дикій природі.
- **Вразливий / Vulnerable (VU).** Таксон відносять до даної категорії, коли з найбільшою очевидністю доведено, що його стан відповідає будь-якому з критеріїв А–Е для «вразливих» (табл. 3), й, відповідно, таксон стоїть перед високим ризиком зникнення в дикій природі.

- **Близький до стану загрози зникнення** / Near Threatened (NT). Таксон відносять до цієї категорії у випадку, коли оцінка його стану відповідно до існуючих критеріїв на сьогодні не дозволяє віднести його до CR-, EN- або VU-категорій; але включення його до цих категорій цілком ймовірно у найближчому майбутньому.
- **Відносно благополучний** / Least Concern (LC). Таксон, оцінений у відповідності з існуючими критеріями, може бути віднесений до цієї категорії у випадку, якщо він не належить до жодної з попередніх.
- **Брак даних** / Data Deficient (DD). Таксон відносять до цієї категорії у випадку, коли наявної інформації не достатньо, щоб провести оцінку ризику його зникнення на основі даних щодо його поширення та/або стану чисельності. При цьому таксон з цією категорією може бути добре вивченим, та його біологія добре відомою, але відповідні дані про чисельність та поширення — відсутні.
- **Неоцінений** / Not Evaluated (NE). Таксон відносять до категорії «неоцінених», коли оцінки його стану у зв'язку з наявними критеріями зроблено не було.

До 2001 р. застосовували також категорію «низький ризик зникнення» / Low Risk (LR) — для таксонів, які не задовольняють умовам їх віднесення до EN-, CR- або VU-категоріям. LR-категорію розділяли на три підкатегорії: «такі, що залежать від охорони» / Conservation Dependent (CD), NT та LC. Після 2001 р. LR-категорія разом з CD-підкатегорією перестали існувати, а NT- та LC-категорії стали самостійними. Проте у випадку, якщо оцінку стану виду здійснювали у 1996–2001 рр. і після того повторно не проводили, вид може мати колишню LR-категорію.

Важливо пам'ятати, що наразі концепція Червоного списку МСОП дещо відрізняється від знайомого нам принципу укладання червоних книг — «вид заносять до червоної книги, якщо він перебуває під загрозою зникнення». Як впливає з визначення категорій (див. вище), зараз список МСОП включає і види з категорією «відносно благополучні», й «види, по яких бракує даних» тощо. Групу ж «під загрозою зникнення» складають види трьох категорій — «такий, що перебуває у критичному стані», «у небезпечному стані» та «вразливий». Таким чином, суттєвим є не наявність виду у переліку МСОП, а його категорія у ньому!

Для занесення у групу «таких, що перебувають під загрозою зникнення» / «threatened», до яких належать CR, EN та VU-категорії, таксон може відповідати тільки одному з п'яти наступних критеріїв:

- A — скорочення чисельності (в минулому, теперішньому й/або майбутньому);
- B — географічна область поширення, її фрагментованість, скорочення та коливання кількості локалітетів;
- C — мала чисельність, її зменшення та коливання;
- D — дуже мала чисельність або дуже обмежене поширення;
- E — кількісний аналіз ризику зникнення.

Проте, якщо наявної інформації достатньо, таксон може бути оцінений максимально повно (напр., для тюленя-монаха: CR A2abc; C2a(i); E; для кульона тонкодзьобого: CR C2a(ii); D).

Детальний опис категорій і критеріїв МСОП та керівництва щодо їх застосування на регіональному рівні розміщено на сайті <http://www.iucnredlist.org> та на сайті <http://www.iucn.org>.

Наразі загальний перелік оцінених видів МСОП включає майже 45 тисяч (Wildlife in a changing world..., 2009), 38 % з них визначено як такі, що перебувають під загрозою.

Оцінка статусу таксонів проводиться у середньому з періодичністю раз на декілька років: останній «повномасштабний» перегляд переліків відбувся у 2008 р. Процес занесення та оцінки таксонів здійснюється групами експертів (SSC Specialist Groups), які відповідають за певний вид, групу видів або певний регіон. Хоча трапляються й деякі винятки — наприклад, оцінка видів птахів проводиться організацією BirdLife International.

Таблиця 3. Опис критеріїв (А–Е) Червоної книги МСОП (за: IUCN..., 2001; Guidelines..., 2006)

Застосовують будь-які категорії А–Е	CE	EN	VU
А. Скорочення чисельності	Зменшення зареєстровано за період остан. 10 років або 3 поколінь		
A1	> 90 %	> 70 %	> 50 %
A2, A3 та A4	> 80 %	> 50 %	> 30 %
<p>A1. Скорочення чисельності встановлено на основі спостережень, оцінок, висновків або припущень в минулому, при цьому причини скорочення, що є цілком оборотними та зрозумілими, вже усунуто, що визначається на основі будь-чого з наступного:</p> <p>(а) прямого спостереження;</p> <p>(б) індексу рясності, застосовного для таксона;</p> <p>(с) зменшення області оселення (ОО), області поширення (ОП)³ та / або погіршення якості середовища;</p> <p>(д) реального або потенційного рівнів використання;</p> <p>(е) впливу інтродуцентів, гібридизації, патогенів, забруднювачів, конкурентів або паразитів.</p> <p>A2. Скорочення чисельності встановлено на основі спостережень, оцінок, висновків або припущень в минулому, при цьому причини скорочення можуть бути ще неусуненими або можуть не бути зрозумілими чи оборотними. Це встановлюється на основі будь-якого з а–е А1.</p> <p>A3. Скорочення чисельності прогнозується або припускається в майбутньому (у період максимум до 100 років), що визначається на основі будь-якого з б–е А1.</p> <p>A4. На основі експертних спостережень, оцінок, висновків, прогнозів або припущень встановлено, що скорочення чисельності відбувалось та буде відбуватися (у майбутньому в період максимум до 100 років); при цьому причини скорочення можуть бути ще неусуненими або можуть не бути зрозумілими чи оборотними. Це встановлюється на основі будь-якого з а–е А1.</p>			
В. Географічна область поширення у формі В1 (області поширення) або В2 (області оселення)			
В1. Або область поширення	<100 км ²	<5000 км ²	<20000 км ²
В2. Або область оселення	<10 км ²	<500 км ²	<2000 км ²
за наявності 2 з 3 наступних умов:			
(а) дуже фрагментована або кількість локалітетів	=1	≤ 5	≤ 10
(б) зареєстровано триваюче зменшення (i) області поширення, (ii) області оселення, (iii) області, меж та/або погіршення якості місцезнаходження, (iv) кількості локалітетів або субпопуляцій та (v) кількості дорослих особин			
(с) значні коливання одного з наступних: (i) області поширення, (ii) області оселення, (iii) кількості локалітетів або субпопуляцій та (iv) кількості дорослих особин			
С. Мала чисельність та її зменшення			
Кількість дорослих особин та або С1, або С2:	< 250	<2500	<10000
С1. Оцінене триваюче зменшення, принаймні, у період до 100 років на	25% за 3 роки або за 1 покоління	20% за 5 років або за 2 покоління	10% за 10 років або за 3 покоління
С2. Триваюче зменшення й (а) й/або (б)			
(а i) кількості дорослих особин у найбільшій субпопуляції	<50	<250	<1000
(а ii) або % дорослих особин в одній субпопуляції =	90-100%	95-100%	100%
(б) значні коливання кількості дорослих особин			
Д. Дуже мала або обмежена чисельність			
Або (1) кількість дорослих особин	<50	<250	<1000
або (2) обмежена область оселення	—	—	зазвичай: ОО < 20 км ² або n локалітетів ≤ 5
Е. Кількісний аналіз ризику зникнення			
Вказує, що ймовірність зникнення виду в дикій природі дорівнює, принаймні	50% за 10 років або за 3 покоління (100 років макс.)	20% за 20 років або за 5 поколінь (100 років макс.)	10% за 100 років

³ Англійською: область оселення — area of occupancy, область поширення — extent of occurrence.

МСОП відмовився від видання Червоного списку у паперовому вигляді. Це пояснюється тим, що об'єм видання був би надзвичайно великим, а, беручи до уваги досить регулярний перегляд категорій таксонів та постійне поповнення переліків за рахунок оцінки нових таксонів, його перевидання потребувало б великих витрат та зусиль. Наразі Червоний список МСОП має вигляд електронної бази даних з відкритим доступом. Переглянути список можна за адресою — <http://www.iucnredlist.org> (англійською).

Червоний список МСОП є авторитетним документом, тому звернення до нього при роботі з заповідними об'єктами та захисті залишків дикої природи є необхідним.

4.2. Європейський червоний список

Перший Європейський червоний список вийшов у 1991 р. (European Red List..., 1991). Для його укладання використано сім «старих» категорій МСОП (табл. 4). Перелік видів фауни України у Європейському списку цього видання наведено у Червоній книзі України 1994 р.

Таблиця 4. Опис категорій Європейського червоного списку 1991 р. (цит. за: Червона книга..., 1994)

Категорія	Опис
E	Зникаючі види, перебувають під загрозою зникнення; збереження їх малоімовірно, відтворення неможливе без здійснення спеціальних заходів.
V	Вразливі види, які в найближчому майбутньому можуть бути віднесені до категорії «зникаючих», коли продовжиться дія факторів, що впливають на їх стан.
R	Рідкісні види, популяції яких невеликі, у даний час не віднесені до категорії «зникаючих» та «вразливих», хоча їм і загрожує небезпека.
I	Невизначені види, що вони відносяться до категорії «зникаючих», «вразливих» або «рідкісних», однак достовірна інформація, яка б дозволила визначити, до котрої саме із визначених категорій їх можна віднести, відсутня.
K	Недостатньо відомі види, які можна було віднести до однієї з вищеперелічених категорій, однак у зв'язку з відсутністю повної достовірної інформації питання залишається нез'ясованим.
K*	Категорії птахів, які в даний час вивчає Міжнародна Рада по охороні птахів і які найближчим часом, мабуть, будуть віднесені до вищеперелічених категорій.
*	Категорії тварин, про яких відомо, що вони перебувають під загрозою зникнення, і які у даний час вивчаються Міжнародним союзом охорони природи.

Зараз можна говорити, що список 1991 р. вже не має колишньої актуальності, хоча й на нього можна та треба посилалися у разі відсутності для тієї чи іншої групи нового списку європейського рівня.

У 1997 р. в рамках Бернської конвенції було зроблено спробу створити нову версію загальної Європейської червоної книги хребетних тварин, однак ця робота чомусь була призупинена після розробки попередньої версії. У 1999 р. вийшла Червона книга булавовусих метеликів Європи (Red Data Book of European butterflies..., 1999). Книга містить огляди загроз та охоронний статус для 576 видів булавовусих лускокрилих Європи. Проте статус цієї книги не зовсім зрозумілий. Скоріше її можна розглядати як робочий звіт з оцінки видів групи.

У 2007 р. було проведено оцінку статусу ссавців Європи за програмою, відомою під назвою European Mammal Assessment (The Status and Distribution of European Mammals, 2007). Оцінку проведено вже за оновленими категоріями МСОП. Пізніше аналогічну роботу проведено щодо європейських амфібій та плазунів (European Red List of Amphibians, 2009; European Red List of Reptiles, 2009). Наразі проводиться робота щодо метеликів, бабок, сапроксильних жуків (буде завершено на початку 2010 р.), а також молюсків і судинних рослин (буде завершено у 2011 р.). Усі укладені переліки розміщені на сайті Європейської комісії за адресою <http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist>. Таким чином, під Європейським червоним списком зараз розуміють саме ці нові зведення, які доповнюють європейський червоний список птахів, підготовлений BirdLife International у 2004 р. (Birds in Europe, 2004).

При укладанні нового Європейського списку використано той самий підхід, що й при укладанні загальносвітових списків МСОП: до нього внесено всі види, включаючи види «відносно благополучні», «неоцінені» тощо (див. розділ 4.1).

4.3. Червона книга Чорного моря

Створення Червоної книги Чорного моря (Black Sea Red Data Book, BSRDB) ініційовано групою експертів природоохоронної Програми по Чорному морю (Black Sea Environmental Programme). Вона є результатом співробітництва вчених з усіх чорноморських країн — Болгарії, Грузії, Росії, Румунії, Туреччини та України (Black Sea..., 1999).

Книга є зведенням щодо 254 рідкісних і зникаючих видів рослинних і тваринних організмів Чорноморського регіону, стану та ступеня вивченості їх популяцій, загроз виживанню та заходів, необхідних для їх збереження. Просторово Червона книга Чорного моря охоплює Чорне та Азовське моря та їх узбережжя.

У Червоній книзі Чорного моря кожен вид оцінено на різних географічних рівнях — світовому, чорноморському та регіональному (субрегіональному). Категорія субрегіонального рівня може бути різною у різних країн — в залежності від його чисельності та стану на відповідних ділянках ареалу.

Згідно первинної концепції, до Книги, перш за все, внесено види, які вже охороняються міжнародними і національними червоними списками. Також вона «доповнена» іншими видами, рекомендованими спеціалістами. Для визначення статусу видів та популяцій використано критерії та категорії МСОП.

Симптоматично, що до цієї Книги також потрапили види, які мають промислове значення, в т. ч. деякі види бичків, кефаль, сарган, султанка та, навіть, тюлька. Представники фауни української частини регіону BSRDB та їх охоронні категорії наведено в розділі 5.6.

На сьогодні в нашій країні Червона книга Чорного моря не має юридичного статусу, але на неї можна посилалися, особливо у зв'язку з підписанням Україною Конвенції про захист Чорного моря від забруднення (див. розділ 5.8 цієї книги) та прийняттям Закону України «Про затвердження Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів» (№ 2333–14 від 22.03.2001), що стало певним кроком до збереження екосистем Чорноморського регіону.

5. Міжнародні договори та програми

Україною підписано конвенції, які нерідко визначають інший охоронний режим для видів і територій, ніж це зазначено у її власних законах. Однак, варто завжди пам'ятати, що з моменту ратифікації того чи іншого міжнародного договору, згідно Конституції України, він стає частиною національного законодавства.

Деякі конвенції та угоди мають додатки, що визначають власне категорійний статус видів — Бернська, Бонська, Вашингтонська конвенції тощо. Витяги з тексту цих угод, які пояснюють їх суть, можна переглянути у Додатку 2 цього видання. Інші договори прямо статус/категорію того чи іншого виду не визначають, проте надають їм охорону опосередковано — завдяки тому, що вид є середовищеутворювачем / трапляється на територіях / є компонентом екосистем, що охороняються (наприклад, Рамсарська конвенція, конвенція ЮНЕСКО тощо).

Нижче наведено дані стосовно міжнародних договорів, які стосуються охорони та збереження фауни України. У цьому ж розділі наведено інформацію про директиви Євросоюзу та про одну з важливих міжнародних програм Bird Life International — ІВА-програму.

5.1. Бернська конвенція

Бернську конвенцію, або Конвенцію про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі, відкрито для підписання у 1979 р. Україною підписано в 1996 р. (Закон України «Про приєднання України до Конвенції...», № 436/96–ВР від 29.10.1996), ратифіковано — у травні 1999 р.

Конвенція включає чотири додатки:

- *Додаток I* — перелік видів флори, що підлягають особливій охороні;
- *Додаток II* — перелік видів фауни, що підлягають особливій охороні;
- *Додаток III* — види фауни, що підлягають охороні;
- *Додаток IV* — перелік заборонених засобів і способів знищення, вилову та інших форм використання диких тварин.

Положення з охорони видів, занесених до додатків, описано у відповідних статтях конвенції (див. Додаток 2 цієї книги).

Склад видів, занесених до додатків Бернської конвенції, набагато ширший, ніж список Червоної книги України (див. розділ 5). Наприклад, до Додатків II та III Бернської конвенції занесено усі види амфібій та плазунів, майже усі види фауни птахів України тощо. Це дає можливість обґрунтувати охорону видів, не занесених до Червоної книги України. За відсутності стосовно конкретного виду виключення, вказаного при підписанні цієї конвенції Україною (див. Додаток 2 цього видання), його наявність на певній території може бути використано для обґрунтування її заповідання згідно ст. 21 Закону України «Про Червону книгу» (див. вище).

У 1999 та 2003 рр. Україною в серії «Каталог флори та фауни Бернської конвенції» підготовлено видання по окремих систематичних групах тварин, в яких надано експертну оцінку стану видів, що охороняються у країні згідно Бернській конвенції (Ссавці..., 1999; Земноводні та плазуни..., 1999; Безхребетні тварини..., 1999; Птахи..., 2003).

В останні роки Постійний комітет Бернської конвенції приділив увагу розробці та створенню планів дій зі збереження окремих видів. Так, на сьогодні розроблено плани дій для п'яти видів ссавців фауни України — ведмедя бурого, рисі європейської, підковоноса великого, нічниця ставкової, вовка.

- Action plan for the conservation of the brown bear in Europe (*Ursus arctos*) // Nature and Environment. — 2000. — № 114. — 69 p.
- Action plan for the conservation of the Eurasian Lynx in Europe (*Lynx lynx*) // Nature and Environment. — 2000. — № 112. — 70 p.
- Action plan for the conservation of the greater horseshoe bat in Europe (*Rhinolophus ferrumequinum*) // Nature and Environment. — 2000. — № 109. — 55 p.
- Action plan for the conservation of the pond bat in Europe (*Myotis dasycneme*) // Nature and Environment. — 2000. — № 108. — 54 p.
- Action plan for the conservation of wolves in Europe (*Canis lupus*) // Nature and Environment. — 2000. — № 113. — 86 p.

Також розроблено та опубліковано плани дій зі збереження груп видів: осетрових басейну Дунаю, метеликів роду *Maculinea*.

- Action plan for the conservation of sturgeons (Acipenseridae) in the Danube River Basin // Nature and environment. — 2006. — № 144. — 121 p.
- Action plan for Maculinea Butterflies in Europe // Nature and Environment. — 1999. — № 97. — 64 p.

Протягом останніх декількох років Постійним комітетом Бернської конвенції прийнято низку рекомендацій, які стосуються охорони видів, місцезнаходжень тощо. Для України важливими й актуальними є рекомендації:

- № 6 про охорону середземноморського тюленя-монаха (*Monachus monachus*), від 4.12.1986;
- № 10 про охорону ведмеда бурого (*Ursus arctos*), від 9.12.1988;
- № 17 про охорону вовка (*Canis lupus*), від 8.12.1989;
- № 20 про охорону рисі європейської (*Lynx lynx*), від 11.01.1991;
- № 31 про охорону норки європейської (*Mustela lutreola*), від 6.12.1991;
- № 36 про збереження підземних місцезнаходжень, від 4.12.1992;
- № 43 про збереження ссавців, що знаходяться під загрозою зникнення у Європі, від 24.03.1995;
- № 48, № 60, № 75 та № 88 про збереження та виконання планів дій для птахів, що знаходяться під глобальною загрозою зникнення (в тому числі: кульона тонкодзьобого (*Numenius tenuirostris*), пелікана кучерявого (*Pelecanus crispus*), баклана малого (*Phalacrocorax pygmaeus*), пухівки (*Somateria molissima*), гуски малої (*Anser erythropus*), могильника (*Aquila heliaca*), грифа чорного (*Aegypius monachus*), боривітра степового (*Falco naumanni*), дрохви (*Otis tarda*), очеретянки прудкої (*Acrocephalus paludicola*), деркача (*Crex crex*), черні білоокої (*Aythya nyroca*), підорликів малого та великого (*Aquila pomarina*, *A. clanga*), хохітви (*Tetrax tetrax*), баклана чубатого (*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*), ягнятника (*Gypaetus barbatus*), султанки (*Porphyrio porphyrio*)), від 22.01.1996, 5.12.1997, 3.12.1999 та 30.11.2001, відповідно;
- № 53 про збереження видри європейської (*Lutra lutra*), від 6.12.1996;
- № 61 про збереження савки (*Oxyura leucocephala*), від 5.12.1997;
- № 82 про термінові заходи щодо виконання планів дій для великих хижих в Європі, від 1.12.2000;
- № 86 про збереження чорноморської афаліни (*Tursiops truncatus ponticus*), від 30.11.2001;
- № 92, № 103, № 121 про 27 нових планів дій для птахів, що знаходяться під найбільшою загрозою зникнення в зоні Конвенції (включаючи кречета (*Falco rusticolus*), бігунця (*Cursorius cursor*), орлана-білохвоста (*Haliaeetus albicilla*), луня степового (*Circus macrourus*), дерихвоста степового (*Glareola nordmanni*), чайку степову (*Chettusia gregaria*), баранця великого (*Gallinago media*), балабана (*Falco cherrug*), казарку чорну (*Branta bernicla hrota*), деркача (*Crex crex*), савку (*Oxyura leucocephala*), чернь білооку (*Aythya nyroca*)), від 5.12.2002, 4.12.2003, 30.11.2006, відповідно;
- № 100 про збереження великих хижих ссавців у Карпатах, від 4.12.2003;
- № 102 про стратегію по зубру (*Bison bonasus*), від 4.12.2003;
- № 106 про збереження полоза лісового (*Elaphe longissima*), від 4.12.2003;
- № 109 про мінімізацію шкідливих ефектів систем вітроенергетики на дику фауну, від 3.12.2004;
- № 110 про мінімізацію шкідливих ефектів засобів надземних електропередач (лінії електропередач) на птахів, від 3.12.2004;
- № 115 про збереження та менеджмент транскордонних популяцій великих хижих ссавців, від 1.12.2005;
- № 116 про збереження осетрових в басейні Дунаю, від 1.12.2005; та № 127 про збереження і відновлення осетра атлантичного (*Acipenser sturio*), від 29.11.2007;
- № 119 про збереження деяких видів амфібій і плазунів, які знаходяться під загрозою зникнення, в Європі (включаючи види надвиду «тритона гребенястого» (*Triturus cristatus*, *Triturus dobrogicus*, *Triturus karelinii*), гадюку степову (*Vipera ursinii [renardi]*), полоза лісового (*Elaphe [Zamenis] longissima*), ящірку прудку (*Lacerta agilis*)), від 30.11.2006;
- № 137 про популяційний рівень менеджменту популяцій великих хижих, від 27.11.2008;
- № 136 про покращання збереження хом'яка звичайного (*Cricetus cricetus*) в Європі, від 27.11.2008.

Повний перелік рекомендацій можна знайти у розділі сайту Ради Європи, присвяченому Бернській конвенції (http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/nature/Bern/default_en.asp).

Надзвичайно важливими з прийнятих Постійним комітетом Конвенції резолюцій є:

- Резолюція № 4 про природні місцезнаходження, які перебувають у загрозливому стані та потребують спеціальних дій з їх збереження, від 6.12.1996;
- Резолюція № 6 про перелік видів, що потребують спеціальних заходів охорони, від 4.12.1998.

Плани дій, створені в рамках Бернської конвенції, або плани дій, на які є посилання в рекомендаціях, а також резолюції і рекомендації, затверджені Постійним комітетом Бернської конвенції, є вагомими аргументами при створенні та/або захисті заповідних територій від господарських «зазіхань».

5.2. Бонська конвенція

Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (відома також як Бонська конвенція) є міжнародною конвенцією, яку було ініційовано під егідою Програми з охорони навколишнього середовища Організації Об'єднаних Націй (UNEP). Конвенція об'єднує 112 сторін, представлених країнами Африки, Центральної та Південної Америки, Азії, Європи та Океанії (станом на 01.08.2009). В основі цієї конвенції знаходиться ряд передумов, об'єднаних загальною ідеєю про те, що для охорони і збереження мігруючих видів потрібні спільні зусилля багатьох держав — адже тварини не знають кордонів.

Україною ця конвенція підписана і ратифікована у 1999 р. (Закон України «Про приєднання України до Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин» № 535–XIV (535–14) від 19.03.1999).

Конвенція включає Додатки I та II, що містять переліки видів, на які поширюються відповідні вимоги цієї конвенції.

- *Додаток I* включає види, що знаходяться під загрозою зникнення,
- *Додаток II* включає види, стан яких є несприятливим, збереження та регулювання використання яких потребує міжнародних угод, а також ті види, стан яких міг би істотно покращитись в результаті міжнародного співробітництва, яке може бути здійснено на основі міжнародних угод.

Один і той самий вид може бути включеним як до Додатку I, так і до Додатку II.

Під егідою Бонської конвенції укладено низку меморандумів взаєморозуміння, що ставлять своєю метою збереження ряду видів, у тому числі — видів, які поширені на території України:

- середньоевропейських популяцій дрохви (*Otis tarda*), від 1.06.2001;
- очеретянки прудкої (*Acrocephalus paludicola*), від 30.04.2003;
- кульона малого, або тонкодзьобого (*Numenius tenuirostris*), від 10.09.1994;
- мігруючих хижих птахів Африки та Євразії, від 1.11.2008.

Україна є безпосередньою стороною-учасницею цих меморандумів⁴. У рамках кожного з них розроблено спеціальні плани дій зі збереження видів, що є обов'язковими для виконання кожною зі сторін.

Крім цих видів, меморандуми взаєморозуміння укладено стосовно морських черепах Атлантичного узбережжя Африки, морських черепах Індійського океану та Південно-Східної Азії, дюгоні, оленя бухарського, сайгака, західноафриканських слонів, тихоокеанських китоподібних тощо.

⁴ Ще один меморандум щодо збереження журавля білого, або стерха (*Grus leucogeranus*) — виду, який зрідка трапляється в Україні, — нашою країною не підписано.

Положення Бонської конвенції мають знаходити та знаходять застосування на практиці в Україні не тільки у випадку безпосередньої охорони окремих видів, але й у випадку заповідання територій, які є частиною міграційних коридорів диких тварин.

5.3. Дочірні угоди Бонської конвенції

Під егідою Бонської конвенції створено декілька дочірніх угод, скерованих на збереження:

- популяцій європейських видів рукокрилих (EUROBATS);
- китоподібних Середземного та Чорного морів і прилеглих територій Атлантики (ACCOBAMS);
- малих китоподібних Балтійського і Північного морів (ASCOBANS);
- тюленів Вадденського моря;
- афро-євразійських водно-болотних птахів (AEWA);
- альбатросів та буревісників (ACAP);
- горил та їх середовищ існування.

Три з цих угод стосуються України, були нею підписані та мають юридичну силу згідно:

- Закону України «Про приєднання України до Угоди про збереження кажанів в Європі» — № 663–XIV (663–14) від 14.05.1999;
- Закону України «Про ратифікацію Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних⁵ птахів» — № 62–IV (62–15) від 04.07.2002;
- Закону України «Про приєднання України до Угоди про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану» — № 1067–IV (1067–15) від 09.07.2003.

У зв'язку з нещодавніми іронічними висловами щодо прийняття закону «про кажанів» тут — для пояснення ситуації — варто сказати стосовно Угоди про збереження кажанів. Україна підписала і ратифікувала Угоду 10 років назад — у 1999 р. У 2000 р., у Брістолі, на 3-й нараді сторін Угоди, в якій брала участь й Україна, було одногослоно прийнято Резолюцію 3.7 «Поправка до Угоди». Цією поправкою назву Угоди, що спершу звучала як «Про збереження кажанів в Європі», вирішено замінити на нову — «Про збереження популяцій європейських кажанів». Цією ж поправкою було прийнято декілька доповнень та уточнень до тексту Угоди, які корегують попередні формулювання, але не змінюють суті Угоди. Угоду також було доповнено додатком, до якого вносилися зміни на 4-й і 5-й нарадах сторін (Резолюція 4.8 «Поправки до Додатку до Угоди», Резолюція 5.3 «Поправки до Додатку до Угоди»; були прийняті одногослоно за участі України).

У 2006 р. Мінприроди України разом з МЗСом, Мінюстом та Мінфіном, підготували всі необхідні папери для законодавчого закріплення позиції України щодо згаданих поправок шляхом нормативного затвердження закону «Про прийняття Поправки до Угоди про збереження кажанів в Європі». Як відомо, закон «Про прийняття поправки...» Верховною Радою було затверджено з другої «спроби» — 18.02 2009 р.

Таким чином, прийнятий у 2009 р. закон є простою законодавчо-адміністративною формальністю і стосується тільки внесення поправки до «основного» закону, який вже було підписано 10 років тому. Детальну інформація про історію із прийняттям закону «про кажанів» та коментарі спеціалістів щодо неї можна переглянути на веб-сторінці за адресою — http://www.kazhan.org.ua/ukr/news/news_21_01_2009.htm.

⁵ Правильно — «водно-болотних», проте залишаємо орфографію офіційного документа.

5.4. Вашингтонська конвенція (CITES)

З метою боротьби з браконьєрством та торгівлею найуразливішими біологічними об'єктами у 1973 р. у Вашингтоні було засновано Конвенцію про міжнародну торгівлю видами дикої фауни та флори, що знаходяться під загрозою зникнення (CITES), яка відома також як Вашингтонська конвенція.

Україна приєдналася до CITES у 1999 р. (Закон України «Про приєднання України до Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення» — № 662-XIV (662–14) від 14.05.1999).

Вашингтонська конвенція містить три додатки.

- *Додаток I* включає види, «що знаходяться під загрозою зникнення, торгівля якими спричинює чи може спричинити на їхнє існування негативний вплив. Торгівля зразками таких видів має бути особливо суворо регульована з тією метою, щоб не ставити надалі під загрозу їхнє виживання, й має бути дозволена лише у виняткових випадках.»
- *Додаток II* включає: «а) всі види, які на даний час не обов'язково перебувають під загрозою зникнення, але можуть опинитися під такою загрозою, якщо торгівля зразками таких видів не буде строго регулюватися з метою уникнення такого використання, що несумісне з їхнім виживанням; та б) які мають підлягати регулюванню для того, щоб за торгівлею зразками деяких видів, згаданих в підпункті (а) даного пункту, міг бути встановлений ефективний контроль.»
- *Додаток III* включає «всі види, які за визначенням будь-якої сторони підлягають регулюванню в межах її юрисдикції з метою попередження чи обмеження експлуатації та щодо яких існує необхідність співробітництва інших сторін з контролю за торгівлею.»

Кожна сторона-учасниця може вносити до Додатку III перелік видів, заборонених для ввозу/вивозу на/з її території. Для України поки що такого переліку немає. Проте, на думку спеціалістів, цей перелік є вкрай необхідним; до нього слід занести, зокрема, ряд видів герпетофауни, представників яких дуже активно вивозять з країни.

Згідно положень цієї конвенції, торгувати видами, занесеними до Додатків I та II, або утримувати їх в неволі за відсутності дозволу адміністративного органу CITES — незаконно. (У нашій країні адмінорганами CITES є Міністерство охорони навколишнього природного середовища та Державний комітет рибного господарства (щодо осетрових видів риб і виробленої з них продукції), наукову підтримку яким щодо фауни надають Інститут зоології НАН України, Інститут біології південних морів та Південний науково-дослідний інститут морського рибного господарства та океанографії). Треба зазначити, що згідно положенням цієї конвенції (ст. VII, п. 4), без відповідного дозволу також неможливо проводити торгівлю видами, перерахованими у Додатку I, штучно виведеними або вирощеними у неволі.

Порядок видачі дозволів на імпорт та експорт видів, їх зразків, які є об'єктами регулювання Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення оговорені Постановою Кабінету Міністрів № 953 від 25.07.2007 та Наказом Мінприроди № 147/110 від 16.04.2002.

Зазначимо, що стаття 88 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає відповідальність за «незаконне вивезення з України або ввезення на її територію об'єктів тваринного і рослинного світу, в тому числі зоологічних і ботанічних колекцій».

Положення CITES можуть бути використані для боротьби з торгівлею рідкісними видами світової та вітчизняної фаун з рук на ринках, в зоомагазинах, із замовним їх вилученням з природи. Крім того, вона дозволяє запобігати торгівлі виробами з видів, занесених до додатків Вашингтонської конвенції, — так званими дериватами (наприклад, виробами зі слонової кістки або моржевого ікла).

5.5. Рамсарська конвенція

Конвенція про водно-болотні угіддя також відома як Рамсарська конвенція. Цю конвенцію започатковано у м. Рамсарі (Іран) у 1971 р. Наразі цією конвенцією охоплено 158 сторін, серед яких і Україна, яка у 1996 р. через прийняття Закону «Про участь України в Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів» (№ 437/96–ВР від 29.10.1996) визнала себе правонаступницею СРСР щодо участі у цій конвенції (ратифікована СРСР ще в 1975 р.).

Рамсарська конвенція є міжнародним договором, яким визначено рамки національних заходів і міжнародного співробітництва для збереження та збалансованого використання усіх водно-болотних угідь та їх ресурсів.

Кожна сторона-учасниця цієї конвенції визначає відповідні ключові водно-болотні угіддя (ВБУ) на своїй території, які входять до переліку водно-болотних угідь міжнародного значення. За станом на 2009 р. їх перелік в Україні включає 33 одиниці загальною площею 676 251 га. Більшість з них сконцентровані у Причорномор'ї та Приазов'ї. Ними є:

- в Одеській, Херсонській, Миколаївській областях та АР Крим: озера Кугурлай (001); Картал (002) та Сасик (004); Кілійське гирло р. Дунаю (003); система озер Шагани–Алібей–Бурнас (005); межиріччя Дністра і Турунчука (006); північна частина Дністровського лиману (007); Тилігульський лиман (008); дельта Дніпра (009); Гендрівська затока (010); Великий Чапельський під (027); аквально-скельні комплекси Карадагу (024), мису Казангип (023) та мису Опук (025); Ягорлицька затока (014); Каркінітська та Джарилгацька затоки (011); Центральний Сиваш (012); Східний Сиваш (013);
- у Запорізькій та Донецькій областях: Молочний лиман (015); Обитічна коса та Обитічна затока (016); гирло річки Берди, Бердянська затока та Бердянська коса (017); Білосарайська коса та Білосарайська затока (018); Крива затока та Крива коса (019);
- у Волинській, Рівненській, Житомирській та Сумській областях: Шацькі озера (020); заплава р. Прип'яті (021); заплава р. Стоходу (022); торфово-болотний масив Переброди (032); Поліські болота (033); заплава Десни (028);
- у Дніпропетровській області: Дніпровсько-Орільська заплава (029);
- у Закарпатській та Хмельницькій областях: озеро Синевир (030); Бакотська затока (026) та пониззя р. Смотрич (031).

Ще 23 об'єкти визначені як перспективні для внесення до Рамсарського переліку (Водно-болотні угіддя України, 2006).

У зв'язку з участю у цій конвенції в Україні прийнято низку важливих юридичних документів, які затверджують порядок надання об'єктам статусу водно-болотних угідь міжнародного значення, а, головне, охорону останніх. Це: постанови Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо охорони водно-болотних угідь, які мають міжнародне значення» (№ 935 від 23.02.1995), «Про порядок надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення» (№ 1287 від 29.08.2002), накази Мінприроди «Про затвердження структури, змісту і порядку ведення паспорта водно-болотного угіддя міжнародного значення» (№ 524 від 27.12.2002), «Про охорону водно-болотних угідь міжнародного значення» (№ 131 від 11.04.2005).

Таким чином, треба пам'ятати, якщо ВБУ ще не включено до складу об'єкту ПЗФ України або включено частково, його охорона регламентується наведеними документами.

5.6. Ріодежанейрська конвенція

Конвенція про біологічне різноманіття була відкрита для підписання у Ріо-де-Жанейро у червні 1992 р. Наразі її учасниками є 190 сторін. Україна підписала Ріодежанейрську конвенцію у 1994 р. (Закон України «Про ратифікацію Конвенції про охорону біологічного різноманіття», № 257/94–ВР від 29.11.1994).

Серед цілей цієї конвенції зазначені «збереження біологічного різноманіття» та «стале використання його компонентів». Відповідно, будь-які дії, скеровані на охорону та збереження окремих видів, угруповань видів (не обов'язково раритетних), популяцій або екосистем, або територій прямо відповідають виконанню обов'язків, що взяла на себе Україна при підписанні Ріодежанейської конвенції.

5.7. Конвенція ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини

Конвенцію ініційовано ЮНЕСКО у 1972 р. Україною (ще у складі СРСР) ратифікована у 1988 р. (Указом Президії Верховної Ради Української РСР, № 6673–XI від 04.10.1988). Як випливає з назви конвенції, її метою є збереження об'єктів культурної та природної спадщини. Під природною спадщиною розуміють «природні пам'ятки, створені фізичними й біологічними утвореннями або групами таких утворень, що мають видатну універсальну цінність з точки зору естетики чи науки; геологічні й фізіографічні утворення й суворо обмежені зони, що є ареалом видів тварин і рослин, які зазнають загрози й мають видатну універсальну цінність з точки зору науки чи збереження; природні визначні місця чи суворо обмежені природні зони, що мають видатну універсальну цінність з точки зору науки, збереження чи природної краси».

Кожна сторона Конвенції зобов'язана забезпечувати «виявлення, охорону, збереження, популяризацію й передачу майбутнім поколінням культурної і природної спадщини, ..., яка перебуває на її території».

Окремою статтею Конвенції оговорюється складання «Списку всесвітньої спадщини». На сьогодні у цьому списку — чотири території/об'єкти, які розташовані в межах України. Тільки один з них належить до природної спадщини — букові праліси Карпат (Україна та Словаччина), включено до списку ЮНЕСКО в 2007 р. Усі інші є об'єктами культурної спадщини (Собор Св. Софії та Києво-Печерська лавра у м. Києві, історичний центр Львова, пункти геодезичної дуги Струве).

5.8. Бухарестська конвенція

Конвенція про захист Чорного моря від забруднення (Бухарестська конвенція) підписана всіма чорноморськими країнами. Україною ратифікована у 1994 р. (Постанова Верховної Ради України «Про ратифікацію Конвенції про захист Чорного моря від забруднення», № 3939–XII від 04.02.1994). Серед зобов'язань, які взяли на себе сторони при підписанні конвенції, — зобов'язання щодо захисту живих ресурсів.

У рамках конвенції підписано чотири протоколи:

- про захист морського середовища Чорного моря з наземних джерел;
- про співробітництво у боротьбі з забрудненням морського середовища Чорного моря нафтою та іншими шкідливими речовинами у надзвичайних ситуаціях;
- про захист морського середовища Чорного моря від забруднення, викликаного похованням небезпечних речовин;
- про збереження біорізноманіття та ландшафтів Чорного моря.

Останній протокол, який безпосередньо стосується збереження фауни акваторії Чорного моря та прилеглих сухопутних ділянок, було додатково укладено в 2002 р. Україною протокол ратифіковано у 2007 р. (Закон України «Про ратифікацію Протоколу про збереження біорізноманіття та ландшафтів Чорного моря до Конвенції про захист Чорного моря від забруднення», № 685-V від 22.02.2007). Відповідно, до офіційного перекладу конвенції, який супроводжує Постанову щодо ратифікації, його не включено.

Цей протокол містить чотири додатки: 1) зони, що охороняються; 2) тимчасовий перелік видів чорноморської значимості; 3) збереження видів і управління їхніми середовищами існування; 4) перелік видів, використання яких підлягає регулюванню. Додаток 2 містить перелік з 126 видів рослинних і тваринних організмів. Проте, перелік є тимчасово-попереднім, і, згідно положень конвенції, має бути переглянутим та уточненим у найближчому майбутньому. У зв'язку з цим у загальних таблицях види, що занесені до Додатку 2 цього протоколу, не відмічені. Остаточний перелік можна за необхідності переглянути на веб-сторінці Бухарестської конвенції — http://www.blacksea-commission.org/_convention.asp.

5.9. Інші конвенції, ратифіковані Україною

Україною підписані та ратифіковані ще дві міжнародні конвенції, про які треба пам'ятати та на які можна посилатися при природоохоронній роботі.

Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат. Ратифікована Україною у 2004 р. Підписана всіма країнами Карпатського регіону — у тому числі й Україною. Для сторін Конвенції передбачено проведення всебічної політики та співпраці для охорони та сталого розвитку Карпат з метою, зокрема, поліпшення якості життя, зміцнення місцевих економік та громад, збереження природних цінностей та культурної спадщини. З цілями цієї конвенції пов'язані і розвиток ПЗФ регіону і, відповідно, збереження фауни Карпат.

Європейська ландшафтна конвенція. Україною ратифіковано у 2005 р. «Цілями цієї Конвенції є сприяння охороні, регулюванню та плануванню ландшафтів, а також організація європейської співпраці з питань ландшафту». Конвенцію вже активно застосовує громадське об'єднання «Київська ландшафтна ініціатива» для збереження унікальних природно-історичних ландшафтів міста Києва, що безумовно включає і фауністичну складову.

5.10. Природоохоронні директиви Європейського Союзу

Директиви ЄС — не є угодами у прямому розумінні. Проте кожна директива затверджується Європарламентом і є документом, впровадження якого є обов'язком кожної країни ЄС. Існує дві основні природоохоронні директиви Європейського Союзу.

Директива щодо збереження природних середовищ існування та дикої фауни і флори (92/43/ЄЕС; 1992 р.). Іноді до цієї директиви використовують назву «габітатна директива». Містить шість додатків: 1) типи природних середовищ існування, збереження яких потребує визначення спеціальних природоохоронних територій (напр., печери, ліси, прісноводні місцезнаходження тощо); 2) види тварин і рослин, збереження яких потребує визначення спеціальних природоохоронних територій; 3) критерії для відбору середовищ існування, придатних для ідентифікації їх у якості місць суспільного інтересу або визначення їх спеціальними природоохоронними територіями; 4) види тварин і рослин, які потребують суворої охорони; 5) види тварин і рослин, до яких можуть застосовувати заходи менеджменту; 6) заборонені методи та знаряддя вилову, вбивства і типи транспорту.

Директива щодо збереження видів диких птахів (79/409/ЄЕС; 1979 р.). У Директиві — п'ять додатків, що містять переліки видів, до яких застосовують ті чи інші заходи охорони, та перелік заборонених знарядь полювання, вилучення чи вбивства тощо.

Саме ці дві директиви складають юридичну основу європейської програми *Натура-2000* (*Natura-2000*). Обов'язкове впровадження директив кожною країною Євросоюзу досягається шляхом розробки відповідних законів та включення їх до власного національного законодавства.

Текст обох директив можна отримати з <http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation>. За цією самою адресою знаходяться пояснення і керівництва щодо правильного розуміння та впровадження цих директив.

На директиви ЄС можна посилалися й в Україні: останніми роками в нашій країні затверджено низку документів щодо адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу (напр., Указ Президента України № 1072/2000 від 14.09.2000, Розпорядження Кабінету Міністрів № 90-р від 07.03.2007 тощо).

5.11. ІВА-програма

ІВА-програма — одна з найпріоритетніших програм BirdLife International з ідентифікації та моніторингу територій, які мають велике значення для збереження видового різноманіття та кількісного багатства птахів; сприяння їх інтеграції в національні природно-заповідні об'єкти (Important Bird Areas..., 2001). Скорочення ІВА розшифровується як «important bird area» — «важлива пташина територія».

Наразі до міжнародного переліку ІВА-територій включено 141 об'єкт на території України. Очевидно, що цей перелік не є вичерпаним. Існуючий перелік ІВА-територій можна переглянути за адресою — <http://www.birdlife.org/datazone/index.html>.

Посилання на належність ділянки до вже визначеної ІВА-території, наприклад при її заповіданні на національному рівні, є додатковим аргументом щодо необхідності її збереження. Крім того, картка кожної ІВА-території містить інформацію про значимість місцевості на світовому та європейському рівнях (за кількісними критеріями). Цю інформацію, наприклад, місцеві природоохоронні організації можуть використати для відстеження стану території та, знову ж таки, для обґрунтування створення заповідного об'єкта. Детальну інформацію по кожній ІВА-території можна отримати (англійською) за наведеною вище адресою.

Автори розділів 1–5: І. Парнікоза, О. Годлевська

6. Охоронні категорії видів фауни України

У таблицях, що нижче, зведено всі наявні на сьогодні охоронні категорії фауни України, за винятком категорій видів Бухарестської конвенції (див. розділ 5.8). Наведено лише ті види тварин, які зазначені в тому чи іншому природоохоронному документі і яким присвоєну певну категорію.

Використано такі скорочення.

МСОП — загальносвітовий Червоний список Міжнародного союзу охорони природи (оцінка видів за станом на жовтень 2009 р.). Наведено всі категорії, за винятком «least concern». Визначені критерії категорій кожного з видів, «що перебувають під загрозою зникнення», можна переглянути на сайті <http://www.iucnredlist.org>. Детальний опис категорій та критеріїв їх визначення наведено у розділі 4.1.

ЄС — статус видів згідно європейських червоних списків. Для ссавців — за *The Status and Distribution of European Mammals* (2007), птахів — за *Birds in Europe* (2004), плазунів — за *European Red List of Reptiles* (2009), амфібій — за *European Red List of Amphibians* (2009). Наведено всі категорії за винятком «least concern». Визначені критерії для кожного виду групи «під загрозою зникнення» можна переглянути у згаданих виданнях. Для груп, по яких такі нові списки ще не завершено або взагалі не існують — напр., риби, безхребетні, наводяться старі категорії за списком 1991 р. (European Red List..., 1991).

БЕ — Бернська конвенція («2» — Додаток II, «3» — Додаток III до конвенції).

БО — Бонська конвенція («1» — Додаток I, «2» — Додаток II до конвенції); види, які відмічені зірочками додатково охороняються самостійними угодами: EUROBATS, AEWA, ACCOBAMS.

ВА — Вашингтонська конвенція, CITES («1» — Додаток I, «2» — Додаток II до конвенції).

ЧУ — Червона книга України (2009): «ЗН» — зниклий; «ЗП» — зниклий у природі; «ЗК» — зникаючий; «ВР» — вразливий; «РД» — рідкісний; «НО» — неоцінений; «НВ» — недостатньо відомий.

РегУкр — регіональна охорона в Україні (відповідно червоним спискам: З — Закарпатської, Д — Дніпропетровської, Л — Луганської, М — Миколаївської, П — Полтавської, С — Сумської, Х — Харківської областей, К — м. Києва).

Слід зазначити, що зазвичай приймаючий рішення орган тієї чи іншої конвенції або угоди може затверджувати включення видів до додатків. Після приєднання України до перерахованих конвенцій та угод, їх додатки було переглянуто. Отже, переліки видів, які наведено в офіційному українському перекладі тексту і додатків, що супроводжують закони про приєднання України до тієї чи іншої конвенції, вже не є повними. Тут наводимо категорії видів за оновленою інформацією станом на жовтень 2009 р.

Обласні червоні переліки укладено за дещо різними схемами. Деякі (напр., для Сумської області) включають два окремі розділи: перелік видів, занесених до Червоної книги України, та видів, що на момент затвердження до ЧКУ не були занесені, але охороняються в межах області; деякі (напр., для Луганської) містять тільки один перелік видів (другого зразка). Для деяких такий перелік є змішаним (напр., для Полтавської області). Ми до наведених нижче таблиць внесли усі види, зазначені у регіональних списках.

Перелік видів в межах окремих систематичних груп наведено за абеткою. У квадратних дужках — синонімічні назви, що використані у деяких червоних списках; для безхребетних синонімічні назви видів або родів латиною наведено у квадратних дужках після основної повної видової назви виду. Назви таксонів українською подано з великої літери.

6.1. Ссавці

У сучасній фауні ссавців України налічують близько 126 видів (без урахування свійських тварин та людини, але включаючи інтродуковані види, що перебувають у вільних або напіввільних умовах) 28 родин, які належать до 9 рядів. З них 95 (96 — разом з кролем у Полтавській обл.; див. табл.) види мають охоронні категорії відповідно до хоча б одного червоного списку. Частка видів, які охороняються, для їжакоподібних становить 50 %, мідцеподібних — 100 %, рукокрилих — 100 %, зайцеподібних — 100 %, гризунів — 65 %, хижих — 89 %, непарнопалих — 100 %, парнопалих — 80 %, китоподібних — 100 % (з розрахунку виключено види, інтродуковані людиною — кріль дикий (*Oryctolagus cuniculus*), нутрія (*Myocastor coypus*), ондатра звичайна (*Ondatra zibethicus*), норка американська (*Mustela vison*), собака єнотовий (*Nyctereutes procyonoides*), єнот усурійський (*Procyon lotor*), сарна азійська (*Capreolus pygargus*), олень плямистий (*Cervus nippon*), лань (*Dama dama*), муфлон (*Ovis orientalis*).

Латинські назви у переліку наведено за III виданням *Mammal species of the world* (2005).

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
MAMMALIA	ССАВЦІ							
ERINACEOMORPHA	ЇЖАКОПОДІБНІ							
<i>Hemiechinus auritus</i>	Їжачок вухатий	–	–	–	–	–	ЗК	–
SORICOMORPHA	МІДЦЕПОДІБНІ							
<i>Crocidura leucodon</i>	Білозубка білочерева	–	–	3	–	–	НВ	ДЗЛ
<i>Crocidura suaveolens</i>	Білозубка мала	–	–	3	–	–	–	ДЗЛ
<i>Desmana moschata</i>	Хохуля руська	VU	VU	2	–	–	ЗК	С
<i>Neomys anomalus</i>	Рясоніжка [Кутора] мала	–	–	3	–	–	РК	ПС
<i>Neomys fodiens</i>	Рясоніжка [Кутора] велика	–	–	3	–	–	–	ДЗЛХ
<i>Sorex alpinus</i>	Мідиця альпійська	NT	NT	3	–	–	РК	–
<i>Sorex araneus</i>	Мідиця звичайна	–	–	3	–	–	–	–

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
<i>Sorex caecutiens</i>	Мідія середня	–	–	3	–	–	–	–
<i>Sorex minutus</i> s. l.	Мідія мала	–	–	3	–	–	–	ДЛ
<i>Talpa europaea</i>	Кріт європейський	–	–	–	–	–	–	Л
CHIROPTERA	РУКОКРИЛІ⁶							
<i>Barbastella barbastellus</i>	Широковух європейський	NT	VU	2	2*	–	ЗК	–
<i>Eptesicus nilssonii</i>	Лилик північний	–	–	2	2*	–	РК	ЗСПХ
<i>Eptesicus serotinus</i>	Лилик пізній	–	–	2	2*	–	ВР	СХ
<i>Hypsugo savii</i>	Нетопир скельний [Саві]	–	–	2	2*	–	РК	–
<i>Miniopterus scheibersii</i>	Довгокрил звичайний	–	NT	2	2*	–	ЗН	–
<i>Myotis bechsteinii</i>	Нічниця довговуха	NT	VU	2	2*	–	ВР	–
<i>Myotis oxygnathus</i> [blythii]	Нічниця гостровуха	–	NT	2	2*	–	ВР	З
<i>Myotis brandtii</i>	Нічниця північна [Брандта]	–	–	2	2*	–	РК	З
<i>Myotis dasycneme</i>	Нічниця ставкова	NT	NT	2	2*	–	ЗК	СХ
<i>Myotis daubentonii</i>	Нічниця водяна	–	–	2	2*	–	ВР	ДЛСХ
<i>Myotis emarginatus</i>	Нічниця триколірна	–	–	2	2*	–	ЗК	–
<i>Myotis myotis</i>	Нічниця велика	–	–	2	2*	–	ВР	З
<i>Myotis mystacinus</i>	Нічниця вусата	–	–	2	2*	–	ВР	ДЗЛХ
<i>Myotis nattereri</i>	Нічниця війчаста	–	–	2	2*	–	ВР	–
<i>Nyctalus leisleri</i>	Вечірниця мала	–	–	2	2*	–	РК	С
<i>Nyctalus noctula</i>	Вечірниця руда	–	–	2	2*	–	ВР	СХ
<i>Nyctalus lasiopterus</i>	Вечірниця велетенська	NT	DD	2	2*	–	ЗК	С
<i>Pipistrellus kuhlii</i>	Нетопир білосмугий	–	–	2	2*	–	ВР	–
<i>Pipistrellus nathusii</i>	Нетопир лісовий	–	–	2	2*	–	НО	ДЗЛПСХ
<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Нетопир карлик	–	–	3	2*	–	ВР	ДЗЛПС
<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	Нетопир пігмей	–	–	2	2*	–	НО	ЗЛ
<i>Plecotus auritus</i>	Вухань бурий	–	–	2	2*	–	ВР	ДЗЛСХ
<i>Plecotus austriacus</i>	Вухань сирій [австрійський]	–	–	2	2*	–	РК	З
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	Підковоніс великий	–	NT	2	2*	–	ВР	–
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	Підковоніс малий	–	NT	2	2*	–	ВР	–
<i>Vespertilio murinus</i>	Лилик двоколірний	–	–	2	2*	–	ВР	ЗДЛСХ
LAGOMORPHA	ЗАЙЦЕПОДІБНІ							
<i>Lepus europaeus</i>	Засць сирій	–	–	3	–	–	–	–
<i>Lepus timidus</i>	Засць білий	–	–	3	–	–	РК	С
<i>Oryctolagus cuniculus</i> ⁷	Кріль дикий	–	NT	–	–	–	–	П
RODENTIA	ГРИЗУНИ							
<i>Allactaga major</i> [jaculus]	Тушкан великий	–	NT	–	–	–	РК	СП
<i>Castor fiber</i>	Бобер європейський	–	–	3	–	–	–	ДЗМПСХ
<i>Chionomys</i> [Microtus] nivalis	Нориця снігова	–	–	3	–	–	ВР	–
<i>Cricetulus migratorius</i>	Хом'ячок сирій	–	–	–	–	–	НВ	ПСХ
<i>Cricetus cricetus</i>	Хом'як звичайний	–	–	2	–	–	НО	ДЛПХ
<i>Dryomys nitedula</i>	Соня лісова	–	–	3	–	–	–	ЗЛП
<i>Ellobius talpinus</i>	Сліпачок звичайний	–	–	–	–	–	ЗК	ДЛ
<i>Eliomys quercinus</i>	Вовчок садовий	NT	NT	3	–	–	ЗК	–
<i>Glis</i> [Myoxus] glis	Вовчок сирій	–	–	3	–	–	–	–
<i>Lagurus lagurus</i>	Строкатка степова	–	–	–	–	–	ЗК	ДЛПС
<i>Marmota bobak</i>	Сурок [Бабак] степовий	–	–	–	–	–	–	ПСХ

⁶ Усі види рукокрилих занесені до Червоного списку Миколаївської області.

⁷ Вид інтродуковано людиною; незважаючи на це, його занесено до Червоного списку Полтавської області.

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
<i>Micromys minutus</i>	Мишка лугова	–	–	–	–	–	–	ДЛ
<i>Muscardinus avellanarius</i>	Вовчок ліщиновий, Ліскулька	–	–	3	–	–	–	М
<i>Microtus oeconomus</i>	Полівка економка	–	–	3	–	–	–	–
<i>Microtus tatricus</i>	Полівка татранська	–	–	2	–	–	РК	З
<i>Mus spicilegus</i>	Миша курганцева	–	–	–	–	–	–	П
<i>Sciurus vulgaris</i>	Вивірка звичайна	–	–	3	–	–	–	Л
<i>Sicista betulina</i>	Мишівка лісова	–	–	2	–	–	РК	ДС
<i>Sicista severtzovi</i>	Мишівка темна	–	–	–	–	–	ВР	Л
<i>Sicista strandi</i>	Мишівка донська	–	–	–	–	–	ВР	Л
<i>Sicista subtilis</i>	Мишівка степова	–	NT	2	–	–	ЗК	ЗПС
<i>Spalax arenarius</i>	Сліпак піщаний	EN	EN	–	–	–	НО	–
<i>Spalax graecus</i>	Сліпак буковинський	NT	NT	2	–	–	НВ	–
<i>Spalax [Nannospalax] leucodon</i>	Сліпак білозубий	DD	–	–	–	–	НВ	–
<i>Spalax microphthalmus</i>	Сліпак звичайний	–	–	–	–	–	–	С
<i>Spalax zemni</i>	Сліпак подільський	VU	VU	–	–	–	НВ	–
<i>Spermophilus citellus</i>	Ховрах європейський	VU	VU	2	–	–	ЗН	–
<i>Spermophilus suslicus</i>	Ховрах крапчастий	NT	NT	2	–	–	ЗК	ДЛМПС
<i>Spermophilus odessanus</i> ⁸	Ховрах одеський	–	–	–	–	–	НО	–
<i>Spermophilus pygmaeus</i>	Ховрах сірий [малий]	–	–	–	–	–	–	П
<i>Stylodipus [Scirtopoda] telum</i>	Кандибка звичайний	–	–	–	–	–	ВР	–
CARNIVORA	ХІЖІ							
<i>Canis lupus</i>	Вовк сірий	–	–	2	–	2	–	–
<i>Felis silvestris</i>	Кіт лісовий	–	–	2	–	2	ВР	–
<i>Lutra lutra</i>	Видра річкова	NT	NT	2	–	1	НО	МПС
<i>Lynx lynx</i>	Рись європейська	–	–	3	–	2	РК	С
<i>Martes foina</i>	Куниця кам'яна	–	–	3	–	–	–	М
<i>Martes martes</i>	Куниця лісова	–	–	3	–	–	–	ЛП
<i>Meles meles</i>	Борсук європейський	–	–	3	–	–	–	ПС
<i>Monachus monachus</i>	Тюлень-монах	CR	CR	2	1, 2	1	ЗН	–
<i>Mustela erminea</i>	Горностай	–	–	3	–	–	НО	МПС
<i>Mustela eversmanii</i>	Тхір степовий	–	–	2	–	–	ЗК	ПС
<i>Mustela lutreola</i>	Норка європейська	EN	EN	2	–	–	ЗК	П ⁹ С
<i>Mustela nivalis</i>	Ласка	–	–	3	–	–	–	МС
<i>Mustela putorius</i>	Тхір чорний	–	–	3	–	–	НО	Д
<i>Ursus arctos</i>	Ведмідь бурий	–	–	2	–	2	ЗК	С
<i>Vormela peregusna</i>	Перегузня звичайна	VU	VU	2	–	–	РК	П
<i>Vulpes corsac</i>	Лисиця степова [корсак]	–	–	–	–	–	РК	Л
PERISSODACTYLA	НЕПАРНОПАЛІ							
<i>Equus hemionus</i>	Кінь кулан	EN	–	–	2	2	–	–
<i>Equus caballus</i> ¹⁰	Кінь дикий	CR	–	–	–	1	ЗП	–
ARTIODACTYLA	ПАРНОПАЛІ							
<i>Alces alces</i>	Лось європейський	–	–	3	–	–	–	Л
<i>Bison bonasus</i>	Бізон європейський, Зубр	VU	VU	3	–	–	ЗП	С
<i>Capreolus capreolus</i>	Сарна європейська	–	–	3	–	–	–	–
<i>Cervus elaphus</i>	Олень благородний	–	–	3	–	–	–	–

⁸ У сучасних оглядах фауни світу та Європи вид часто розглядають у складі політипного виду *Spermophilus suslicus*.

⁹ У Червоному списку Полтавської області без зазначення латинської назви вказано, вочевидь помилково, норку американську; у цій зведеній таблиці позначку «П» поставлено навпроти норки європейської.

¹⁰ В охоронних переліках йдеться виключно про дику форму, відому як *Equus przewalskii*, або *E. caballus przewalskii*.

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
СЕТАСЕА	КИТОПОДІБНІ							
<i>Delphinus delphis</i>	Дельфін білобочка	VU ¹¹	DD	2	1 ¹² , 2*	2	НО	–
<i>Tursiops truncatus</i>	Афаліна	EN ¹³	DD	2	1 ¹³ , 2*	2	РК	–
<i>Phocoena phocoena</i>	Морська свиня	EN ¹⁴	VU	2	2*	2	ВР	–

Автори розділу 6.1: О. Годлевська, І. Загороднюк

6.2. Птахи

До орнітофауни України зараз зараховують 425 види птахів. З них біля 270 видів регулярно гніздяться в межах країни, до 140 видів трапляються у зимовий період, з яких приблизно 20 видів з'являються лише для зимівлі. Біля 40 видів, переважно кулики, є пролітними, реєструються лише під час сезонних міграцій. Більше 100 видів птахів належать до залітних, потрапляють до країни випадково.

До третьої редакції Червоної книги України (2009) включено 87 видів птахів, які належать до кількох рядів: до ряду Пеліканоподібних – 4 види, Лелекоподібних – 4, Гусеподібних – 11, Соколоподібних – 22, Куроподібних – 3, Журавлеподібних – 4, Сивкоподібних – 16, Голубоподібних – 1, Совоподібних – 8, Сиворакшеподібних – 1, Дятлоподібних – 3, Горобцеподібних – 10. У цілому до цього природоохоронного документу внесено 20,8 % видів з усієї орнітофауни країни.

Окрім видів Червоної книги України, у кількох областях та м. Києві місцевою владою затверджено додаткові переліки видів птахів, які потребують особливої охорони на відповідних адміністративних територіях. У Харківській області таких видів 114, Дніпропетровській – 69, Сумській – 62, Луганській – 57, Закарпатській – 55, Миколаївській – 19, Полтавській – 19, на території м. Києва – 10.

Завдяки введенню у дію Бернської конвенції (1979) з усього складу вітчизняної орнітофауни лише 13 видів птахів не віднесено до жодної з природоохоронних категорій (мартин чорнокрилий – *Larus fuscus*, мартин сріблястий – *Larus argentatus* і у комплексі з ним мартин жовтоногий – *Larus cachinnans*, мартин морський – *Larus marinus*, припутень – *Columba palumbus*, шпак звичайний – *Sturnus vulgaris*, сойка – *Garrulus glandarius*, сорока – *Pica pica*, галка – *Corvus monedula*, ворона сіра – *Corvus cornix* у комплексі з вороною чорною – *Corvus corone*, грак – *Corvus frugilegus*, горобець хатній – *Passer domesticus*), тобто 96,9 % усіх видів птахів у нашій країні підлягають охороні за тим чи іншим критерієм.

Помітно менше видів птахів фауни України знаходяться під охороною Бонської конвенції (1983), проте їх кількість теж значна: усі види рядів Гагароподібних, Фламінгоподібних, Гусеподібних і Соколоподібних, переважна більшість видів рядів Пеліканоподібних (60 %), Лелекоподібних (61,5 %), Журавлеподібних (57,1 %) і Сивкоподібних (82,2 %), деякі види рядів Пірникозоподібних (40 %), Куроподібних (12,2 %), Сиворакшеподібних (40 %) і Горобцеподібних (16,2 %).

За нормами Вашингтонської конвенції (СІТЕS, 1979), якими регулюється торгівля рідкісними видами, охороні підлягають усі види рядів Фламінгоподібних, Соколоподібних та Совоподібних і окремі види рядів Пеліканоподібних (20 %), Лелекоподібних (15,3 %), Гусеподібних (7,8 %), Журавлеподібних (42,8 %).

¹¹ Для *Delphinus delphis* ssp. *ponticus*, для середземноморської популяції – EN.

¹² До додатку I Бонської конвенції включено середземноморську популяцію.

¹³ Для *Tursiops truncatus* *ponticus*.

¹⁴ Для *Phocoena phocoena* *relicta*.

За даними 2004 р., до Європейського переліку видів птахів, що знаходяться під загрозою (ETS), потрапили найвразливіші види фауни нашої країни з рядів Гагароподібних (25 %), Буревісничоподібних (25 %), Гусеподібних (21,1 %), Соколоподібних (28,6 %), Журавлеподібних (21,4 %), Сивкоподібних (13,3 %), Сиворакшеподібних (40 %), Горобцеподібних (0,5 %).

У Червоній книзі Міжнародного союзу охорони природи (IUCN, 2008) зазначена ще більша кількість вразливих видів вітчизняної фауни з рядів Гусеподібних (13,1 %), Соколоподібних (28,5 %), Журавлеподібних (28,5 %), Сивкоподібних (7,6 %), Сиворакшеподібних (20 %), Горобцеподібних (1,1 %).

Особливо варто виокремити кілька видів птахів, яких внесено у всі міжнародні природоохоронні акти, що згадані у цій книзі і стосуються тваринного світу, а також у Червону книгу України: казарка червоногола — *Rufibrenta (Branta) ruficollis*, савка — *Oxyura leucocephala*, лунь степовий — *Circus macrourus*, підорлик великий — *Aquila clanga*, балабан — *Falco cherrug*, стерв'ятник — *Neophron percnopterus*, дрохва — *Otis tarda*.

Назви таксонів наведено за виданням «Анотований список українських наукових назв птахів фауни України» (Фесенко, Бокотей, 2007).

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	PerУкр
AVES	ПТАХИ							
GAVIIFORMES	ГАГАРОПОДІБНІ							
<i>Gavia adamsii</i>	Гагара полярна	–	–	2	2*	–	–	–
<i>Gavia arctica</i>	Гагара чорношия	–	VU	2	2*	–	–	ДЛХ
<i>Gavia immer</i>	Гагара білодзьоба	–	–	2	2*	–	–	–
<i>Gavia stellata</i>	Гагара червоношия	–	–	2	2*	–	–	ДХ
PODICIPEDIFORMES	ПІРНИКОЗОПОДІБНІ							
<i>Podiceps auritus</i>	Пірникоза червоношия	–	–	2	2*	–	–	ДСХ
<i>Podiceps cristatus</i>	Пірникоза велика	–	–	3	–	–	–	–
<i>Podiceps grisegena</i>	Пірникоза сірошока	–	–	2	2*	–	–	ЗЛПСХ
<i>Podiceps nigricollis</i>	Пірникоза чорношия	–	–	2	–	–	–	ДХ
<i>Podiceps ruficollis</i>	Пірникоза мала	–	–	2	–	–	–	ДЛСХ
PROCELLARIIFORMES	БУРЕВІСНИКОПОДІБНІ							
<i>Calonectris [Procellaria] diomedea</i>	Буревісник середземноморський	–	VU	2	–	–	–	–
<i>Fulmarus glacialis</i>	Буревісник кочівний	–	–	3	–	–	–	–
<i>Hydrobates pelagicus</i>	Качурка морська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Puffinus puffinus</i>	Буревісник малий	–	–	2	–	–	–	–
PELECANIFORMES	ПЕЛІКАНОПОДІБНІ							
<i>Pelecanus crispus</i>	Пелікан кучерявий	VU	–	2	1, 2*	1	ЗК	–
<i>Pelecanus onocrotalus</i>	Пелікан рожевий	–	–	2	1, 2*	–	ЗК	–
<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	Баклан чубатий	–	–	2	–	–	ЗК	–
<i>Phalacrocorax carbo</i>	Баклан великий	–	–	3	–	–	–	ДЛ
<i>Phalacrocorax pygmaeus</i>	Баклан малий	–	–	2	2*	–	ЗК	–
CICONIIFORMES	ЛЕЛЕКОПОДІБНІ							
<i>Ardea cinerea</i>	Чапля сіра	–	–	3	–	–	–	ЗМС
<i>Ardea purpurea</i>	Чапля руда	–	–	2	2*	–	–	ЗЛМСХ
<i>Ardeola ralloides</i>	Чапля жовта	–	–	2	–	–	РД	–
<i>Botaurus stellaris</i>	Бугай	–	–	2	2*	–	–	ЗЛСХ
<i>Bubulcus ibis</i>	Чапля єгипетська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Ciconia ciconia</i>	Лелека білий	–	–	2	2*	–	–	ЛХ
<i>Ciconia nigra</i>	Лелека чорний	–	–	2	2*	2	РД	–
<i>Egretta [Casmerodius] alba</i>	Чепура велика	–	–	2	2*	–	–	ЛСХ
<i>Egretta garzetta</i>	Чепура мала	–	–	2	–	–	–	ДЛПХ

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
<i>Ixobrychus minutus</i>	Бугайчик	–	–	2	2*	–	–	КСХ
<i>Nycticorax nycticorax</i>	Квак	–	–	2	–	–	–	ЗЛМСХ
<i>Platalea leucorodia</i>	Косар	–	–	2	2*	2	ВР	–
<i>Plegadis falcinellus</i>	Коровайка	–	–	2	2*	–	ВР	–
PHOENICOPTERIFORMES		ФЛАМІНГОПОДІБНІ						
<i>Phoenicopterus roseus [ruber]</i>	Фламініго	–	–	2	2*	2	–	–
ANSERIFORMES		ГУСЕПОДІБНІ						
<i>Anas acuta</i>	Шилохвіст	–	–	3	1, 2*	–	–	ДХ
<i>Anas clypeata</i>	Широконоска	–	–	3	1, 2*	–	–	ЗЛПХ
<i>Anas crecca</i>	Чирянка мала	–	–	3	1, 2*	–	–	ДХ
<i>Anas formosa</i>	Чирянка-квоктух	–	–	3	1, 2	2	–	–
<i>Anas penelope</i>	Свищ	–	–	3	1, 2*	–	–	СХ
<i>Anas platyrhynchos</i>	Крижень	–	–	3	1, 2*	–	–	Х
<i>Anas querquedula</i>	Чирянка велика	–	–	3	1, 2*	–	–	Х
<i>Anas strepera</i>	Нерозень	–	–	3	1, 2*	–	РД	ЗДХ
<i>Anser albifrons</i>	Гуска білолоба	–	–	3	1, 2*	–	–	Х
<i>Anser anser</i>	Гуска сіра	–	–	3	1, 2*	–	–	МСХ
<i>Anser erythropus</i>	Гуска мала	VU	EN	2	1, 2*	–	ВР	ДЛХ
<i>Anser fabalis</i>	Гуменник	–	–	3	1, 2*	–	–	Х
<i>Aythya ferina</i>	Попелюх	–	–	3	1, 2*	–	–	ЗПХ
<i>Aythya fuligula</i>	Чернь чубата	–	–	3	1, 2*	–	–	ПХ
<i>Aythya marila</i>	Чернь морська	–	EN	3	1, 2*	–	–	Х
<i>Aythya nyroca</i>	Чернь білоока	NT	VU	3	1, 2*	–	ВР	–
<i>Branta bernicla</i>	Казарка чорна	–	VU	3	1, 2*	–	–	–
<i>Branta canadensis</i>	Казарка канадська	–	–	3	1, 2	–	–	–
<i>Branta leucopsis</i>	Казарка білошока	–	–	2	1, 2*	–	–	–
<i>Bucephala clangula</i>	Гоголь	–	–	3	1, 2*	–	РД	–
<i>Chen caerulescens</i>	Гуска біла	–	–	3	1, 2	–	–	–
<i>Clangula hyemalis</i>	Морянка	–	–	3	1, 2*	–	–	ДХ
<i>Cygnus bewickii [columbarius]</i>	Лебідь малий	–	VU	2	1, 2*	–	РД	–
<i>Cygnus cygnus</i>	Лебідь-кликун	–	–	2	1, 2*	–	–	ДЛХ
<i>Cygnus olor</i>	Лебідь-шипун	–	–	3	1, 2*	–	–	ЛПСХ
<i>Eulabeia [Anser] indica</i>	Гуска гірська	–	–	3	1, 2	–	–	–
<i>Histrionicus histrionicus</i>	Каменярка	–	–	2	1, 2	–	–	–
<i>Melanitta fusca</i>	Турпан	–	–	3	1, 2*	–	–	ДХ
<i>Melanitta nigra</i>	Синьга	–	–	3	1, 2*	–	–	Х
<i>Mergus [Mergellus] albellus</i>	Крех малий	–	–	2	1, 2*	–	–	ДЛХ
<i>Mergus merganser</i>	Крех великий	–	–	3	1, 2*	–	–	ДХ
<i>Mergus serrator</i>	Крех середній	–	–	3	1, 2*	–	ВР	Х
<i>Netta rufina</i>	Чернь червонодзьоба	–	–	3	1, 2*	–	РД	ЛХ
<i>Oxyura leucocephala</i>	Савка	EN	VU	2	1, 2*	2	ЗК	–
<i>Rufibrenta [Branta] ruficollis</i>	Казарка червоновола	EN	VU	2	1, 2*	2	ВР	–
<i>Somateria mollissima</i>	Пухівка	–	–	3	1, 2*	–	ВР	–
<i>Tadorna ferruginea</i>	Огар	–	VU	2	1, 2*	–	ВР	–
<i>Tadorna tadorna</i>	Галагаз	–	–	2	1, 2*	–	–	ДЛ
FALCONIFORMES		СОКОЛОПОДІБНІ						
<i>Accipiter brevipes</i>	Яструб коротконогий	–	VU	2	1, 2	2	ЗК	–
<i>Accipiter gentilis</i>	Яструб великий	–	–	2	1, 2	2	–	М
<i>Accipiter nisus</i>	Яструб малий	–	–	2	1, 2	2	–	М

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	PerУкр
<i>Aegypius monachus</i>	Гриф чорний	NT	–	2	1, 2	2	ВР	–
<i>Aquila chrysaetos</i>	Беркут	–	–	2	1, 2	2	ВР	–
<i>Aquila clanga</i>	Підорлик великий	VU	EN	2	1, 2	2	РД	–
<i>Aquila heliaca</i>	Могильник	VU	–	2	1, 2	1	РД	–
<i>Aquila pomarina</i>	Підорлик малий	–	–	2	1, 2	2	РД	–
<i>Aquila rapax [nipalensis]</i>	Орел степовий	–	EN	2	1, 2	2	ЗК	–
<i>Buteo buteo</i>	Канюк звичайний	–	–	2	1, 2	2	–	X
<i>Buteo lagopus</i>	Зимняк	–	–	2	1, 2	2	–	–
<i>Buteo rufinus</i>	Канюк степовий	–	VU	2	1, 2	2	РД	–
<i>Circaetus gallicus</i>	Зміїд	–	–	2	1, 2	2	РД	–
<i>Circus aeruginosus</i>	Лунь очеретяний	–	–	2	1, 2	2	–	MX
<i>Circus cyaneus</i>	Лунь польовий	–	–	2	1, 2	2	РД	–
<i>Circus macrourus</i>	Лунь степовий	NT	EN	2	1, 2	2	ЗК	–
<i>Circus pygargus</i>	Лунь лучний	–	–	2	1, 2	2	ВР	ЗДЛМСХ
<i>Falco cherrug</i>	Балабан	EN	EN	2	2	2	ВР	–
<i>Falco columbarius</i>	Підсоколик малий	–	–	2	2	2	–	ДХ
<i>Falco naumanni</i>	Боривітер степовий	VU	–	2	2	2	ЗК	М
<i>Falco peregrinus</i>	Сапсан	–	–	2	2	1	РД	–
<i>Falco rusticolus</i>	Кречет	–	–	2	2	1	–	–
<i>Falco subbuteo</i>	Підсоколик великий	–	–	2	2	2	–	ДЛМСХ
<i>Falco tinnunculus</i>	Боривітер звичайний	–	–	2	2	2	–	ДЛМПСХ
<i>Falco vespertinus</i>	Кібчик	NT	VU	2	2	2	–	ЗДЛМПСХ
<i>Gypaetus barbatus</i>	Ягнятник	–	VU	2	1, 2	2	–	–
<i>Gyps fulvus</i>	Сип білоголовий	–	–	2	1, 2	2	ВР	–
<i>Haliaeetus albicilla</i>	Орлан-білохвіст	–	–	2	1, 2	1	РД	–
<i>Haliaeetus leucoryphus</i>	Орлан-довгохвіст	–	–	2	1, 2	2	–	–
<i>Hieraaetus pennatus</i>	Орел-карлик	–	–	2	1, 2	2	РД	–
<i>Milvus milvus</i>	Шуліка рудий	NT	–	2	1, 2	2	ЗК	–
<i>Milvus migrans</i>	Шуліка чорний	–	VU	2	1, 2	2	ВР	ЗДКЛМСХ
<i>Neophron percnopterus</i>	Стерв'ятник	EN	EN	2	1, 2	2	ЗК	–
<i>Pandion haliaetus</i>	Скопа	–	–	2	2	2	ЗК	–
<i>Pernis apivorus</i>	Осоїд	–	–	2	1, 2	2	–	ЗЛПСХ
GALLIFORMES	КУРОПОДІБНІ							
<i>Alectoris chukar</i>	Кеклик	–	VU	3	–	–	–	–
<i>Coturnix coturnix</i>	Перепілка	–	–	3	2	–	–	MX
<i>Lagopus lagopus</i>	Куріпка біла	–	–	3	–	–	–	–
<i>Lyrurus [Tetrao] tetrix</i>	Тетерук	–	–	3	–	–	ЗК	ЗС
<i>Perdix perdix</i>	Куріпка сіра	–	VU	3	–	–	–	МПХ
<i>Tetrao urogallus</i>	Глушець	–	–	2	–	–	ЗК	–
<i>Tetrastes bonasia</i>	Орябок	–	–	3	–	–	ВР	С
<i>Phasianus colchicus</i>	Фазан	–	–	3	–	–	–	–
GRUIFORMES	ЖУРАВЛЕПОДІБНІ							
<i>Anthropoides [Grus] virgo</i>	Журавель степовий	–	–	2	2*	2	ЗК	–
<i>Chlamydotis undulata</i>	Джек	VU	VU	1, 2	–	1	–	–
<i>Crex crex</i>	Деркач	NT	–	2	–	–	–	ДКЛ
<i>Fulica atra</i>	Лиска	–	–	3	2*	–	–	–
<i>Gallinula chloropus</i>	Курочка водяна	–	–	3	–	–	–	3
<i>Grus grus</i>	Журавель сирій	–	–	2	1, 2*	2	РД	–
<i>Grus leucogeranus</i>	Журавель білий	–	–	2	1, 2*	1	–	–

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
<i>Otis tarda</i>	Дрохва	VU	VU	2	1, 2	2	ЗК	–
<i>Porphyrio porphyrio</i>	Султанка	–	–	2	–	–	–	–
<i>Porzana parva</i>	Погонич малий	–	–	2	2*	–	–	ЗДКЛСХ
<i>Porzana porzana</i>	Погонич звичайний	–	–	2	2*	–	–	КСХ
<i>Porzana pusilla</i>	Погонич-крихітка	–	–	2	2*	–	–	ЗДКПХ
<i>Rallus aquaticus</i>	Пастушок	–	–	3	–	–	–	ЗС
<i>Tetrax tetrax</i>	Хохітва	NT	VU	2	–	2	ЗК	–
CHARADRIIFORMES	СИВКОПОДІБНІ							
<i>Actitis [Tringa] hypoleucos</i>	Набережник	–	–	2	1, 2*	–	–	Х
<i>Alle alle</i>	Люрик	–	–	3	–	–	–	–
<i>Arenaria interpres</i>	Крем'яшник	–	–	2	2*	–	–	ДЛХ
<i>Burhinus oediconemus</i>	Лежень	–	VU	2	2	–	НО	–
<i>Calidris alba</i>	Побережник білий	–	–	2	1, 2*	–	–	–
<i>Calidris alpina</i>	Побережник чорногрудий	–	–	2	1, 2*	–	–	Х
<i>Calidris canutus</i>	Побережник ісландський	–	–	3	1, 2*	–	–	–
<i>Calidris ferruginea</i>	Побережник червоногрудий	–	–	2	1, 2*	–	–	Х
<i>Calidris maritima</i>	Побережник морський	–	–	2	1, 2*	–	–	–
<i>Calidris melanotos</i>	Побережник арктичний	–	–	3	1, 2	–	–	–
<i>Calidris minuta</i>	Побережник малий	–	–	2	1, 2*	–	–	ДЛХ
<i>Calidris temminckii</i>	Побережник білохвостий	–	–	2	1, 2*	–	–	–
<i>Charadrius alexandrinus</i>	Пісочник морський	–	–	2	2*	–	ВР	–
<i>Charadrius asiaticus</i>	Пісочник каспійський	–	EN	3	2*	–	–	–
<i>Charadrius dubius</i>	Пісочник малий	–	–	2	2*	–	–	Х
<i>Charadrius hiaticula</i>	Пісочник велик	–	–	2	2*	–	РД	Х
<i>Charadrius leschenaultii</i>	Пісочник товстодзьобий	–	EN	2	2*	–	–	–
<i>Chettusia [Vanellus] gregaria</i>	Чайка степова	CR	CR	3	2*	–	–	Д
<i>Chlidonias hybrida</i>	Крячок білощокий	–	–	2	–	–	–	ЗДЛПС
<i>Chlidonias leucopterus</i>	Крячок білокрилий	–	–	2	2*	–	–	КЛПСХ
<i>Chlidonias niger</i>	Крячок чорний	–	–	2	2*	–	–	ЗСХ
<i>Cursorius cursor</i>	Бігунець	–	EN	2	–	–	–	–
<i>Eudromias morinellus</i>	Хрустан	–	–	2	2*	–	–	Х
<i>Eurynorhynchus pygmeus</i>	Лопатень	–	–	3	1, 2	–	–	–
<i>Gallinago gallinago</i>	Баранець звичайний	–	–	3	1, 2*	–	–	ЗХ
<i>Gallinago [Capella] media</i>	Баранець великий	NT	–	2	1, 2*	–	ЗК	ДЛСХ
<i>Gelochelidon [Sterna] nitotica</i>	Крячок чорнодзьобий	–	VU	2	2*	–	–	–
<i>Glareola nordmanni</i>	Дерихвіст степовий	NT	EN	2	2*	–	ЗК	–
<i>Glareola pratincola</i>	Дерихвіст лучний	–	–	2	2*	–	РД	–
<i>Haematopus ostralegus</i>	Кулик-сорока	–	–	3	–	–	ВР	–
<i>Himantopus himantopus</i>	Кулик-довгоніг	–	–	2	2*	–	ВР	–
<i>Hoplopterus [Vanellus] spinosus</i>	Чайка шпорова	–	VU	2	2*	–	–	–
<i>Hydroprogne [Sterna] caspia</i>	Крячок каспійський	–	–	2	2*	–	ВР	–
<i>Larus canus</i>	Мартин сивий	–	–	3	–	–	–	Д
<i>Larus fuscus</i>	Мартин чорнокрилий	–	–	–	–	–	–	Д
<i>Larus genei</i>	Мартин тонкодзьобий	–	–	2	2*	–	–	–
<i>Larus hyperboreus</i>	Мартин полярний	–	–	3	–	–	–	–
<i>Larus ichthyaetus</i>	Мартин каспійський	–	–	3	2*	–	ЗК	–
<i>Larus melanocephalus</i>	Мартин середземноморський	–	–	2	2*	–	–	–
<i>Larus minutus</i>	Мартин малий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Larus ridibundus</i>	Мартин звичайний	–	–	3	–	–	–	–

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	PerУкр
<i>Limicola falcinellus</i>	Побережник болотяний	–	–	2	1, 2*	–	–	–
<i>Limosa lapponica</i>	Грицик малий	–	–	3	1, 2*	–	–	–
<i>Limosa limosa</i>	Грицик великий	NT	VU	3	1, 2*	–	–	ЗДЛСХ
<i>Lymnocyrtus minimus</i>	Баранець малий	–	–	3	1, 2*	–	–	X
<i>Numenius arquata</i>	Кульон великий	NT	–	3	1, 2*	–	ЗК	–
<i>Numenius phaeopus</i>	Кульон середній	–	–	3	1, 2*	–	ЗК	–
<i>Numenius tenuirostris</i>	Кульон тонкодзьобий	CR	–	2	1, 2*	1	ЗК	–
<i>Phalaropus fulicarius</i>	Плавунець плоскодзьобий	–	–	2	2*	–	–	Д
<i>Phalaropus lobatus</i>	Плавунець круглодзьобий	–	–	2	2*	–	–	ДХ
<i>Philomachus pugnax</i>	Брижач	–	–	3	1, 2*	–	–	ДСХ
<i>Pluvialis apricaria</i>	Сивка звичайна	–	–	3	2*	–	–	X
<i>Pluvialis fulva</i>	Сивка бурокрила	–	–	3	2	–	–	–
<i>Pluvialis squatarola</i>	Сивка морська	–	–	3	2*	–	–	ДЛХ
<i>Recurvirostra avosetta</i>	Чоботар	–	–	2	2*	–	РД	Д
<i>Rissa tridactyla</i>	Мартин трипалій	–	–	3	–	–	–	–
<i>Scolopax rusticola</i>	Слуква	–	–	3	1, 2	–	–	КСХ
<i>Stercorarius longicaudus</i>	Поморник довгохвостий	–	–	3	–	–	–	–
<i>Stercorarius parasiticus</i>	Поморник короткохвостий	–	–	3	–	–	–	Д
<i>Stercorarius pomarinus</i>	Поморник середній	–	–	3	–	–	–	–
<i>Stercorarius [Catharacta] skua</i>	Поморник великий	–	–	3	–	–	–	–
<i>Sterna albifrons</i>	Крячок малий	–	–	2	2*	–	РД	ЗКЛСХ
<i>Sterna hirundo</i>	Крячок річковий	–	–	2	2*	–	–	ЗЛСХ
<i>Sterna paradisaea</i>	Крячок полярний	–	–	2	2*	–	–	–
<i>Thalasseus [Sterna] sandvicensis</i>	Крячок рябодзьобий	–	–	2	2*	–	–	–
<i>Tringa erythropus</i>	Коловодник чорний	–	–	3	1, 2*	–	–	ЛХ
<i>Tringa glareola</i>	Коловодник болотяний	–	–	2	1, 2*	–	–	X
<i>Tringa nebularia</i>	Коловодник великий	–	–	3	1, 2*	–	–	X
<i>Tringa ochropus</i>	Коловодник лісовий	–	–	2	1, 2*	–	–	ДСХ
<i>Tringa stagnatilis</i>	Коловодник ставковий	–	–	2	1, 2*	–	ЗК	–
<i>Tringa totanus</i>	Коловодник звичайний	–	–	3	1, 2*	–	–	ЗХ
<i>Tryngites subruficollis</i>	Жовтоволик	–	–	3	1, 2	–	–	–
<i>Vanellus [Vanellus] leucurus</i>	Чайка білохвоста	–	–	3	2*	–	–	–
<i>Vanellus vanellus</i>	Чайка	–	VU	3	2*	–	–	X
<i>Xenus [Tringa] cinereus</i>	Мородунка	–	–	2	1, 2*	–	–	ДЛСХ
COLUMBIFORMES	ГОЛУБОПОДІБНІ							
<i>Columba oenas</i>	Голуб-синяк	–	–	3	–	–	ВР	ДПХ
<i>Columba livia</i>	Голуб сизий	–	–	3	–	–	–	–
<i>Pterocles alchata</i>	Рябок білочеревий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Pterocles orientalis</i>	Рябок чорночеревий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Streptopelia decaocto</i>	Горлиця садова	–	–	3	–	–	–	–
<i>Streptopelia orientalis</i>	Горлиця велика	–	–	3	–	–	–	–
<i>Streptopelia turtur</i>	Горлиця звичайна	–	–	3	–	–	–	–
<i>Syrhaptes paradoxus</i>	Саджа	–	–	2	–	–	–	–
CUCULIFORMES	ЗОЗУЛЕПОДІБНІ							
<i>Clamator glandarius</i>	Зозуля чубата	–	–	2	–	–	–	–
<i>Cuculus canorus</i>	Зозуля	–	–	3	–	–	–	–
<i>Cuculus saturatus</i>	Зозуля глуха	–	–	3	–	–	–	–

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
STRIGIFORMES	СОВОПОДІБНІ							
<i>Aegolius funereus</i>	Сич волохатий	–	–	2	–	2	РД	–
<i>Asio flammeus</i>	Сова болотяна	–	–	2	–	2	РД	ЛМСХ
<i>Asio otus</i>	Сова вухата	–	–	2	–	2	–	М
<i>Athene noctua</i>	Сич хатній	–	–	2	–	2	–	Д
<i>Bubo bubo</i>	Пугач	–	–	2	–	2	РД	–
<i>Glaucidium passerinum</i>	Сичик-горобець	–	–	2	–	2	ВР	–
<i>Nyctea scandiaca</i>	Сова біла	–	–	2	–	2	–	–
<i>Otus scops</i>	Совка	–	–	2	–	2	РД	ЗДЛМПСХ
<i>Strix aluco</i>	Сова сіра	–	–	2	–	2	–	ДСХ
<i>Strix nebulosa</i>	Сова бородата	–	–	2	–	2	РД	–
<i>Strix uralensis</i>	Сова довгохвоста	–	–	2	–	2	НВ	–
<i>Surnia ulula</i>	Сова яструбина	–	–	2	–	2	–	–
<i>Tyto alba</i>	Сипуха	–	–	2	–	2	ЗК	–
CAPRIMULGIFORMES	ДРІМЛОГОПОДІБНІ							
<i>Caprimulgus europaeus</i>	Дрімлюга	–	–	2	–	–	–	ЗХ
APODIFORMES	СЕРПОКРИЛЬЦЕПОДІБНІ							
<i>Apus apus</i>	Серпокрилець чорний	–	–	3	–	–	–	–
<i>Apus melba</i>	Серпокрилець білочеревий	–	–	2	–	–	–	–
CORACIFORMES	СИВОРАКШЕПОДІБНІ							
<i>Alcedo atthis</i>	Рибалочка	–	–	2	–	–	–	КХ
<i>Ceryle rudis</i>	Рибалочка строкатий	–	CR	2	–	–	–	–
<i>Coracias garrulus</i>	Сиворакша	NT	VU	2	2	–	ЗК	ЗДМПСХ
<i>Merops apiaster</i>	Бджолоїдка	–	–	2	2	–	–	ЗСХ
<i>Merops superciliosus</i>	Бджолоїдка зелена	–	–	3	–	–	–	–
UPUIFORMES	ОДУДОПОДІБНІ							
<i>Upupa epops</i>	Одуд	–	–	2	–	–	–	–
PICIFORMES	ДЯТЛОПОДІБНІ							
<i>Dendrocopos leucotos</i>	Дятел білоспинний	–	–	2	–	–	РД	С
<i>Dendrocopos major</i>	Дятел звичайний	–	–	2	–	–	–	–
<i>Dendrocopos medius</i>	Дятел середній	–	–	2	–	–	–	ДС
<i>Dendrocopos minor</i>	Дятел малий	–	–	2	–	–	–	З
<i>Dendrocopos syriacus</i>	Дятел сирійський	–	–	2	–	–	–	–
<i>Dryocopus martius</i>	Жовна чорна	–	–	2	–	–	–	ЗС
<i>Jynx torquilla</i>	Крутиголовка	–	–	2	–	–	–	–
<i>Picoides tridactylus</i>	Дятел трипалий	–	–	2	–	–	ВР	З
<i>Picus canus</i>	Жовна сива	–	–	2	–	–	–	Д
<i>Picus viridis</i>	Жовна зелена	–	–	2	–	–	ВР	ДС
PASSERIFORMES	ГОРОБЦЕПОДІБНІ							
<i>Acanthis [Carduelis] cannabina</i>	Коноплянка	–	–	2	–	–	–	–
<i>Acanthis [Carduelis] flammea</i>	Чечітка звичайна	–	–	2	–	–	–	Д
<i>Acanthis [Carduelis] flavirostris</i>	Чечітка гірська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Acanthis [Carduelis] hornemanni</i>	Чечітка біла	–	–	2	–	–	–	–
<i>Acrocephalus agricola</i>	Очеретянка індійська	–	–	2	–	–	–	ЛПХ
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Очеретянка велика	–	–	2	–	–	–	З
<i>Acrocephalus dumetorum</i>	Очеретянка садова	–	–	2	–	–	–	–
<i>Acrocephalus paludicola</i>	Очеретянка прудка	VU	VU	2	–	–	ЗК	–
<i>Acrocephalus palustris</i>	Очеретянка чагарникова	–	–	2	–	–	–	ЗДХ
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	Очеретянка лучна	–	–	2	–	–	–	ЗХ

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Очеретянка ставкова	–	–	2	–	–	–	ЗЛХ
<i>Aegithalos caudatus</i>	Синиця довгохвоста	–	–	3	–	–	–	ДЛХ
<i>Alauda arvensis</i>	Жайворонок польовий	–	–	3	–	–	–	–
<i>Anthus campestris</i>	Щеврик польовий	–	–	2	–	–	–	С
<i>Anthus cervinus</i>	Щеврик червоногрудий	–	–	2	–	–	–	Л
<i>Anthus hodgsoni</i>	Щеврик оливковий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Anthus pratensis</i>	Щеврик лучний	–	–	2	–	–	–	Д
<i>Anthus richardi</i>	Щеврик азійський	–	–	2	–	–	–	–
<i>Anthus rubescens</i>	Щеврик американський	–	–	2	–	–	–	–
<i>Anthus spinoletta</i>	Щеврик гірський	–	–	2	–	–	–	–
<i>Anthus trivialis</i>	Щеврик лісовий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Bombycilla garrulus</i>	Омелюх	–	–	2	–	–	–	–
<i>Calandrella cinerea</i>	Жайворонок малий	–	–	3	–	–	–	ДЛС
<i>Calandrella rufescens</i>	Жайворонок сірий	–	–	2	–	–	НО	–
<i>Calcarius lapponicus</i>	Подорожник лапландський	–	–	2	–	–	–	–
<i>Carduelis carduelis</i>	Циглик	–	–	2	–	–	–	–
<i>Carpodacus erythrinus</i>	Чечевиця	–	–	2	–	–	–	Д
<i>Carpodacus roseus</i>	Чечевиця сибірська	–	–	3	–	–	–	–
<i>Carpodacus rubicilla</i>	Чечевиця велика	–	–	3	–	–	–	–
<i>Catharus ustulatus</i>	Дрізд Свенсона	–	–	3	2	–	–	–
<i>Cercotrichas [Erythropygia] galactotes</i>	Соловейко рудохвостий	–	VU	2	2	–	–	–
<i>Certhia brachydactyla</i>	Підкоришник короткопалий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Certhia familiaris</i>	Підкоришник звичайний	–	–	2	–	–	–	–
<i>Cettia cetti</i>	Очеретянка середземноморська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Chloris [Carduelis] chloris</i>	Зеленяк	–	–	2	–	–	–	–
<i>Cinclus cinclus</i>	Пронурок	–	–	2	–	–	–	3
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Костогриз	–	–	2	–	–	–	–
<i>Corvus corax</i>	Крук	–	–	3	–	–	–	–
<i>Delichon urbica</i>	Ластівка міська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Emberiza aureola</i>	Вівсянка лучна	VU	–	2	1, 2	–	–	С
<i>Emberiza buchanani</i>	Вівсянка скельна	–	–	3	–	–	–	–
<i>Emberiza caesia</i>	Вівсянка сивоголова	–	–	2	–	–	–	–
<i>Emberiza calandra</i>	Просянка	–	–	3	–	–	–	ДСХ
<i>Emberiza chrysophrys</i>	Вівсянка жовтоброва	–	–	3	–	–	–	–
<i>Emberiza cia</i>	Вівсянка гірська	–	–	2	–	–	–	3
<i>Emberiza cirrus</i>	Вівсянка городня	–	–	2	–	–	–	–
<i>Emberiza citrinella</i>	Вівсянка звичайна	–	–	2	–	–	–	–
<i>Emberiza hortulana</i>	Вівсянка садова	–	–	3	–	–	–	ЗС
<i>Emberiza leucocephala</i>	Вівсянка білоголова	–	–	2	–	–	–	–
<i>Emberiza melanocephala</i>	Вівсянка чорноголова	–	–	2	–	–	РД	–
<i>Emberiza pusilla</i>	Вівсянка-крихітка	–	–	2	–	–	–	–
<i>Emberiza rustica</i>	Вівсянка-ремез	–	–	2	–	–	–	–
<i>Emberiza schoeniclus</i>	Вівсянка очеретяна	–	–	2	–	–	–	ЗД
<i>Eremophila alpestris</i>	Жайворонок рогатий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Erithacus rubecula</i>	Вільшанка	–	–	2	2	–	–	Х
<i>Ficedula albicollis</i>	Мухоловка білошия	–	–	2	2	–	–	ЗХ
<i>Ficedula hypoleuca</i>	Мухоловка строката	–	–	2	2	–	–	ЗЛХ
<i>Ficedula parva</i>	Мухоловка мала	–	–	2	2	–	–	ДЛХ
<i>Fringilla coelebs</i>	Зяблик	–	–	3	–	–	–	–

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
<i>Fringilla montifringilla</i>	В'юрок	–	–	3	–	–	–	–
<i>Galerida cristata</i>	Посмітюха	–	–	3	–	–	–	3
<i>Hippolais caligata</i>	Берестянка мала	–	–	2	–	–	–	–
<i>Hippolais icterina</i>	Берестянка звичайна	–	–	2	–	–	–	ЗДЛХ
<i>Hippolais olivetorum</i>	Берестянка оливкова	–	–	2	–	–	–	–
<i>Hippolais pallida</i>	Берестянка бліда	–	–	2	–	–	–	–
<i>Hirundo daurica</i>	Ластівка даурська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Hirundo rustica</i>	Ластівка сільська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Lanius collurio</i>	Сорокопуд терновий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Lanius excubitor</i>	Сорокопуд сірий	–	–	2	–	–	РД	Д
<i>Lanius minor</i>	Сорокопуд чернолобий	–	–	2	–	–	–	ЗС
<i>Lanius nubicus</i>	Сорокопуд білолобий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Lanius senator</i>	Сорокопуд червоноголовий	–	–	2	–	–	РД	–
<i>Locustella fluviatilis</i>	Кобилочка річкова	–	–	2	–	–	–	ЗДЛХ
<i>Locustella luscinioides</i>	Кобилочка солов'їна	–	–	2	–	–	–	ЗДХ
<i>Locustella naevia</i>	Кобилочка-цвіркун	–	–	2	–	–	–	ЗДЛСХ
<i>Loxia curvirostra</i>	Шишкар ялиновий	–	–	2	–	–	–	П ¹⁵ С
<i>Loxia leucoptera</i>	Шишкар білокрилий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Loxia pytyopsittacus</i>	Шишкар сосновий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Lullula arborea</i>	Жайворонок лісовий	–	–	3	–	–	–	ЗДС
<i>Luscinia luscinia</i>	Соловейко східний	–	–	2	2	–	–	Х
<i>Luscinia megarhynchos</i>	Соловейко західний	–	–	2	2	–	–	–
<i>Luscinia svecica</i>	Синьошийка	–	–	2	2	–	–	3
<i>Luscinia melanopogon</i>	Очеретянка тонкодзьоба	–	–	2	–	–	–	–
<i>Melanocorypha calandra</i>	Жайворонок степовий	–	–	2	–	–	–	ДСХ
<i>Melanocorypha leucoptera</i>	Жайворонок білокрилий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Melanocorypha yeltoniensis</i>	Жайворонок чорний	–	EN	2	–	–	–	–
<i>Monticola saxatilis</i>	Скеляр строкатий	–	–	2	2	–	РД	–
<i>Monticola solitarius</i>	Скеляр синій	–	–	2	2	–	–	–
<i>Montifringilla nivalis</i>	В'юрок сніговий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Motacilla alba</i>	Плиска біла	–	–	2	–	–	–	–
<i>Motacilla cinerea</i>	Плиска гірська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Motacilla citreola</i>	Плиска жовтогорола	–	–	2	–	–	–	–
<i>Motacilla feldegg</i>	Плиска чорноголова	–	–	2	–	–	–	ЗЛ
<i>Motacilla flava</i>	Плиска жовта	–	–	2	–	–	–	–
<i>Muscicapa striata</i>	Мухоловка сіра	–	–	2	2	–	–	ЗХ
<i>Nucifraga caryocatactes</i>	Горіхівка	–	–	2	–	–	–	С
<i>Oenanthe hispanica</i>	Кам'янка іспанська	–	–	2	2	–	–	–
<i>Oenanthe isabellina</i>	Кам'янка попеляста	–	–	2	2	–	–	С
<i>Oenanthe leucura</i>	Кам'янка білогуза	–	–	2	–	–	–	–
<i>Oenanthe oenanthe</i>	Кам'янка звичайна	–	–	2	2	–	–	–
<i>Oenanthe pleschanka</i>	Кам'янка лиса	–	–	2	2	–	–	ЛП
<i>Oriolus oriolus</i>	Вивільга	–	–	2	–	–	–	–
<i>Panurus biarmicus</i>	Синиця вусата	–	–	2	–	–	–	ЛХ

¹⁵ Хоча у переліку тварин, що підлягають охороні у Полтавській області, без наведення латинської назви зазначений шишкар сосновий (*Loxia pytyopsittacus*), але у таблиці позначку „П” поставлено навпроти шишкавря ялинового (*Loxia curvirostra*). Перший із зазначених видів є лише рідкісним залітним на території країни, тоді як інший на Полтавщині може траплятися значно частіше, оскільки гніздиться, зокрема, на Поліссі. Найвірогідніше, українські назви цих двох видів у документі сплутано.

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	PerУкр
<i>Parus ater</i>	Синиця чорна	–	–	2	–	–	–	ЛС
<i>Parus caeruleus</i>	Синиця блакитна	–	–	2	–	–	–	–
<i>Parus cristatus</i>	Синиця чубата	–	–	2	–	–	–	–
<i>Parus cyanus</i>	Синиця біла	–	–	2	–	–	РД	–
<i>Parus major</i>	Синиця велика	–	–	2	–	–	–	–
<i>Parus montanus</i>	Гаїчка-пухляк	–	–	2	–	–	–	–
<i>Parus palustris</i>	Гаїчка болотяна	–	–	2	–	–	–	–
<i>Passer hispaniolensis</i>	Горобець чорногрудий	–	–	3	–	–	–	–
<i>Passer montanus</i>	Горобець польовий	–	–	3	–	–	–	–
<i>Perisoreus infaustus</i>	Кукша	–	–	2	–	–	–	–
<i>Petronia petronia</i>	Горобець скельний	–	–	2	–	–	–	–
<i>Phoenicurus ochruros</i>	Горихвістка чорна	–	–	2	2	–	–	–
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Горихвістка звичайна	–	–	2	2	–	–	ЗХ
<i>Phylloscopus bonelli</i>	Вівчарик світлочеревий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Phylloscopus collybita</i>	Вівчарик-ковалик	–	–	2	–	–	–	–
<i>Phylloscopus inornatus</i>	Вівчарик лісовий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Phylloscopus nitidus</i>	Вівчарик жовточеревий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Phylloscopus proregulus</i>	Вівчарик золотомушковий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Phylloscopus schwarzi</i>	Вівчарик товстодзьобий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Вівчарик жовтобровий	–	–	2	–	–	–	ЛХ
<i>Phylloscopus trochiloides</i>	Вівчарик зелений	–	–	2	–	–	–	Х
<i>Phylloscopus trochilus</i>	Вівчарик весняний	–	–	2	–	–	–	–
<i>Pinicola enucleator</i>	Смеречник	–	–	2	–	–	–	–
<i>Plectrophenax nivalis</i>	Пуночка	–	–	2	–	–	–	Л
<i>Prunella collaris</i>	Тинівка альпійська	–	–	2	–	–	ВР	–
<i>Prunella modularis</i>	Тинівка лісова	–	–	2	–	–	–	Д
<i>Prunella montanella</i>	Тинівка сибірська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Ptyonoprogne rupestris</i>	Ластівка скельна	–	–	2	–	–	–	–
<i>Pyrrhoxorax graculus</i>	Галка альпійська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Снігур	–	–	3	–	–	–	С
<i>Regulus ignicapillus</i>	Золотомушка червоночуба	–	–	2	–	–	НО	–
<i>Regulus regulus</i>	Золотомушка жовточуба	–	–	2	–	–	–	ЛХ
<i>Remiz pendulinus</i>	Ремез	–	–	2	–	–	–	ЗМС
<i>Riparia riparia</i>	Ластівка берегова	–	–	2	–	–	–	–
<i>Saxicola rubetra</i>	Трав'янка лучна	–	–	2	2	–	–	Х
<i>Saxicola torquata</i>	Трав'янка чорноголова	–	–	2	2	–	–	Д
<i>Serinus serinus</i>	Щедрик	–	–	2	–	–	–	С
<i>Sitta europaea</i>	Повзик	–	–	2	–	–	–	–
<i>Spinus [Carduelis] spinus</i>	Чиж	–	–	2	–	–	–	С
<i>Sturnus roseus</i>	Шпак рожевий	–	–	2	–	–	РД	–
<i>Sylvia atricapilla</i>	Кропив'янка чорноголова	–	–	2	–	–	–	Х
<i>Sylvia borin</i>	Кропив'янка садова	–	–	2	–	–	–	ЗХ
<i>Sylvia cantillans</i>	Кропив'янка червоновола	–	–	2	–	–	–	–
<i>Sylvia communis</i>	Кропив'янка сіра	–	–	2	–	–	–	Х
<i>Sylvia curruca</i>	Кропив'янка прудка	–	–	2	–	–	–	Д
<i>Sylvia hortensis</i>	Кропив'янка співока	–	–	2	–	–	–	–
<i>Sylvia melanocephala</i>	Кропив'янка середземноморська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Sylvia mystacea</i>	Кропив'янка біловуса	–	–	2	–	–	–	–
<i>Sylvia nana</i>	Кропив'янка пустельна	–	–	2	–	–	–	–

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
<i>Sylvia nisoria</i>	Кропив'янка рябогруда	–	–	2	–	–	–	ЗЛХ
<i>Sylvia rueppelli</i>	Кропив'янка Рюппеля	–	–	2	–	–	–	–
<i>Tarsiger cyanurus</i>	Синьохвіст тайговий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Tichodroma muraria</i>	Стінолаз	–	–	2	–	–	–	–
<i>Troglodytes troglodytes</i>	Волове очко	–	–	2	–	–	–	–
<i>Turdus iliacus</i>	Дрізд білобровий	–	–	3	2	–	–	ЛС
<i>Turdus atrogularis</i>	Дрізд чорноволий	–	–	3	2	–	–	–
<i>Turdus merula</i>	Дрізд чорний	–	–	3	2	–	–	Х
<i>Turdus naumanni</i>	Дрізд Наумана	–	–	3	2	–	–	–
<i>Turdus pilaris</i>	Чикотень	–	–	3	2	–	–	–
<i>Turdus philomelos</i>	Дрізд співочий	–	–	3	2	–	–	Х
<i>Turdus torquatus</i>	Дрізд гірський	–	–	2	2	–	–	–
<i>Turdus viscivorus</i>	Дрізд-омелюх	–	–	3	2	–	–	ДСХ

Автор розділу 6.2: Г. Фесенко

6.3. Плазуни та амфібії

Фауна плазунів України включає 24 (25) види 7 родин 2 рядів (включаючи інтродукованих черепаха *Testudo graeca* та ящірок *Darevskia [Lacerta] armeniaca* та *Darevskia [Lacerta] dahlii* (Земноводні та плазуни під охороною Бернської конвенції, 1999; Доценко, Даревский, 2005), а фауна амфібій — 20 видів 6 родин 2 рядів (Писанець, 2007). Усі види плазунів та амфібій України, за винятком зазначених інтродуцентів, мають охоронні категорії.

Систематику нижчих таксонів плазунів та їх латинські назви наведено за базою даних TIGR Reptile Database (<http://www.reptile-database.org>); амфібій — за Є. М. Писанцем (2007).

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
REPTILIA	ПЛАЗУНИ							
TESTUDINES	ЧЕРЕПАХИ							
<i>Emys orbicularis</i>	Черепаха болотяна	LR/nt	NT	2	–	–	–	КЛСХ
SQUAMATA	ЛУСКАТИ							
<i>Anguis fragilis</i>	Веретільниця ламка	–	–	3	–	–	–	ЛПХ
<i>Coronella austriaca</i>	Мідянка європейська	–	–	2	–	–	ВР	С
<i>Cyrtopodion [Mediodactylus, Cyrtodactylus] kotschy</i>	Гекон середземноморський [кримський]	–	–	2	–	–	ЗК	–
<i>Darevskia [Lacerta] lindholmi [D. saxicola lindholmi]</i>	Ящірка скельна	–	–	3	–	–	–	–
<i>Dolichophis [Hierophis, Coluber] caspius [jugularis]</i>	Полоз жовточеревий	–	–	2	–	–	ВР	–
<i>Elaphe dione</i>	Полоз візерунковий	–	–	3	–	–	ЗК	ДЛ
<i>Elaphe sauromates [E. quatuorlineata sauromates]</i>	Полоз Паласів [сарматський]	–	–	2	–	–	ВР	–
<i>Eremias arguta</i>	Ящурка піщана	–	NT	3	–	–	–	ДЛІМПХ
<i>Lacerta agilis</i>	Ящірка прудка	–	–	2	–	–	–	М ¹⁶
<i>Lacerta viridis</i>	Ящірка зелена	–	–	2	–	–	ВР	ДКМП
<i>Natrix natrix</i>	Вуж звичайний	–	–	3	–	–	–	Д ¹⁷
<i>Natrix tessellata</i>	Вуж водяний	–	–	2	–	–	–	ПХ

¹⁶ Наведено як «прыткая ящерица черноморская».

¹⁷ Наведено як *Natrix natrix persa*.

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
<i>Podarcis tauricus</i>	Ящірка кримська	–	–	2	–	–	–	М
<i>Pseudopus [Ophisaurus] apodus</i>	Жовтопуз безногий	–	–	2	–	–	ВР	–
<i>Vipera berus</i>	Гадюка звичайна	–	–	3	–	–	–	ДКЛПСХ
<i>Vipera nikolskii</i>	Гадюка чорна [Нікольського]	–	–	3	–	–	ВР	–
<i>Vipera renardi [V. ursinii renardi]</i>	Гадюка степова	–	VU	2	–	–	ВР	–
<i>Zamenis [Elaphe] longissimus</i>	Полоз лісовий	–	–	2	–	–	ЗК	–
<i>Zamenis [Elaphe] situla</i>	Полоз леопардовий	–	–	2	–	–	ЗК	–
<i>Zootoca [Lacerta] vivipara</i>	Ящірка живородна	–	–	3	–	–	–	ДХ
AMPHIBIA	ЗЕМНОВОДНІ							
CAUDATA	ХВОСТАТІ							
<i>Salamandra salamandra</i>	Саламандра плямиста	–	–	3	–	–	ВР	–
<i>Lissotriton [Triturus] vulgaris</i>	Тритон звичайний	–	–	3	–	–	–	ДКЛМ
<i>Lissotriton [Triturus] montandoni</i>	Тритон карпатський	–	–	2	–	–	ВР	–
<i>Mesotriton [Triturus] alpestris</i>	Тритон альпійський	–	–	3	–	–	ВР	–
<i>Triturus cristatus</i>	Тритон гребенястий	–	–	2	–	–	–	КМПХ
<i>Triturus dobrogicus</i>	Тритон дунайський	NT	NT	2	–	–	ВР	–
<i>Triturus karelinii</i>	Тритон Кареліна	–	–	2	–	–	ВР	–
ANURA	БЕЗХВОСТІ							
<i>Bombina bombina</i>	Джерлянка червоночерева	–	–	2	–	–	–	КЛ
<i>Bombina variegata</i>	Джерлянка жовточерева	–	–	2	–	–	ВР	–
<i>Bufo bufo</i>	Ропуха сіра, або звичайна	–	–	3	–	–	–	ДКЛМХ
<i>Bufo calamita</i>	Ропуха очеретяна	–	–	2	–	–	ВР	–
<i>Bufo viridis</i>	Ропуха зелена	–	–	2	–	–	–	–
<i>Hyla arborea</i>	Райка звичайна, або деревна	–	–	2	–	–	–	ДКЛМСХ
<i>Pelobates fuscus</i>	Землянка звичайна	–	–	2	–	–	–	П
<i>Rana arvalis</i>	Жаба гостроморда	–	–	2	–	–	–	КЛМ
<i>Rana dalmatina</i>	Жаба прудка	–	–	2	–	–	ЗК	–
<i>Rana temporaria</i>	Жаба трав'яна	–	–	3	–	–	–	ДМС
<i>Pelophylax [Rana] esculentus</i>	Жаба їстівна	–	–	3	–	–	–	ДЛ
<i>Pelophylax [Rana] lessonae</i>	Жаба ставкова	–	–	3	–	–	–	Х
<i>Pelophylax [Rana] ridibundus</i>	Жаба озерна	–	–	3	–	–	–	–

Автор розділу 6.3: О. Годлевська

6.4. Міноги, хрящові риби, променепері риби

Для фауни України відомо більше 200 видів міног, хрящових риб, променеперих риб, включаючи інтродуковані види та види, яких використовують для товарного вирощування. Обидва види міног охороняються різноманітними червоними списками, з 4 видів хрящових риб охоронний статус має 1 вид, 106 видів та підвидів променеперих риб занесені до охоронних списків, що становить близько 50 % їхньої загальної кількості. Найзначнішою представленистю в охоронних переліках відзначається родина осетрових: крім того, що процент видів, які охороняються, становить 100 % (всі 6 видів), кожен з цих видів занесений одразу до кількох охоронних переліків.

Латинські та українські назви міног, хрящових риб, променеперих риб подано згідно до публікацій Ю. В. Мовчана (2005, 2006), деякі українські назви згідно до випусків тому 8 «Фауни України» (1980–1983, 1986, 1988). Порядок розташування рядів взято з роботи Н. Г. Богуцької та А. М. Насеки (2004).

Для більшості риб підвиди не зазначені, оскільки в охоронних переліках вони не уточнюються. При виникненні питань стосовно латинських назв риб можна звертатися до пошукової системи сайту <http://www.fishbase.org>, де наведено синонімічні назви.

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
PETROMYZONTIDA	МІНОГИ							
PETROMYZONTIFORMES	МІНОГОПОДІБНІ							
<i>Eudontomyzon danfordi</i>	Мінога карпатська	-	-	-	-	-	ЗК	-
<i>Eudontomyzon mariae</i>	Мінога українська	-	V*	3	-	-	ЗК	С
CHONDRICHTHYES	ХРЯЦОВІ РИБИ							
RAJIFORMES	СКАТОПОДІБНІ							
<i>Raja clavata</i>	Ромбовий скат колючий	LR/nt	-	-	-	-	-	-
SQUALIFORMES	КАТРАНОПОДІБНІ							
<i>Squalus acanthias</i>	Катран звичайний	VU	-	-	-	-	-	-
ACTINOPTERYGII	ПРОМЕНЕПЕРІ РИБИ							
ACIPENSERIFORMES	ОСЕТРОПОДІБНІ							
<i>Acipenser gueldenstaedtii</i>	Осетер руський	EN	-	-	2	2	ВР	ДЛМ
<i>Acipenser nudiventris</i>	Шип	EN ¹⁸	Е	-	2	2	ЗН	-
<i>Acipenser ruthenus</i>	Стерлядь	VU	-	3	2	2	ЗК	С
<i>Acipenser stellatus</i>	Севрюга	EN	-	3	2	2	ВР	-
<i>Acipenser sturio</i>	Осетер атлантичний	CR	Е	2	1	1	ЗН	-
<i>Huso huso</i>	Білуга звичайна	EN ¹⁹	-	3	2	2	ЗК	-
ANGUILLIFORMES	ВУГРЕПОДІБНІ							
<i>Anguilla anguilla</i>	Річковий вугор європейський	CR	-	-	-	-	-	ДЛС
CLUPEIFORMES	ОСЕЛЕДЦЕПОДІБНІ							
<i>Alosa fallax</i>	Фінта середземноморська	-	-	3	-	-	-	-
<i>Alosa pontica</i>	Оселедець чорноморсько-азовський прохідний	VU	-	3	-	-	-	ДМ
CYPRINIFORMES	КОРОПОПОДІБНІ							
<i>Alburnoides bipunctatus</i>	Бистрянка звичайна	-	-	3	-	-	-	ДМ
<i>Alburnoides rossicus</i>	Бистрянка руська	-	-	-	-	-	ЗК	-
<i>Alburnus leobergi</i>	Шемая азовська	-	-	3	-	-	ВР	-
<i>Alburnus mentoides</i>	Шемая кримська	EN	-	3	-	-	ЗК	-
<i>Alburnus sarmaticus</i>	Шемая чорноморська	EN	-	3	-	-	ВР	-
<i>Aspius aspius</i>	Білизна звичайна	-	-	3	-	-	-	-
<i>Ballerus ballerus</i>	Синець звичайний	-	-	3	-	-	-	ДМХ
<i>Ballerus sapa</i>	Клепець європейський	-	-	3	-	-	-	Д
<i>Barbatula barbatula</i>	Вусатий слиж європейський	-	-	-	-	-	-	ДМ
<i>Barbus barbus</i>	Марена звичайна	-	-	-	-	-	ВР	-
<i>Barbus borysthenicus</i>	Марена дніпровська	-	-	-	-	-	ЗК	С
<i>Barbus petenyi</i>	Марена дунайсько-дністровська	-	-	3	-	-	ВР	-
<i>Barbus tauricus</i>	Марена кримська	VU	-	-	-	-	ЗК	-
<i>Barbus waleckii</i>	Марена Валецького	-	-	-	-	-	ВР	-
<i>Carassius carassius</i>	Карась звичайний	-	-	-	-	-	ВР	-
<i>Chondrostoma nasus</i>	Підуст звичайний	-	-	3	-	-	-	ДК
<i>Chondrostoma variable</i>	Підуст волзький	-	-	-	-	-	ВР	-
<i>Cobitis melanoleuca</i>	Щипавка сибірська	-	-	-	-	-	ВР	-
<i>Cobitis taenia</i> s. l.	Щипавка звичайна	-	-	3	-	-	-	-

¹⁸ Дунайська популяція шипа має категорію CR.

¹⁹ Популяції білуги мають різні категорії: азовська — CR, чорноморська — EN.

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
<i>Cobitis taurica</i>	Щипавка кримська	CR	–	–	–	–	–	–
<i>Cyprinus carpio</i>	Короп європейський	VU ²⁰	–	–	–	–	–	–
<i>Eupallasella percnurus</i>	Гольян озерний	–	–	–	–	–	ЗК	ДС
<i>Gobio krymensis</i>	Пічкур кримський	VU	–	–	–	–	–	–
<i>Gobio uranoscopus</i>	Пічкур дунайський	–	–	3	–	–	ЗК	–
<i>Idus idus</i>	В'язь звичайний	–	–	–	–	–	–	М
<i>Leucaspis delineatus</i>	Верховка звичайна	–	–	3	–	–	–	–
<i>Leuciscus danilewskii</i>	Ялець Данилевського	–	–	–	–	–	ЗК	–
<i>Leuciscus leuciscus</i>	Ялець звичайний	–	–	–	–	–	ВР	ДКМ
<i>Misgurnus fossilis</i>	В'юн звичайний	–	–	3	–	–	–	–
<i>Pelecus cultratus</i>	Чехоня звичайна	–	–	3	–	–	–	М
<i>Petroleuciscus borysthenticus</i>	Бобирець звичайний	–	–	–	–	–	–	Д
<i>Rhodeus amarus</i>	Гірчак європейський	–	–	3	–	–	–	–
<i>Romanogobio albipinnatus</i> s. l.	Білоперий пічкур європейський	–	–	3	–	–	–	–
<i>Romanogobio kesslerii</i>	Білоперий пічкур дністровський	–	–	3	–	–	ВР	–
<i>Rutilus frisii</i>	Вирезуб причорноморський	–	–	3	–	–	ЗК	–
<i>Sabanejewia aurata</i> s. l.	Щипавка золотиста	DD	–	3	–	–	–	–
<i>Squalius cephalus</i>	Головень звичайний	–	–	–	–	–	–	Х
<i>Telestes souffia</i>	Ялець-андруга європейський	–	–	3	–	–	ВР	–
<i>Vimba tenella</i>	Рибець малий	–	–	–	–	–	ЗН	–
<i>Vimba vimba</i>	Рибець звичайний	–	–	3	–	–	–	ДКСЗ
SILURIFORMES	СОМОПОДІБНІ							
<i>Silurus glanis</i>	Сом європейський	–	–	3	–	–	–	–
ESOCIFORMES	ЩУКОПОДІБНІ							
<i>Umbra krameri</i>	Умбра звичайна	VU	V	2	–	–	РД	–
SALMONIFORMES	ЛОСОСЕПОДІБНІ							
<i>Hucho hucho</i>	Лосось дунайський	EN	E	3	–	–	ЗК	–
<i>Salmo labrax</i>	Лосось чорноморський	–	E	–	–	–	ЗК	–
<i>Thymallus thymallus</i>	Харіус європейський	–	–	3	–	–	ВР	–
GADIFORMES	ТРИСКОПОДІБНІ							
<i>Lota lota</i>	Минь річковий	–	–	–	–	–	ВР	ДЛМХ
MUGILIFORMES	КЕФАЛЕПОДІБНІ							
<i>Liza ramada</i>	Кефаль рамада	–	–	–	–	–	РД	–
ZEIFORMES	ЗЕУСОПОДІБНІ							
<i>Zeus faber</i>	Зеус звичайний	–	–	–	–	–	РД	–
GASTEROSTEIFORMES	КОЛЮЧКОПОДІБНІ							
<i>Gasterosteus aculeatus</i>	Триголкова колючка звичайна	–	–	–	–	–	–	ДХ
<i>Hippocampus guttulatus</i>	Морський коник довгорилий	DD	–	–	–	2	ВР	–
<i>Pungitius platygaster</i>	Багатоголкова колючка південна	–	–	3	–	–	–	–
<i>Syngnathus abaster</i>	Морська голка пухлощока	–	–	3	–	–	–	–
<i>Syngnathus tenuirostris</i>	Морська голка тонкорила	–	–	–	–	–	ВР	–
<i>Syngnathus variegatus</i>	Морська голка товсторила	–	–	–	–	–	ВР	–
SCORPAENIFORMES	СКОРПЕНОПОДІБНІ							
<i>Chelidichthys lucerna</i>	Морський півень жовтий	–	–	–	–	–	РД	–
<i>Cottus poecilopus</i>	Бабець строкатоплавцевий	–	–	3	–	–	–	–

²⁰ Для дунайської популяції коропа європейського — CR.

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
PERCIFORMES	ОКУНЕПОДІБНІ							
<i>Benthophiloides brauneri</i>	Бичок-пуголовочок Браунера	DD	-	-	-	-	РД	-
<i>Benthophilus stellatus</i>	Бичок-пуголовок зірчастий	-	-	-	-	-	РД	Д
<i>Boops boops</i>	Бопс смугастий	-	-	-	-	-	НВ	-
<i>Callionymus pusillus</i>	Піскарка бура	-	-	-	-	-	РД	-
<i>Callionymus risso</i>	Піскарка сіра	-	-	-	-	-	РД	-
<i>Caspiosoma caspium</i>	Бичок-каспіосома каспійський	-	-	-	-	-	РД	-
<i>Chromis chromis</i>	Хроміс звичайний	-	-	-	-	-	НО	-
<i>Ctenolabrus rupestris</i>	Гребінчастий губань золотистий	-	-	-	-	-	РД	-
<i>Dicentrarchus labrax</i>	Лаврак європейський	-	-	-	-	-	НО	-
<i>Diplecogaster bimaculatus</i>	Короткопера риба-присосок двоплямиста	-	-	-	-	-	РД	-
<i>Diplodus puntazzo</i>	Зубарик звичайний	-	-	-	-	-	НО	-
<i>Gobius bucchichi</i>	Бичок Букчича	-	-	-	-	-	РД	-
<i>Gobius ophiocephalus</i>	Бичок-трав'яник	DD	-	3	-	-	-	-
<i>Gobius paganellus</i>	Бичок-паганель	-	-	-	-	-	РД	-
<i>Gymnocephalus acerinus</i>	Йорж-носар	-	-	-	-	-	ЗК	ДМЛІСХ
<i>Gymnocephalus baloni</i>	Йорж Балона	-	-	3	-	-	НО	-
<i>Gymnocephalus schraester</i>	Йорж смугастий	-	-	3	-	-	ВР	-
<i>Labrus viridis</i>	Губань зелений	-	-	-	-	-	РД	-
<i>Lepadogaster candolii</i>	Риба-присосок товсторила	-	-	-	-	-	РД	-
<i>Lepadogaster lepadogaster</i>	Риба-присосок європейська	-	-	-	-	-	РД	-
<i>Neogobius fluviatilis</i>	Бичок-пісочник	-	-	3	-	-	-	-
<i>Neogobius kessleri</i>	Бичок-головач	-	-	3	-	-	-	-
<i>Neogobius syrman</i>	Бичок-сірман	-	-	3	-	-	-	-
<i>Pagellus erythrinus</i>	Пагель червоний	-	-	-	-	-	НВ	-
<i>Percarina demidoffii</i>	Перкарина чорноморська	VU	-	-	-	-	РД	-
<i>Pomatoschistus minutus</i>	Бичок-лисун малий довгастий	-	-	3	-	-	-	-
<i>Proterorhinus marmoratus</i> s. l.	Тупоносий бичок-цуцик	-	-	3	-	-	-	С
<i>Proterorhinus tataricus</i>	Тупоносий бичок чорноріченський	CR	-	-	-	-	-	-
<i>Sander marinus</i>	Судак морський	DD	-	-	-	-	ЗК	-
<i>Sander volgensis</i>	Судак волзький	-	-	3	-	-	ЗК	МЗ
<i>Sciaena umbra</i>	Горбань темний	-	-	-	-	-	РД	-
<i>Serranus scriba</i>	Кам'яний окунь	-	-	-	-	-	РД	-
<i>Symphodus rostratus</i>	Зеленушка носата	-	-	-	-	-	ВР	-
<i>Thunnus thynnus</i>	Тунець звичайний атлантичний	EN	-	-	-	-	-	-
<i>Tripterygion tripteronotus</i>	Трьохперка чорноголова	-	-	-	-	-	ВР	-
<i>Umbrina cirrosa</i>	Умбріна світла	-	-	3	-	-	РД	-
<i>Xiphias gladius</i>	Риба-меч звичайна	DD	-	-	-	-	-	-
<i>Zingel streber</i>	Чоп малий	-	V	3	-	-	РД	-
<i>Zingel zingel</i>	Чоп звичайний	-	V	3	-	-	РД	-
LORHIEFORMES	ВУДИЛЬНИКОПОДІБНІ							
<i>Lophius piscatorius</i>	Морський чорт європейський	-	-	-	-	-	ВР	-
PLEURONECTIFORMES	КАМБАЛОПОДІБНІ							
<i>Arnoglossus kessleri</i>	Камбала Кеслера	-	-	-	-	-	ВР	-

Автор розділу 6.4: Ю. Куцоконь

6.5. Безхребетні

Наукові назви безхребетних подано, в основному, за Fauna Europaea (www.faunaeur.org). Уточнити синоніміку можна також і за іншими пошуковими системами: Global Biodiversity Information Facility (GBIF) (www.gbif.org), Species 2000 (www.sp2000.org), Червоною книгою Чорного моря (www.grid.unep.ch/bsein/redbook/index.htm), Європейським реєстром морських видів (European Register of Marine Species (ERMS)) (www.marbef.org/data/erms.php), Encyclopedia of Life (EOL) (http://www.eol.org) або на порталі "A Pan-European Species directories Infrastructure" (www.eu-nomen.eu/portal), який знаходиться на стадії розроблення.

Окремо слід зупинитися на українських назвах безхребетних. У Червоній книзі України та регіональних охоронних переліках є значні розбіжності у національних видових назвах, немає цілісного бачення вживання назв, оскільки кожен перелік готувався окремо.

У наведеному нижче переліку ми зробили спробу уніфікації українських назв безхребетних. При цьому дотримувалися чинного українського правопису (Український правопис, 2007), рекомендацій для укладання національної номенклатури, розроблених для звірів (Загороднюк, 2001), а також наступних положень: 1) за відсутності української родової чи видової назви, пропонували її приблизний переклад; 2) якщо прийнятного перекладу не вдавалося знайти, транслітерували латинський біномен повністю або частково; 3) за наявності української родової чи видової назви від їх транслітерованих аналогів, у більшості випадків, відмовлялися; 4) в українських назвах видів роду назву ставили на першому місці (наприклад "краб"); 5) за наявності однакових українських родових назв (омонімів) у різних таксономічних групах ("стрибун", "моллюскоїд", "деревоточець") назву залишали лише для окремого роду чи групи родів (наприклад "стрибун" для групи родів *Cicindelinae* (Coleoptera); 6) за наявності кількох українських назв для окремих видів, наводили всі такі назви; 7) закінчення "-крапковий" замінено на "-цятковий".

У результаті впроваджено нові українські назви для тих видів безхребетних, які їх не мали, частину назв, які пропонувалися раніше, змінено або запропоновано нові.

Бонська конвенція до видів безхребетних не застосовується. Під охороною CITES-конвенції поки перебувають тільки два види фауни України: *Parnassius apollo* і *Hirudo medicinalis*.

6.5.1. Членистоногі

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	PerУкр
ARTHROPODA	ЧЛЕНИСТОНОГІ					
BRANCHIATA	ЗЯБРОДИШНІ					
CRUSTACEA	РАКОПОДІБНІ					
<i>Astacus astacus</i> (Linnaeus, 1758)	Рак широкопалий	VU	V	3	BP	–
<i>Branchinecta ferox</i> (H. Milne Edwards, 1840)	Бранхінекта лякаюча	–	–	–	РД	–
<i>Branchinecta minuta</i> Smirnov, 1948	Бранхінекта маленька	–	–	–	BP	–
<i>Branchinecta orientalis</i> G.O. Sars, 1901	Бранхінекта східна	–	–	–	ЗК	–
<i>Branchinectella media</i> Schmankewitsch, 1873	Бранхінектела середня	–	–	–	ЗК	–
<i>Branchinella spinosa</i> (H. Milne Edwards, 1840)	Бранхінела колюча	–	–	–	ЗК	–
<i>Branchipus schaefferi</i> Fischer, 1834	Бранхіпус Шафера	–	–	–	ЗК	–
<i>Carcinus aestuarii</i> Nordo, 1847 ²¹	Краб трав'яний	–	–	–	ЗК	–
<i>Colpocyclops dulcis</i> Monchenko, 1977	Кольпоциклоп прісноводний	–	–	–	BP	–
<i>Colpocyclops longispinosus</i> (Monchenko, 1974)	Кольпоциклоп шипуватий	–	–	–	BP	–
<i>Drepanosurus birostratus</i> (Fischer, 1851)	Дрепанозурус дволикий	–	–	–	РД	–

²¹ У Червоній книзі Чорного моря як *Carcinus mediterraneus* Czerniavsky, 1884

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Eriphia verrucosa</i> Forskall, 1755	Краб кам'яний	–	–	–	ЗК	–
<i>Gmelina kusnetzowi</i> (Sowinskyi, 1894)	Гмеліна Кузнецова	–	–	–	ВР	–
<i>Gmelina pusilla</i> G.O. Sars, 1896	Гмеліна маленька	–	–	–	ВР	–
<i>Hemidiaptomus rylovi</i> Charin, 1928	Гемідіаптомус Рилова	–	–	–	ЗК	–
<i>Hemimysis anomala</i> G.O. Sars, 1907	Мізида аномальна	–	–	–	ЗК	–
<i>Hemimysis serrata</i> (Bacescu, 1938)	Мізида зубчаста	–	–	–	ЗК	–
<i>Iphigenella acanthopoda</i> G.O. Sars, 1896	Іфігенела колючконога	–	–	–	ЗК	–
<i>Iphigenella andrusowi</i> (G.O. Sars, 1896)	Іфігенела Андрусова	–	–	–	ВР	–
<i>Iphigenella shablensis</i> (Carausu 1943) [<i>Shablogammarus</i>]	Іфігенела шаблинська	–	–	–	ВР	–
<i>Katamysis warpachowskyi</i> G.O. Sars, 1893	Мізида Варпаховського	–	–	–	ЗК	–
<i>Lysmata seticaudata</i> (Risso, 1816)	Лисмата щетинконога	–	–	–	ВР	–
<i>Niphargoides intermedius</i> Carausu, 1943	Ніфарг середній	–	–	–	ВР	–
<i>Pachygrapsus marmoratus</i> Fabricius, 1787	Краб мармуровий	–	–	–	ЗК	–
<i>Pilumnus hirtellus</i> (Linnaeus, 1758)	Краб волохатий	–	–	–	ЗК	–
<i>Potamon tauricum</i> Czernyavsky, 1884	Краб прісноводний	–	–	–	ЗК	–
<i>Smirnoviella reducta</i> Monchenko, 1977	Смірновіела редукована	–	–	–	ВР	–
<i>Speodiaptomus birsteini</i> Borutzky, 1962	Спеодіаптомус Бірштейна	–	–	–	ВР	–
<i>Tanymastix stagnalis</i> (Linnaeus, 1758)	Танімастикс ставковий	–	–	–	ЗК	–
<i>Upogebia pusilla</i> Petagna, 1792	Морський кріт	–	–	–	ЗК	–
<i>Xantho poressa</i> (Oliv, 1792)	Краб [Ксанто] пореса	–	–	–	ЗК	–
TRACHEATA	ТРАХЕЙНІ					
MYRIAPODA	БАГАТОНІЖКИ					
<i>Leptojulius semenkevitchi</i> Lohmander, 1928	Ківсяк [Лептоюлюс] Семенкевича	–	–	–	РД	–
<i>Polydesmus montanus</i> Lohmander, 1928	Багатозв'яз [Полідесм] гірський	–	–	–	РД	–
<i>Scutigera coleoptrata</i> (Linnaeus, 1758)	Мухоловка [Скутигера] звичайна	–	–	–	ЗК	Д
COLLEMBOLA	НОГОХВІСТКИ					
<i>Morulina verrucosa</i> (Börner, 1903)	Моруліна пухирчаста	–	–	–	ВР	–
<i>Tetrodontophora bielanensis</i> (Waga, 1842)	Тетрадонтофора блакитна	–	–	–	ВР	–
INSECTA	КОМАХИ					
ODONATA	БАБКИ					
<i>Aeshna cyanea</i> (Müller, 1764)	Коромисло синє	–	–	–	–	КС
<i>Aeshna grandis</i> (Linnaeus, 1758)	Коромисло велике	–	–	–	–	К
<i>Aeshna viridis</i> Eversmann, 1836	Коромисло зелене	LR/nt	I	2	–	Д
<i>Anax imperator</i> Leach, 1815	Дозорець-імператор	–	–	–	ВР	–
<i>Anax parthenope</i> (Selys, 1839)	Дозорець звичайний	–	–	–	–	Х
<i>Brachytron pratense</i> (Müller, 1764)	Короткочеревець лучний	–	I	–	–	К
<i>Calopteryx taurica</i> Selys, 1853	Красуня блискуча кримська	–	–	–	ВР	–
<i>Calopteryx virgo</i> (Linnaeus, 1758)	Красуня-діва	–	–	–	ВР	Х
<i>Cercion lindenii</i> (Selys, 1840)	Стрілка Ліндена	–	–	–	РД	–
<i>Coenagrion mercuriale</i> (Charpentier, 1840)	Стрілка Меркурія	VU	V	2	–	–
<i>Cordulegaster bidentata</i> Selys, 1843	Кордулегастер двозубчастий	–	–	–	ЗК	–
<i>Cordulegaster boltonii</i> (Donovan, 1807)	Кордулегастер кільчастий	–	–	–	ВР	–
<i>Cordulia aenea</i> (Linnaeus 1758)	Бабка бронзово-зелена	–	–	–	–	ДК
<i>Gomphus flavipes</i> (Charpentier, 1825)	Дідок жовтоногий	–	I	2	–	–
<i>Gomphus vulgatissimus</i> (Linnaeus, 1758)	Дідок звичайний	–	–	–	–	К
<i>Leucorrhinia albifrons</i> (Burmeister, 1839)	Білоноса [Левкоринія] білолоба	–	I	2	ЗК	К
<i>Leucorrhinia caudalis</i> (Charpentier, 1840)	Білоноса товстохвоста, Левкоринія хвостата	–	I	2	–	К

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Leucorrhinia dubia</i> (Vander Linden, 1825)	Білоноска [Левкоринія] малесенька	–	–	–	–	К
<i>Leucorrhinia pectoralis</i> (Charpentier, 1825)	Білоноска [Бабка] болотяна, Левкоринія лісова	–	*	2	–	ДК
<i>Leucorrhinia rubicunda</i> (Linnaeus, 1758)	Білоноска [Левкоринія] червонувата	–	–	–	–	К
<i>Libellula fulva</i> Müller, 1764	Лібелюля руда	–	–	–	–	К
<i>Ophiogomphus cecilia</i> (Fourcroy, 1785)	Офіогомфус Цецилія	–	–	2	ВР	–
<i>Pyrrhosoma nymphula</i> (Sulzer, 1776)	Стрілка-пірозомна наречена	–	–	–	–	Д
<i>Somatochlora flavomaculata</i> (Vander Linden, 1825)	Зеленотілка жовтоплямиста	–	–	–	–	К
<i>Somatochlora metallica</i> (Vander Linden, 1825)	Зеленотілка металічна	–	–	–	–	ДК
<i>Sympsectma braueri</i> (Bianchi, 1904)	Симпекма Брауера	–	*	2	–	–
<i>Sympetrum danae</i> (Sulzer, 1776)	Тонкочеревець чорний	–	–	–	–	К
<i>Sympetrum fonscolombii</i> (Selys, 1840)	Тонкочеревець Фонсколомба	–	–	–	–	К
<i>Sympetrum meridionale</i> (Selys, 1841)	Тонкочеревець південний	–	–	–	–	К
<i>Sympetrum pedemontanum</i> (Allioni, 1766)	Тонкочеревець перев'язаний	–	–	–	ВР	ДК
ЕРНЕМЕРОПТЕРА	ОДНОДЕНКИ					
<i>Ecdyonurus solus</i> Kłonowska-Olejnik, Prokopov, Godunko, 2007	Екдіонурус єдиний	–	–	–	ЗК	–
<i>Ephoron virgo</i> (Olivier, 1791)	Одноденка-красуня	–	–	–	–	Х
<i>Heptagenia samochai</i> (Demoulin, 1973)	Гептагенія Самоха	–	–	–	ЗК	–
<i>Palingenia longicauda</i> (Olivier, 1791)	Палінгенія довгохвоста	–	–	2	ЗК	–
МАНТОПТЕРА	БОГОМОЛИ					
<i>Ameles heldreichi</i> Brunner von Wattenwyl, 1882	Богомол гелдрих	–	–	–	–	Д
<i>Bolivaria brachyptera</i> (Pallas, 1773)	Боліварія короткокрила	–	V	–	ВР	–
<i>Empusa fasciata</i> Brullé, 1836	Емпуза смугаста	–	V	–	ВР	–
<i>Empusa pennicornis</i> (Pallas, 1773)	Емпуза піщана	–	–	–	ВР	–
<i>Iris polystictica</i> (Fischer de Waldheim, 1846)	Богомол-ірис плямистий	–	–	–	РД	–
<i>Mantis religiosa</i> (Linnaeus, 1758)	Богомол звичайний	–	–	–	–	ПСХ
ЕМБІОПТЕРА	ЕМБІЇ					
<i>Haploembia solieri</i> Rambur, 1842	Ембія реліктова	–	–	–	РД	–
ІСОПТЕРА	ТЕРМІТИ					
<i>Reticulitermes lucifugus</i> (Rossi 1792)	Терміт світлобязкий	–	–	–	–	Д
ОРТНОПТЕРА	ПРЯМОКРИЛІ					
<i>Acrida bicolor</i> (Thunberg, 1815)	Акрида двобарвна	–	–	–	–	ХД
<i>Anadrymadusa retowskii</i> Adelung, 1908	Анадримадуса Ретовського	–	–	–	ВР	–
<i>Bryodemella tuberculata</i> (Fabricius, 1775)	Тріскачка ширококрила	–	–	–	ЗК	–
<i>Callimenes multituberculatus</i> (Fischer-Waldheim, 1833)	Коник-товстун степовий	–	Е	–	ЗК	–
<i>Decticus verrucivorus</i> (Linnaeus, 1758)	Коник сірий	–	–	–	–	Х
<i>Ephippiger ephippiger</i> (Fiebig, 1784)	Сідлоносець звичайний	–	–	–	–	Х
<i>Euchorthippus pulvinatus</i> (Fischer de Waldheim, 1846)	Кобилка степова	–	–	–	–	Х
<i>Myrmeleotettix antennatus</i> (Fieber, 1853)	Списовуска волохата	–	–	–	–	Д
<i>Onconotus laxmanni</i> (Pallas, 1771)	Сівчук Лаксмана	–	–	–	–	ДХ
<i>Paracrinema tricolor</i> (Thunberg, 1815)	Парацинема трибарвна	–	–	–	–	Д
<i>Pholidoptera frivaldskyi</i> (Herman, 1871)	Коник Фривальдського	–	–	–	–	Х
<i>Poecilimon boldyrevi</i> Miram, 1938	Пилкохвіст Болдирева	–	–	–	ЗК	–
<i>Poecilimon pliginskii</i> Miram, 1929	Пилкохвіст Плігінського	–	–	–	ЗК	–
<i>Poecilimon schmidti</i> (Fieber, 1853)	Пилкохвіст лісовий	–	–	–	ВР	–
<i>Poecilimon ukrainicus</i> Bey-Bienko, 1951	Пилкохвіст український	–	–	–	ВР	–
<i>Pseudomogoplistes byzantius</i> Gorochov, 1995	Цвіркун візантійський	–	–	–	ВР	–

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Psophus stridulus</i> (Linnaeus, 1758)	Огнівка тріскачча	–	–	–	–	Х
<i>Saga pedo</i> (Pallas, 1771)	Дибка степова	VU	V	2	РД	–
<i>Spingonotus caeruleans</i> (Linnaeus, 1767)	Пустельниця блакитнокрила	–	–	–	–	Д
<i>Tetrix bolivari</i> Saulcy, 1901	Тетрикс Болівара	–	–	–	–	Д
НОМОПТЕРА	РІВНОКРИЛІ					
<i>Cicadatra atra</i> (Olivier, 1790)	Цикада чорна	–	–	–	–	Х
<i>Cicadatra hyalina</i> (Fabricius, 1798)	Цикада скляна	–	–	–	–	Д
<i>Cicadetta montana</i> (Scopoli, 1772)	Цикада гірська	–	–	–	–	Д
<i>Dictyophara pannonica</i> (Germar, 1830)	Носатка панонська	–	–	–	–	ДХ
<i>Ledra aurita</i> (Linnaeus 1758)	Ледра дубова	–	–	–	–	ДХ
<i>Porphyrophora polonica</i> (Linnaeus, 1758)	Кошеніль польська	–	–	–	НВ	–
<i>Ranatra linearis</i> (Linnaeus, 1758)	Ранатра звичайна	–	–	–	–	С
<i>Tibicina haematodes</i> (Scopoli, 1763)	Цикада червона	–	–	–	–	Д
НЕМІПТЕРА	КЛОПИ					
<i>Aphelocheirus aestivalis</i> (Fabricius, 1794)	Плавт літній	–	–	–	–	Х
<i>Brachynema germarii</i> (Kolenati, 1846)	Брахинема Гермара	–	–	–	–	Х
<i>Coranus griseus</i> (Rossi, 1790)	Коранус сірий	–	–	–	РД	–
<i>Geocoris grylloides</i> (Linnaeus, 1761)	Геокор цвіркуноподібний	–	–	–	–	Д
<i>Jalla dumosa</i> (Linnaeus, 1758)	Яла овальна	–	–	–	–	Х
<i>Neides tipularius</i> (Linnaeus, 1758)	Нейдес комароподібний	–	–	–	–	Д
<i>Oncocephalus paternus</i> Putchkov, 1984	Онкоцефал кримський	–	–	–	НВ	–
<i>Pentatoma rufipes</i> (Linnaeus, 1758)	Пентатома рудонога	–	–	–	–	Д
<i>Phymata crassipes</i> (Fabricius, 1775)	Клоп-фімата товстоногий	–	–	–	–	ДХ
<i>Rhynocoris iracundus</i> (Poda, 1761)	Ринокорис червоний	–	–	–	–	Х
COLEOPTERA	ЖУКИ					
<i>Acmaeodera degener</i> (Scopoli, 1763)	Златка Дегенера	–	–	–	–	Х
<i>Acmaeoderella flavofasciata</i> (Piller, Mitterpacher, 1783)	Златка жовтосмуга	–	–	–	–	Д
<i>Agabus bifarius</i> (Kirby, 1837)	Гребець Кеслера	–	–	–	–	Х
<i>Agabus biguttulus</i> (Thomson, 1867)	Гребець двоплямистий	–	–	–	–	Х
<i>Agabus guttatus</i> (Paykull, 1798)	Гребець плямистий	–	–	–	–	Х
<i>Agabus lineatus</i> Gebler, 1848	Гребець смугастий	–	–	–	–	Х
<i>Agonum duftschmidi</i> J. Schmidt, 1994	Агонум Дуфтшміта	–	–	–	–	Д
<i>Agonum impressum</i> (Panzer, 1796)	Агонум виразний	–	–	–	–	Д
<i>Agonum marginatum</i> (Linnaeus, 1758)	Агонум каймистий	–	–	–	–	Д
<i>Agonum micans</i> (Nicolai, 1822)	Агонум блискучий	–	–	–	–	Д
<i>Agonum monachum</i> (Duftschmid, 1812)	Агонум чорнуватий	–	–	–	–	Д
<i>Agonum muelleri</i> (Herbst, 1784)	Агонум Мюллера	–	–	–	–	Д
<i>Agonum sexpunctatum</i> (Linnaeus, 1758)	Агонум шестикрапковий	–	–	–	–	Д
<i>Agonum viridicupreum</i> (Goeze, 1777)	Агонум мідно-зелений	–	–	–	–	Д
<i>Agostenus alutaceus</i> (Gebler, 1829)	Слизнеїд алютацеус	–	–	–	–	Д
<i>Alaus parreyssi</i> Steven, 1830	Ковалик Парейса	–	–	–	ЗК	–
<i>Amphimallon altaicum</i> (Mannerheim, 1825)	Хрущ алтайський	–	–	–	–	Д
<i>Amphimallon assimile</i> (Herbst, 1790)	Хрущ схожий	–	–	–	–	Д
<i>Amphimallon burmeisteri</i> Brenske, 1886 [<i>A. pilicollis</i> Burmeister, 1855]	Хрущ Бурмейстера	–	–	–	–	Д
<i>Anatolica eremita</i> (Steven, 1829)	Чорнотіллка самітник, Анатоліка піщана	–	–	–	–	ДХ
<i>Anisodactylus poeciloides</i> (Stephens, 1828)	Анізодактилос золотистий	–	–	–	–	Д
<i>Anisoplia brenskei</i> Reitter, 1889	Анізоплія Бренске	–	–	–	–	Д

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Anisoplia deserticola</i> Fischer von Waldheim, 1824	Анізоплія пустельна	–	–	–	–	Д
<i>Anisoplia villosa</i> (Goeze, 1777)	Анізоплія волохата	–	–	–	–	Д
<i>Anthrenus goliath</i> Mulsant, Rey, 1868	Шкіроїд-голіаф	–	–	–	–	Д
<i>Aromia moschata</i> (Linnaeus, 1758)	Вусач мускусний	–	–	–	ВР	–
<i>Asida lutosa</i> Solier, 1836	Азіда-замазура	–	–	–	–	Х
<i>Blaps mucronata</i> Latreille, 1804	Жук-забарило гостроконечний	–	–	–	–	Д
<i>Blemus discus</i> (Fabricius, 1792)	Блемус-дискус	–	–	–	–	Д
<i>Blethisa multipunctata</i> (Linnaeus, 1758)	Блетіса багаточяткова	–	–	–	–	Д
<i>Bolbelasmus unicornis</i> Schrank, 1789	Больбелязм однорогоий	–	–	–	ВР	–
<i>Brachinus brevicollis</i> Motschulsky, 1844	Бомбардир короткошій	–	–	–	–	Д
<i>Brachycerus sinuatus</i> Olivier, 1807	Брахицерус зморшкуватий	–	–	–	НВ	–
<i>Brychius elevatus</i> (Panzer, 1794)	Кільовик-плавунчик	–	–	–	–	Х
<i>Buprestis octoguttata</i> Linnaeus, 1758	Златка восьмиплямиста	–	–	–	–	Д
<i>Buprestis splendens</i> Fabricius, 1775	Златка блискуча	VU	–	2	ЗН	–
<i>Callistus lunatus</i> (Fabricius, 1775)	Калістус плямистий	–	–	–	–	Д
<i>Calomera littoralis nemoralis</i> (Olivier, 1790)	Стрибун береговий	–	–	–	–	Д
<i>Calosoma inquisitor</i> (Linnaeus, 1758)	Красотіл бронзовий	–	–	–	–	Х
<i>Calosoma investigator</i> (Illiger, 1798)	Красотіл-дослідник	–	–	–	–	Д
<i>Calosoma sycophanta</i> (Linnaeus, 1758)	Красотіл пахучий	–	V	–	ВР	–
<i>Carabus bessarabicus</i> Fischer von Waldheim, 1823	Турун бесарабський	–	–	–	ВР	–
<i>Carabus besseri</i> Fischer von Waldheim, 1822	Турун Бессера	–	–	–	–	Д
<i>Carabus clatratus</i> Linnaeus, 1761	Турун золотоямковий	–	–	–	–	ДХ
<i>Carabus coriaceus</i> Linnaeus, 1758	Турун-шкіряник, Турун шагреновий	–	–	–	–	Х
<i>Carabus errans</i> Fischer von Waldheim, 1823	Турун блукаючий	–	–	–	–	Д
<i>Carabus estreicheri</i> Fischer von Waldheim, 1822	Турун Ештрайхера	–	–	–	ВР	Д
<i>Carabus excellens</i> Fabricius, 1798	Турун чудовий	–	–	–	–	Д
<i>Carabus glabratus</i> Paykull, 1790	Турун гладенький	–	–	–	–	Х
<i>Carabus haeres</i> Fischer von Waldheim, 1823	Турун чіпкий	–	–	–	–	Д
<i>Carabus hortensis</i> Linnaeus, 1758	Турун садовий	–	–	–	–	С
<i>Carabus hungaricus</i> Fabricius, 1792	Турун угорський	–	–	–	ВР	–
<i>Carabus intricatus</i> Linnaeus, 1761	Турун зморшкуватий	LR/nt	V	–	–	–
<i>Carabus menetriesi</i> Hummel, 1827	Турун Менетріє	–	–	–	ВР	С
<i>Carabus nitens</i> Linnaeus, 1758	Турун блискучий	–	–	–	–	Х
<i>Carabus scabrosus tauricus</i> Bonelli, 1811	Турун [Слимакоїд] кримський	–	R	–	ВР	–
<i>Carabus stscheglowi</i> Mannerheim, 1827	Турун Щеглова	–	–	–	РД	ДС
<i>Carabus violaceus</i> Linnaeus, 1758	Турун фіолетовий	–	–	–	–	Д
<i>Carterus dama</i> (P. Rossi, 1792)	Жужелиця-дама	–	–	–	РД	–
<i>Cassida canaliculata</i> Laicharting, 1781	Щитоноска шавлієва	–	–	–	–	Д
<i>Cassida subreticulata</i> Suffrian, 1844	Щитоноска золота	–	–	–	–	Д
<i>Cecchiniola platyscelidina</i> (Jacobson, 1908)	Чекініола платисцелідина	–	I	–	ЗК	–
<i>Cephalophonus cephalotes</i> (Fairmaire, Laboulbène, 1854)	Гарпалюс-головач	–	–	–	–	Д
<i>Cephalota besseri</i> (Dejean, 1826)	Стрибун Бессера	–	–	–	РД	Д
<i>Cephalota chiloleuca</i> (Fischer von Waldheim, 1820)	Стрибун білогубий	–	–	–	–	Д
<i>Cephalota elegans stigmatophora</i> (Fischer von Waldheim, 1825)	Стрибун елегантний	–	–	–	–	Д
<i>Cerambyx cerdo cerdo</i> (Linnaeus, 1758)	Вусач великий дубовий західний	VU	E	2	ВР	–
<i>Ceratophyus polyceros</i> (Pallas, 1771)	Церагофій багаторогоий	–	–	–	ВР	–
<i>Cerocoma schreberi</i> Fabricius, 1781	Церокома Шребера	–	–	–	–	Д

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Chioneosoma pulvereum</i> (Knoch, 1801)	Хрущ білоопилений	–	–	–	–	Х
<i>Chlaeniellus terminatus</i> (Dejean, 1826)	Слизнеїд термінатус	–	–	–	–	Д
<i>Chlaenius festivus</i> (Panzer, 1796)	Слизнеїд вишуканий	–	–	–	–	Д
<i>Chlaenius aeneocephalus</i> Dejean, 1826	Слизнеїд золотоголовий	–	–	–	–	Д
<i>Chrysolina carpathica</i> (Fuss, 1856)	Хризоліна карпатська	–	–	–	ЗК	–
<i>Clivina collaris</i> (Herbst, 1784)	Клівіна комірцева	–	–	–	–	Д
<i>Coccinella magnifica</i> Redtenbacher, 1843	Сонечко величаве	–	–	–	–	Д
<i>Crioceris asparagi</i> (Linnaeus, 1758)	Тріщалка спаржева	–	–	–	–	Д
<i>Cryptocephalus gamma</i> Herrich-Schaeffer, 1829	Скритоголов-гама	–	–	–	–	Х
<i>Cteniopinus altaicus</i> (Gebler, 1830)	Пилкоїд алтайський	–	–	–	–	Х
<i>Cucujus cinnaberinus</i> (Scopoli, 1763)	Плоскотілка червона	VU	Е	2	ВР	–
<i>Cylindera arenaria viennensis</i> (Schrank, 1781)	Стрибун піщаний	–	–	–	–	Д
<i>Cymindis angularis</i> Gyllenhal, 1810	Циміндіс кугастий	–	–	–	–	Д
<i>Cymindis axillaris</i> (Fabricius, 1794)	Циміндіс пахвастий	–	–	–	–	Д
<i>Cymindis humeralis</i> (Geoffroy in Fourcroy, 1785)	Циміндіс плечистий	–	–	–	–	Д
<i>Daptus vittatus</i> Fischer von Waldheim, 1824	Даптус прикрашений	–	–	–	–	Д
<i>Demetrias imperialis</i> (Germar, 1824)	Деметрій імператорський	–	–	–	–	Д
<i>Dendroxena quadrimaculata</i> (Scopoli, 1772)	Мертвоїд чотирицятковий	–	–	–	–	Х
<i>Diachromus germanus</i> (Linnaeus, 1758)	Діахромус германус	–	–	–	–	Д
<i>Dixus obscurus</i> (Dejean, 1825)	Диксус темний	–	–	–	–	Д
<i>Dromius quadrimaculatus</i> (Linnaeus, 1758)	Дроміус чотириплямовий	–	–	–	–	Д
<i>Drypta dentata</i> (P. Rossi, 1790)	Дрипта зубчата	–	–	–	–	Д
<i>Dyschiriodes pusillus</i> (Dejean, 1825)	Дишіріодес-крихітка	–	–	–	–	Д
<i>Dyschirius obscurus</i> (Gyllenhal, 1827)	Дишіріус темний	–	–	–	–	Д
<i>Dytiscus latissimus</i> Linnaeus, 1758	Плавунець широкий	VU	Е	2	НВ	Д
<i>Elater ferrugineus</i> Linnaeus, 1758	Ковалик рудуватий	–	–	–	–	Х
<i>Emus hirtus</i> (Linnaeus, 1758)	Стафілін волохатий	–	–	–	РД	–
<i>Enicopus pilosus</i> (Scopoli, 1763)	Малашка волохата	–	–	–	–	Х
<i>Epicauta erythrocephala</i> (Pallas, 1781)	Наривник червоноголовий	–	–	–	–	Х,
<i>Ergates faber</i> (Linnaeus, 1761)	Вусач-тесляр	–	–	–	–	ДСХ
<i>Eumolpus asclepiadeus</i> (Pallas, 1776)	Листоїд ластівневий	–	–	–	–	ДХ
<i>Eurythyrea aurata</i> (Pallas, 1776)	Златка золотиста, Евритирея золота	–	–	–	РД	ДХ
<i>Exocentrus lusitanus</i> (Linnaeus, 1767)	Вусач лузитанський	–	–	–	–	Д
<i>Glaphyrus vulpes</i> (Fabricius, 1781)	Хрущ-лисичка	–	–	–	–	ДХ
<i>Gnorimus variabilis</i> (Linnaeus, 1758)	Пістряк восьмицятковий	–	–	–	–	Х
<i>Graphoderus bilineatus</i> (De Geer, 1774)	Плавунець дволінійний	–	–	2	НВ	–
<i>Haliphus zacharenkoi</i> Gramma, Prisny, 1973	Плавунчик Захаренка	–	–	–	–	Х
<i>Halysia sedecimguttata</i> (Linnaeus, 1758)	Сонечко шістнадцятицяткове	–	–	–	–	К
<i>Harpalus caspius</i> (Steven, 1806)	Гарпалос каспійський	–	–	–	–	Д
<i>Harpalus hirtipes</i> (Panzer, 1796)	Гарпалос гіртіпес	–	–	–	–	Д
<i>Harpalus laevipes</i> Zetterstedt, 1828 [<i>H. quadripunctatus</i> Dej.]	Гарпалос чотирицятковий	–	–	–	–	Д
<i>Harpalus saxicola</i> Dejean, 1829	Гарпалос-каменелюб	–	–	–	–	Д
<i>Harpalus stevenii</i> Dejean, 1829	Гарпалос Стевена	–	–	–	–	Д
<i>Homorosoma validirostre</i> (Gyllenhal, 1837)	Гоморосома міцноноса	–	–	–	–	К
<i>Hypera diversipunctata</i> (Schrank, 1798)	Довгоносик різноцятковий	–	–	–	–	К
<i>Laccornis kocae</i> (Ganglbauer, 1906)	Лакорніс Коча	–	–	–	–	Х
<i>Laccornis oblongus</i> (Stephens, 1835)	Лакорніс видовжений	–	–	–	–	Х
<i>Laemostenus terricola</i> (Herbst, 1784)	Лемостенус земляний	–	–	–	–	Д
<i>Lamia textor</i> (Linnaeus, 1758)	Вусач-товтсун вербовий	–	–	–	–	Д

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Lamprias cyanocephalus</i> (Linnaeus, 1758)	Лебія синьоголова	–	–	–	–	Д
<i>Lampyris noctiluca</i> (Linnaeus, 1767)	Світляк звичайний	–	–	–	–	Х
<i>Lebia cruxminor</i> (Linnaeus, 1758)	Лебія-хрестоносець	–	–	–	–	Д
<i>Leichenium pictum</i> (Fabricius, 1801)	Лейхенум гострий	–	–	–	–	Д
<i>Leistus ferrugineus</i> (Linnaeus, 1758)	Леїстус рудий	–	–	–	–	Д
<i>Leucomigus candidatus</i> (Pallas, 1771)	Левкомігус білосніжний	–	–	–	РД	–
<i>Licinus cassideus</i> (Fabricius, 1792)	Ліцінус щитоносний	–	–	–	–	Д
<i>Limoniscus suturalis</i> (Gebler, 1845)	Ковалик цілинний	–	–	–	–	Х
<i>Liparus glabrirostris</i> Küster, 1849	Жиряк гладеньконосий	–	–	–	–	К
<i>Liparus laevigatus</i> (Gyllenhal 1834)	Жиряк гладенький	–	–	–	НО	–
<i>Lixus canescens</i> Fischer-Waldheim, 1835	Ліксус катрановий	–	–	–	РД	–
<i>Lucanus cervus</i> Linnaeus, 1758	Жук-олень, Рогач звичайний	–	–	3	РД	–
<i>Lydus quadrimaculatus</i> Tauscher, 1812	Лідус чотирицятковий	–	–	–	–	Х
<i>Macrosiagon tricuspidatum</i> (Lepechin, 1774)	Віялоносець звичайний	–	–	–	–	Х
<i>Melanotus crassicollis</i> (Erichson, 1841)	Ковалик широкоцятковий	–	–	–	–	Д
<i>Melanotus punctolineatus</i> (Pelerin, 1829)	Ковалик цяtkово-лінійний	–	–	–	–	Д
<i>Meloe hungarus</i> Schrank, 1776	Майка угорська	–	–	–	–	Д
<i>Meloe proscarabaeus</i> Linnaeus, 1758	Майка звичайна	–	–	–	–	Д
<i>Meloe violaceus</i> Marsham, 1802	Майка фіолетова	–	–	–	–	Д
<i>Mesosa curculionoides</i> (Linnaeus, 1761)	Вусач очкастий довгоносий	–	–	–	–	Д
<i>Mesosa myops</i> (Dalman, 1817)	Вусач очкастий плямистий	–	–	–	–	Д
<i>Microderes brachypus</i> (Steven, 1809)	Гарпалюс короткоплечий	–	–	–	–	Д
<i>Minyops carinatus</i> (Linnaeus, 1767)	Дрібноочок гребінчастий	–	–	–	–	К
<i>Molorchus minor</i> (Linnaeus, 1758)	Вусач-молорх маленький	–	–	–	–	К
<i>Morimus funereus</i> Mulsant, 1863	Морімум темний	VU	Е	–	ВР	–
<i>Muzimes collaris</i> (Fabricius, 1787)	Наривник комірцевий	–	–	–	–	Х
<i>Mycterus tibialis</i> Küster, 1850	Трухляк степовий	–	–	–	–	Х
<i>Necydalis major</i> Linnaeus, 1758	Вусач-короткокрил великий	–	–	–	–	СХ
<i>Neopristilophus depressus</i> Coermar, 1822	Ковалик сплющений	–	–	–	РД	–
<i>Ocyypus curtipennis</i> Motschulsky, 1849	Бистрик короткокрилий	–	–	–	ВР	–
<i>Omaloptia spireae</i> (Pallas, 1776)	Омалоплія таволжана	–	–	–	–	Д
<i>Omophron limbatum</i> (Fabricius, 1776)	Омофрон облямований	–	–	–	–	Х
<i>Ontholestes tessellatus</i> (Geoffroy, 1785)	Онтолестес мозаїчний	–	–	–	–	К
<i>Onthophagus furcatus</i> (Fabricius, 1781)	Гносід рогатий	–	V	–	–	Д
<i>Ophonus azureus</i> (Fabricius, 1775)	Офонус лазурний	–	–	–	–	Д
<i>Ophonus cribricollis</i> (Dejean, 1829)	Офонус решітчастоший	–	–	–	–	Д
<i>Ophonus diffinis</i> (Dejean, 1829)	Офонус діфініс	–	–	–	–	Д
<i>Ophonus laticollis</i> Mannerheim, 1825 [<i>O. nitidulus</i> Stephens, 1828]	Офонус широкоший	–	–	–	–	Д
<i>Ophonus puncticollis</i> (Paykull, 1798)	Офонус цяtkоший	–	–	–	–	Д
<i>Ophonus stictus</i> Stephens, 1828	Офонус темний	–	–	–	–	Д
<i>Orectochilus villosus</i> (O.F. Müller, 1776)	Вертячка сутінкова	–	–	–	–	Х
<i>Oreina plagiata</i> (Suffrian, 1861)	Ореїна плагіата	–	–	–	РД	–
<i>Oreina viridis</i> (Duftschmid, 1825)	Ореїна зелена	–	–	–	РД	–
<i>Oryctes nasicornis</i> (Linnaeus, 1758)	Жук-носоріг	–	–	–	–	КСХ
<i>Osmoderma barnabita</i> Motschulsky, 1845	Жук-самітник, Жук-пустельник	VU	Е	2	ВР	–
<i>Ovalisia rutilans</i> (Fabricius, 1777)	Златка липова	–	–	–	–	ДХ
<i>Oxymirus cursor</i> Linnaeus, 1758	Вусач квітковий звичайний	–	–	–	–	К
<i>Pachylister inaequalis</i> (Olivier, 1789)	Карапузик степовий	–	–	–	–	Х

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Parazuphium chevrolatii</i> (Laporte de Castelnau, 1833)	Жужелиця Шевролата	–	–	–	РД	–
<i>Pedestredorcadion cinerarium caucasicum</i> Küster, 1847 [Dorcadion]	Вусач-коренеїд кавказький	–	–	–	–	ДХ
<i>Pedestredorcadion elegans</i> (Kraatz, 1873) [Dorcadion]	Вусач-коренеїд елегантний	–	–	–	–	ДХ
<i>Pedestredorcadion equestre</i> (Laxmann, 1770) [Dorcadion]	Вусач-коренеїд хрестоносець	–	–	–	ВР	–
<i>Pedestredorcadion mokrzeckii</i> (Jakovlev, 1902) [Dorcadion]	Вусач-коренеїд Мокржецького	–	–	–	РД	–
<i>Pedestredorcadion pusillum</i> (Küster, 1847) [Dorcadion]	Вусач-коренеїд малий	–	–	–	–	Д
<i>Pedestredorcadion tauricum</i> (Waltl, 1838) [Dorcadion]	Вусач-коренеїд таврійський	–	–	–	–	Д
<i>Pedinus borysthenicus</i> Reichardt, 1936	Педінус дніпровський	–	–	–	–	Д
<i>Pimelia subglobosa</i> (Pallas, 1781)	Чорнотілка напівкуляста	–	–	–	–	Д
<i>Platycerus caraboides</i> (Linnaeus, 1758)	Рогач синій	–	–	–	–	КХ
<i>Platydacus fulvipes</i> (Scopoli, 1763)	Платидракус жовтоногий	–	–	–	–	К
<i>Platydacus latebricola</i> (Gravenhorst, 1806)	Платидракус скритожил	–	–	–	–	К
<i>Platystomos albinus</i> (Linnaeus, 1758)	Слоник несправжній білий	–	–	–	–	ДХ
<i>Pleurocleonus quadrivittatus</i> (Zoubkoff, 1829)	Клеонус чогириплямистий	–	–	–	–	Х
<i>Pogonistes convexicollis</i> (Chaudoir, 1871)	Погоністес опуклий	–	–	–	–	Д
<i>Pogonus cumanus</i> Lutshik, 1916	Погонус Куманус	–	–	–	–	Д
<i>Pogonus punctulatus</i> Dejean, 1828	Погонус цяткований	–	–	–	–	Д
<i>Polistichus connexus</i> (Geoffroy in Fourcroy, 1785)	Полістихус звичайний	–	–	–	–	Д
<i>Polyphylla alba</i> (Pallas, 1773)	Хрущ білий	–	–	–	–	Д
<i>Prionus coriarius</i> (Linnaeus, 1758)	Вусач-шкіряник	–	–	–	–	Д
<i>Protaetia aeruginosa</i> (Linnaeus, 1767)	Велика бронзівка зелена	–	–	–	–	Д
<i>Protaetia affinis</i> (Andersch, 1797)	Велика бронзівка широка	–	–	–	–	Д
<i>Protaetia speciosa speciosa</i> (Adams, 1817)	Велика бронзівка особлива, Бронзівка розкішна	–	–	–	ВР	Х
<i>Pseudaphaenops jacobsoni</i> (Pliginskiy, 1912)	Псевдофенопс Якобсона	–	–	–	ВР	–
<i>Pseudocistela ceramboides</i> (Linnaeus, 1761)	Псевдоцистела вусачева	–	–	–	–	Х
<i>Pterostichus chameleon</i> (Motschulsky, 1865)	Птеростіхус-хамелеон	–	–	–	–	Д
<i>Pterostichus macer</i> (Marsham, 1802)	Птеростіхус стрункий	–	–	–	–	Д
<i>Purpuricenus kaehleri</i> (Linnaeus, 1758)	Вусач-червонокрил Келлера	–	–	–	ВР	–
<i>Pyrochroa coccinea</i> (Linnaeus, 1761)	Вогнецітка червона	–	–	–	–	Х
<i>Pyrrhidium sanguineum</i> (Linnaeus, 1758)	Червоний вусач плоский	–	–	–	–	К
<i>Quedius transsylvanicus</i> Weise, 1875	Кведій карпатський				ВР	
<i>Rhysodes sulcatus</i> (Fabricius, 1787)	Ризодес лісовий	–	–	–	–	Х
<i>Rosalia alpina</i> (Linnaeus, 1758)	Вусач альпійський, Розалія альпійська	VU	Е	2	ВР	–
<i>Saperda perforata</i> (Pallas, 1773)	Скрипун очкастий	–	–	–	–	Х
<i>Saperda punctata</i> (Linnaeus, 1767)	Скрипун ільмовий	–	–	–	–	Д
<i>Scarabaeus sacer</i> Linnaeus, 1758	Скарабей священний	–	–	–	ЗК	–
<i>Sinodendron cylindricum</i> (Linnaeus, 1758)	Жук-носоріг малий	–	–	–	–	К
<i>Sphenoptera antiqua</i> (Illiger, 1803)	Златка коренева велика	–	–	–	–	Х
<i>Sphenoptera cuprina cuprina</i> Motschulski, 1860	Златка мідна	–	–	–	–	Д
<i>Staphylinus caesareus</i> Cederhjelm, 1798	Хижак золотистосмугий, Стафілін довгоопушений	–	–	–	–	КХ
<i>Staphylinus erythropterus</i> Linnaeus, 1758	Хижак червонокрилий	–	–	–	–	Х
<i>Stenodera caucasica</i> (Pallas, 1781)	Стенодера кавказька	–	–	–	–	Х

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Stephanocleonus tetragrammus</i> (Pallas, 1781)	Клеон чотиризмугий	–	–	–	–	Х
<i>Stictoleptura rubra</i> (Linnaeus, 1758)	Лептура червона	–	–	–	–	ДХ
<i>Stomis pumicatus</i> (Panzer, 1796)	Стоміс шліфований	–	–	–	–	Д
<i>Synuchus vivalis</i> (Illiger, 1798)	Синухус жаввий	–	–	–	–	Д
<i>Tachyta nana</i> (Gyllenhal, 1810)	Тахита мала	–	–	–	–	Д
<i>Taphoxenus gigas</i> (Fischer von Waldheim, 1823)	Тафоксенус гігантський	–	–	–	–	Д
<i>Tasgius melanarius</i> (Heer, 1839)	Стафілін-таггій чорнуватий	–	–	–	–	К
<i>Tasgius pliginskii</i> (Bernhauer, 1915)	Стафілін-таггій Плігінського	–	–	–	ВР	–
<i>Taurocimmerites dublanskii</i> Belousov, 1998	Турун печерний Дублянського	–	–	–	РД	–
<i>Timarcha goettingensis</i> (Linnaeus, 1758) [<i>T. coriaria</i> Laicharting, 1781]	Тімарха підмаренникова	–	–	–	–	Х
<i>Trechus quadristriatus</i> (Schrank, 1781)	Трехус чотириямковий	–	–	–	–	Д
<i>Trichius fasciatus</i> (Linnaeus, 1758)	Жук-восковик	–	–	–	–	ДХ
MECOPTERA	СКОРПІОНОВІ МУХИ					
<i>Bittacus italicus</i> (Müller, 1786)	Комарівка італійська	–	–	–	ВР	–
<i>Boreus westwoodi</i> Hagen, 1866	Льодовичник Вествуда	–	–	–	ВР	–
TRICHOPTERA	ВОЛОХОКРИЛЬЦІ					
<i>Oligostomis reticulata</i> (Linnaeus, 1761)	Невронія сігчастокрила	–	–	–	–	К
<i>Oxyethira flavicornis</i> (Pictet, 1834)	Окситира жовтовуса	–	–	–	ВР	–
<i>Phryganea grandis</i> Linnaeus, 1758	Волохокрилець звичайний	–	–	–	–	К
NEUROPTERA	СІГЧАСТОКРИЛІ					
<i>Acanthaclisis occitanica</i> (Villers, 1789)	Велетенський мурашиний лев західний	–	К	–	ЗК	–
<i>Dendroleon pantherinus</i> (Fabricius, 1787)	Мурашиний лев деревний	–	К	–	–	–
<i>Drepanopteryx phalaenoides</i> (Linnaeus, 1758)	Серпокрилка сігчастокрила	–	–	–	–	Д
<i>Euroleon nostras</i> (Fourcroy, 1785) [<i>E. europaeus</i> (McLachlan, 1873)]	Мурашиний лев європейський	–	–	–	–	СХ
<i>Libelloides macaronius</i> (Scopoli, 1763)	Аскалаф строкатий	–	К	–	ВР	–
<i>Mantispa perla</i> Pallas, 1772	Мантіспа звичайна	–	–	–	–	Х
<i>Mantispa styriaca</i> (Poda, 1761)	Мантіспа штирійська	–	К	–	РД	Д
<i>Megistopus flavicornis</i> (Rossi, 1790)	Мурашиний лев жовтуватий	–	–	–	–	Х
<i>Myrmeleon formicarius</i> Linnaeus, 1767	Мурашиний лев звичайний	–	К	–	–	Д
<i>Nineta vittata</i> (Wesmael, 1841)	Золотоочка велика	–	–	–	–	К
<i>Osmylus fulvicephalus</i> (Scopoli, 1763) [<i>O. chrysops</i> (Linnaeus, 1758)]	Осміль звичайний	–	–	–	–	К
<i>Sisyra terminalis</i> Curtis, 1854	Сізира темна	–	–	–	–	Х
MEGALOPTERA	ВИСЛОКРИЛКИ					
<i>Sialis lutaria</i> (Linnaeus, 1758)	Вислокрилка звичайна	–	–	–	–	К
LEPIDOPTERA	МЕТЕЛКИ					
<i>Abraxas sylvata</i> (Scopoli 1763)	П'ядун-арлекін лісовий	–	–	–	–	Д
<i>Abrostola triplasia</i> (Linnaeus, 1758)	Совка-металовидка кропив'яна	–	–	–	–	С
<i>Acherontia atropos</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник мертва голова	–	–	–	РД	–
<i>Aedophron rhodites</i> (Eversmann, 1851)	Едофрон рожевий	–	–	–	–	Д
<i>Aegle kaekeritziana</i> (Hübner, 1799)	Егле кекеріціана	–	–	–	–	Д
<i>Aglais urticae</i> (Linnaeus, 1758)	Сонцевик кропив'яний	–	–	–	–	Д
<i>Aglia tau</i> (Linnaeus, 1758)	Сатурнія руда	–	–	–	ВР	–
<i>Agrius convolvuli</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник березковий	–	–	–	–	Д
<i>Anania funebris</i> (Ström, 1768)	Ананія брудна	–	–	–	–	Д
<i>Apatura ilia</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Мінливець малий, Ілія	–	–	–	–	Д

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Apatura iris</i> (Linnaeus, 1758)	Мінливець великий, Ірис, Райдужниця велика	–	–	–	ВР	–
<i>Apatura metis</i> Freyer, 1829	Мінливець Метіс, Райдужниця Метіс, Переливниця Метіс	–	Е	2	–	Д
<i>Apeira syringaria</i> (Linnaeus, 1758)	П'ядун бузковий	–	–	–	–	Д
<i>Aphantopus hyperantus</i> (Linnaeus, 1758)	Очняк квітковий	–	–	–	–	Д
<i>Archiearis parthenias</i> (Linnaeus, 1761)	П'ядун-веснянка березовий	–	–	–	–	Д
<i>Arctia caja</i> (Linnaeus, 1758)	Ведмедиця Кая	–	–	–	–	Д
<i>Arctia festiva</i> (Hufnagel, 1766)	Ведмедиця Геба	–	–	–	–	ДКХ
<i>Arctornis l-nigrum</i> (Müller, 1764)	Хвилівка Л-чорне	–	–	–	–	Д
<i>Arethusana arethusa</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Оксамитниця Аретуза	–	–	–	–	Д
<i>Argynnis adippe</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Підсрібник [Перламутрівка] Адипа	–	–	–	–	Д
<i>Argynnis pandora</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Підсрібник [Перламутрівка] Пандора	–	–	–	–	ДХ
<i>Argynnis paphia</i> (Linnaeus, 1758)	Підсрібник великий, Пафія, Перламутрівка велика лісова	–	–	–	–	СХ
<i>Arytrura musculus</i> (Ménétriés, 1859)	Совка мишоподібна	–	–	–	–	Д
<i>Atolmis rubricollis</i> (Linnaeus, 1758)	Лишайниця червоношия	–	–	–	–	Д
<i>Autographa pulchrina</i> (Haworth, 1809)	Совка-металовидка красива	–	–	–	–	С
<i>Bembecia ichneumoniformis</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Склянниця іхневмоподібна	–	–	–	–	К
<i>Bena bicolorana</i> (Fuessly, 1775)	Совка дубова	–	–	–	–	Д
<i>Boloria dia</i> (Linnaeus, 1767)	Перлівець малий, Перламутрівка мала, Дія	–	–	–	–	Х
<i>Boloria selene</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Перлівець Селена, Перламутрівка звичайна	–	–	–	–	Х
<i>Brachodes appendiculata</i> (Esper, 1783)	Міль деревоточцева	–	–	–	–	Д
<i>Brenthis daphne</i> (Bergsträsser, 1780)	Перлівець Дафна	–	–	–	–	Д
<i>Calamia tridens</i> (Hufnagel, 1766)	Совка трав'яна зелена	–	–	–	–	Д
<i>Callimorpha dominula</i> (Linnaeus, 1758)	Ведмедиця-господиня	–	–	–	ВР	–
<i>Callistege mi</i> (Clerck, 1759)	Калістеге мі	–	–	–	–	Д
<i>Calliteara pudibunda</i> (Linnaeus, 1758)	Червонохвіст	–	–	–	–	Д
<i>Calyptra thalictri</i> (Borkhausen, 1790)	Каліптра чубаткова	–	–	–	–	Х
<i>Carterocephalus palaemon</i> (Pallas, 1771)	Палемон	–	У	–	–	Д
<i>Catephia alchymista</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Катефія білострічкова	–	–	–	–	ДХ
<i>Catocala dilecta</i> (Hübner, 1808)	Стрічкарка велика червона	–	–	–	РД	–
<i>Catocala disjuncta</i> (Geyer, 1828)	Стрічкарка диз'юнктивна	–	–	–	РД	–
<i>Catocala diversa</i> (Geyer, 1828)	Стрічкарка червоно-жовта	–	–	–	РД	–
<i>Catocala electa</i> (Vieweg, 1790)	Стрічкарка вербова	–	–	–	–	ДС
<i>Catocala fraxini</i> (Linnaeus, 1758)	Стрічкарка блакитна	–	–	–	ВР	–
<i>Catocala fulminea</i> (Scopoli, 1763)	Стрічкарка жовта	–	–	–	–	Х
<i>Catocala hymenaea</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Стрічкарка темно-жовта	–	–	–	–	Д
<i>Catocala promissa</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Стрічкарка мала червона	–	–	–	–	ДХ
<i>Catocala puerpera</i> (Giorna, 1791)	Стрічкарка цеглясто-червона	–	–	–	–	Д
<i>Catocala sponsa</i> (Linnaeus, 1767)	Стрічкарка орденська малинова	–	–	–	РД	–
<i>Catopta thrips</i> (Hübner, 1818)	Деревоточець трипс	–	–	–	–	Д
<i>Cerastis leucographa</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Совка білоплямиста	–	–	–	–	Д
<i>Cerura erminea</i> (Esper, 1783)	Вилохвіст великий білий	–	–	–	–	Д
<i>Charissa obscurata</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	П'ядун-хариса темний	–	–	–	–	Д
<i>Chazara briseis</i> (Linnaeus, 1764)	Бризеїда звичайна	–	–	–	–	ДХ

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Chelis maculosa</i> (Gerning, 1780)	Ведмедиця плямиста	–	–	–	–	Д
<i>Chlorissa viridata</i> (Linnaeus, 1758)	П'ядун-гострокрил світло-зелений	–	–	–	–	Д
<i>Clostera anastomosis</i> (Linnaeus, 1758)	Чубатка анастомоза	–	–	–	–	Д
<i>Clostera pigra</i> (Hufnagel, 1766)	Чубатка пігра	–	–	–	–	Д
<i>Coenonympha hero</i> (Linnaeus, 1761)	Сінниця [Прочанок] Геро	–	*	2	ВР	–
<i>Coenonympha oedippus</i> (Fabricius, 1787)	Сінниця Едіп, Прочанок Едіп	LR/nt	Е	2	–	–
<i>Colias chrysotheme</i> (Esper, 1781)	Жовтох хрисотеміда, Жовтянка золотиста	–	–	–	–	Д
<i>Colias croceus</i> (Fourcroy, 1785)	Жовтох-помаранчик, Жовтянка шафранна	–	–	–	–	Х
<i>Colias erate</i> (Esper, 1805)	Жовтох Ерато, Жовтянка степова	–	–	–	–	Х
<i>Colias myrmidone</i> (Esper, 1781)	Жовтох-шапранець, Жовтянка зіноватна [мирмідона]	–	–	–	–	ДХ
<i>Colias palaeno</i> (Linnaeus, 1761)	Жовтох торфовищний, Жовтянка торфова	–	–	–	ЗК	–
<i>Cucullia argentea</i> (Hufnagel, 1766)	Каптурниця срібна	–	–	–	РД	–
<i>Cucullia argentina</i> (Fabricius, 1787)	Каптурниця срібляста	–	–	–	РД	–
<i>Cucullia lactea</i> (Fabricius, 1787)	Каптурниця молочно-біла	–	–	–	–	Д
<i>Cucullia magnifica</i> (Freyer, 1840)	Каптурниця пишна	–	–	–	РД	–
<i>Cucullia splendida</i> (Stoll, 1782)	Каптурниця блискуча	–	–	–	РД	–
<i>Cucullia umbratica</i> (Linnaeus, 1758)	Каптурниця лінива	–	–	–	–	Д
<i>Cupido minimus</i> (Fuessly, 1775)	Синявець крихітний [карликовий]	–	–	–	–	Д
<i>Dasypolia templi</i> (Thunberg, 1792)	Совка соборна	–	–	–	–	Д
<i>Diacrisia sannio</i> (Linnaeus, 1758)	Ведмедиця лучна	–	–	–	–	Д
<i>Dicycla oo</i> (Linnaeus, 1758)	Совка О-подвійне	–	–	–	–	Д
<i>Drepana falcataria</i> (Linnaeus, 1758)	Серпокрилка березова	–	–	–	–	Д
<i>Dyspessa salicicola</i> (Eversmann, 1848)	Деревоточець вербняковий	–	–	–	–	Д
<i>Dyspessa ulula</i> (Borkhausen, 1790)	Деревоточець цибулевий	–	–	–	–	Д
<i>Eilicrinia cordiaria</i> (Hübner, 1790)	П'ядун-ейлікрінія липовий	–	–	–	–	Д
<i>Endromis versicolora</i> (Linnaeus, 1758)	Шовкопряд [Ендроміс] березовий	–	–	–	ВР	–
<i>Epascestria pustulalis</i> (Hübner, 1823)	Епасцестрія плямиста	–	–	–	–	Д
<i>Erebia manto</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Чорнушка Манто	–	–	–	РД	–
<i>Eriogaster catax</i> (Linnaeus, 1758)	Коконопряд золотистий	DD	Е	2	–	–
<i>Eriogaster lanestris</i> (Linnaeus, 1758)	Коконопряд пухнастий	–	–	–	–	Д
<i>Esperarge climene</i> (Esper, 1783)	Клімена	–	–	–	ВР	–
<i>Ethmia aurifluella</i> (Hübner, 1810)	Етмія золотисточерева	–	–	–	–	Д
<i>Ethmia dodecea</i> (Haworth, 1828)	Етмія дванадцятицяткова	–	–	–	–	Д
<i>Ethmia pyrausta</i> (Pallas, 1771)	Етмія вогниста	–	–	–	–	Д
<i>Eublemma panonica</i> (Freyer, 1840)	Совка панонська	–	–	–	–	Д
<i>Eublemma purpurina</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Совка пурпурова	–	–	–	–	Д
<i>Euchalcia consona</i> (Fabricius, 1787)	Евхальція оливково-бура	–	–	–	–	Д
<i>Euchalcia variabilis</i> (Piller, 1783)	Евхальція різнобарвна	–	–	–	РД	–
<i>Euchloe ausonia</i> (Hübner 1804)	Аврора біла	–	–	–	ВР	–
<i>Eudia pavonia</i> (Linnaeus, 1758)	Сатурнія мала	–	–	–	РД	–
<i>Eudia spini</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Сатурнія середня [тернова]	–	–	–	ЗК	–
<i>Eugnosta magnificana</i> (Rebel, 1914)	Евгноста чарівна	–	–	–	–	Д
<i>Euphydryas aurinia</i> (Rottemburg, 1775)	Рябець Авринія, Авринія скабіозова	–	–	2	–	–
<i>Euphydryas maturna</i> (Linnaeus, 1758)	Рябець великий, Матурна	–	Е	2	–	Д
<i>Euplocamus anthracinalis</i> (Scopoli, 1763)	Міль букова перистовуса	–	–	–	–	Д

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Eurhodope rosella</i> (Scopoli, 1763)	Вогнівка рожева	–	–	–	–	Д
<i>Eurois occulta</i> (Linnaeus, 1758)	Совка земляна тьмяна	–	–	–	–	Д
<i>Eutelia adalatrix</i> (Hübner, 1813)	Евтелія фісташкова	–	–	–	–	Д
<i>Euthrix potatoria</i> (Linnaeus, 1758)	Коконопряд трав'яний	–	–	–	–	Д
<i>Falcaria lacertinaria</i> (Linnaeus, 1758)	Серпокрилка сухий лист	–	–	–	–	Д
<i>Gastropacha populifolia</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Коконопряд тополелистий	–	–	–	–	ДХ
<i>Gastropacha quercifolia</i> (Linnaeus, 1758)	Коконопряд дуболистий	–	–	–	–	ДХ
<i>Geometra papilionaria</i> (Linnaeus, 1758)	П'ядун великий зелений	–	–	–	–	Д
<i>Glaucopsyche alcon</i> (Denis, Schiffermüller, 1775) [<i>Maculinea</i>]	Синявець Алькон	LR	V	–	–	–
<i>Glaucopsyche arion</i> (Linnaeus, 1758) [<i>Maculinea</i>]	Синявець Аріон	LR	V	2	–	Д
<i>Glaucopsyche nausithous</i> (Bergsträsser, 1779) [<i>Maculinea</i>]	Синявець чорнуватий [торфовищний]	LR	E	2	–	–
<i>Glaucopsyche teleius</i> (Bergsträsser, 1779) [<i>Maculinea</i>]	Синявець Телей [родовиковий]	LR	E	2	–	Д
<i>Gonospileia triquetra</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Совка трикутнікова	–	–	–	–	Д
<i>Grammodes stolidia</i> (Fabricius 1775) [<i>Prodotis</i>]	Совка строката	–	–	–	–	Д
<i>Gripesia aprilina</i> (Linnaeus, 1758)	Совка осіння зелена	–	–	–	–	Д
<i>Hamearis lucina</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник люцина, Люцина	–	–	–	ВР	–
<i>Hemaris croatica</i> (Esper, 1800)	Бражник хорватський	–	–	–	РД	–
<i>Hemaris fuciformis</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник жимолостевий	–	–	–	–	Д
<i>Hemaris tityus</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник скабіозовий	–	–	–	РД	–
<i>Heteropterus morpheus</i> (Pallas, 1771)	Товстоголовка Морфей	–	–	–	–	Д
<i>Hipparchia fagi</i> (Scopoli, 1763)	Сатир буковий	–	–	–	–	Д
<i>Hipparchia semele</i> (Linnaeus, 1758)	Сатир Семела [боровий]	–	–	–	–	Х
<i>Hipparchia statilinus</i> (Hufnagel, 1766)	Сатир залізний	–	–	–	РД	–
<i>Hippotion celerio</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник винний великий	–	–	–	–	С
<i>Hydraecia petasitis</i> Doubleday, 1847	Гідроція кремінна	–	–	–	–	Д
<i>Hyles hippophaes</i> (Esper, 1789)	Бражник обліпиховий	DD	V	2	–	Д
<i>Hyles livornica</i> (Esper, 1780)	Бражник ліворнський	–	–	–	–	ДХ
<i>Hyles nicaea</i> (De Prunner, 1798)	Бражник південний молочайний	–	–	–	РД	–
<i>Hyphoraia aulica</i> (Linnaeus, 1758)	Ведмедиця буро-жовта	–	–	–	–	Д
<i>Hyponephele lupinus</i> (O. Costa, 1836)	Очня люпиновий	–	–	–	–	Д
<i>Hyssia cavernosa</i> (Eversmann, 1842)	Совка гірська	–	–	–	–	Д
<i>Idaea emarginata</i> (Linnaeus, 1758)	П'ядун облямований	–	–	–	–	Д
<i>Iphiclides podalirius</i> (Linnaeus, 1758)	Подалірій	–	–	–	ВР	–
<i>Lamellocossus terebra</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Деревоточець осиковий	–	–	–	–	Д
<i>Lampides boeticus</i> (Linnaeus, 1767)	Синявець гороховий	–	–	–	–	Д
<i>Lamprotes c-aureum</i> (Knoch, 1781)	Хризоптера С-золоте	–	–	–	–	Д
<i>Lasiocampa quercus</i> (Linnaeus, 1758)	Коконопряд дубовий	–	–	–	–	Д
<i>Lemonia ballioni</i> (Christoph, 1888)	Шовкопряд Балліона	–	–	–	РД	–
<i>Lemonia dumi</i> (Linnaeus, 1761)	Шовкопряд салатний	–	–	–	–	ДХ
<i>Lemonia taraxaci</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Шовкопряд кульбабовий	–	–	–	ВР	–
<i>Libythea celtis</i> (Laicharting in Fuessly, 1782)	Носатка листоподібна	–	–	–	РД	–
<i>Limnitis camilla</i> (Linnaeus, 1764)	Пасомець [Стрічка] Каміла	–	–	–	–	ДСХ
<i>Limnitis populi</i> (Linnaeus, 1758)	Пасомець [Стрічка] тополевий	–	–	–	ВР	С
<i>Lopinga achine</i> (Scopoli, 1763)	Осадець-білозір, Сатир-лопінга жовтоочковий	–	*	2	–	Д
<i>Lycaena alciphron</i> (Rottemburg, 1775)	Червінець фіолетовий	–	–	–	–	Д

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Lycaena dispar</i> (Haworth, 1802)	Дукачик непарний, Синявець [Червінець] непарний	LR	E	2	–	Д
<i>Lycia pomonaria</i> (Hübner, 1790)	П'ядун-шовкопряд плодовий	–	–	–	–	Д
<i>Lycia zonaria zonaria</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	П'ядун-шовкопряд смугастий	–	–	–	–	Д
<i>Lymantria monacha</i> (Linnaeus, 1758)	Монашка звичайна	–	–	–	–	Д
<i>Macroglossum stellatarum</i> (Linnaeus, 1758)	Язикан звичайний	–	–	–	–	П
<i>Malacosoma castrense</i> (Linnaeus, 1758)	Коконпряд молочайний	–	–	–	–	Д
<i>Maniola jurtina</i> (Linnaeus, 1758)	Очняк волове око [трав'яний]	–	–	–	–	Д
<i>Marumba quercus</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Бражник дубовий	–	–	–	РД	–
<i>Meganola togatalis</i> (Hübner, 1798)	Шовкопряд карликовий темно-сірий	–	–	–	–	Д
<i>Megaspilates mundataria</i> (Stoll, 1782)	П'ядун полиновий	–	–	–	–	Х
<i>Melanargia galathea</i> (Linnaeus, 1758)	Мереживниця Галатея	–	–	–	–	ДХ
<i>Melitaea aurelia</i> Nickerl, 1850	Рябець Аврелія	–	–	–	–	Х
<i>Melitaea cinxia</i> (Linnaeus, 1758)	Рябець Цинксія [рудий]	–	–	–	–	Х
<i>Melitaea diamina</i> (Lang, 1789)	Рябець Діаміна	–	–	–	–	Х
<i>Melitaea phoebe</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Рябець Феба	–	–	–	–	Х
<i>Minoa murinata</i> (Scopoli, 1763)	П'ядун бурий молочайний	–	–	–	–	Д
<i>Minois dryas</i> (Scopoli, 1763)	Сатир Дриада, Дриада	–	–	–	–	ДХ
<i>Moma alpium</i> (Osbeck, 1778)	Совка-лишайниця	–	–	–	–	К
<i>Mormo maura</i> (Linnaeus, 1758)	Совка темна	–	–	–	–	Д
<i>Muschampia cribrellum</i> (Eversmann, 1841)	Товстоголовка решітчаста	–	I	–	–	–
<i>Muschampia tessellum</i> (Hübner, 1803)	Товстоголовка мозаїчна	–	K	–	–	–
<i>Mycteroplus puniceago</i> (Boisduval, 1840)	Совка-міктероплюс	–	–	–	–	Д
<i>Neolycaena rhymnus</i> (Eversmann, 1832)	Хвостюшок Еверсмана, Синявець римнус	–	–	–	НО	–
<i>Neozephyrus quercus</i> (Linnaeus, 1758)	Легіт [Голуб'янка-зефір] дубовий	–	–	–	–	К
<i>Neptis rivularis</i> (Scopoli, 1763)	Пасманець струмковий, Стрічкач спірейний, Чорнявка спірейна	–	–	–	–	Х
<i>Neptis sappho</i> (Pallas, 1771)	Пасманець Сапфо, Стрічкач темно-бурий, Чорнявка темно-бура	–	–	–	–	ДХ
<i>Noctua fimbriata</i> (Schreber, 1759)	Совка облямована	–	–	–	–	ДС
<i>Noctua haywardi</i> (Tams, 1926)	Совка Гайварда	–	–	–	РД	–
<i>Nola cucullatella</i> (Linnaeus, 1758)	Шовкопряд карликовий каптурний	–	–	–	–	Д
<i>Nothris lemniscellus</i> (Zeller, 1839)	Нотріс чорний	–	–	–	–	Д
<i>Nymphalis antiopa</i> (Linnaeus, 1758)	Жалібниця	–	–	–	–	ДСХ
<i>Nymphalis vaualbum</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Сонцевик фау-біле	–	–	–	НО	–
<i>Nymphula nitidulata</i> (Hufnagel, 1767) [<i>N. stagnata</i> Donovan, 1806]	Парапоїнкс напівводний	–	–	–	–	Д
<i>Odezia atrata</i> (Linnaeus, 1758)	П'ядун чорний	–	–	–	–	Д
<i>Odontognophos dumetata</i> (Treitschke, 1827)	П'ядун-гнофос чагарниковий	–	–	–	–	Д
<i>Oncocnemis confusa</i> (Freyer, 1839)	Совка-онкокнеміс невиразна	–	–	–	–	Д
<i>Orgyia antiquoides</i> (Hübner, 1822)	Щіткохвіст вересовий	–	–	–	–	Д
<i>Orgyia dubia</i> (Tauscher, 1806)	Щіткохвіст сумнівний	–	–	–	–	Д
<i>Orgyia recens</i> (Hübner, 1819)	Щіткохвіст плямистий	–	–	–	–	Д
<i>Orthostixis cribraria</i> (Hübner, 1799)	П'ядун решітчастий	–	–	–	–	Д
<i>Ostrinia palustralis</i> (Hübner, 1796)	Вогнівка болотяна	–	–	–	–	Д
<i>Panchrysia deaurata</i> (Esper, 1787)	Панхризія золочена	–	–	–	–	Д
<i>Panolis flammea</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Совка соснова	–	–	–	–	Д
<i>Papilio machaon</i> (Linnaeus, 1758)	Махаон	–	–	–	ВР	–

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Parahypopta caestrum</i> (Hübner, 1808)	Деревоточечь спаржевий	–	–	–	–	Д
<i>Parascotia fuliginaria</i> (Linnaeus, 1761)	Параскотія попеляста	–	–	–	–	Д
<i>Parnassius apollo</i> (Linnaeus, 1758)	Аполлон	VU	R	2	ЗК	–
<i>Parnassius mnemosyne</i> (Linnaeus, 1758)	Мнемозина	–	*	2	ВР	–
<i>Pelosia muscerda</i> (Hufnagel, 1766)	Лишайниця мишина	–	–	–	–	Д
<i>Pericallia matronula</i> (Linnaeus, 1758)	Ведмедиця велика	–	–	–	ВР	–
<i>Periphanes delphinii</i> (Linnaeus, 1758)	Совка сокиркова	–	–	–	ВР	–
<i>Periphanes treitschkei</i> (Frivaldsky, 1835)	Совка Трейчке	–	–	–	РД	–
<i>Philereme transversata</i> (Hufnagel, 1767)	П'ядун сірий затінковий	–	–	–	–	Д
<i>Phlogophora meticulosa</i> (Linnaeus, 1758)	Совка агатова	–	–	–	–	Д
<i>Phragmatobia luctifera</i> (Denis, Schiffermüller, 1775) [<i>P. caesarea</i> Goeze 1781]	Ведмедиця цезарська	–	–	–	–	Д
<i>Phyllodesma ilicifolium</i> (Linnaeus, 1758)	Коконопряд сірий виімчастий	VU	V	–	–	Д
<i>Phymatopus hecta</i> (Linnaeus 1758)	Тонкопряд папоротевий	–	–	–	–	Д
<i>Phytometra viridaria</i> (Clerck, 1759)	Совка зеленувата	–	–	–	–	Д
<i>Plebeius agestis</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Синяець могильний	–	–	–	–	Д
<i>Plebeius argyrognomon</i> (Bergsträsser, 1779)	Синяець Аргирогномон	–	*	–	–	Д
<i>Plebeius eumedon</i> (Esper, 1780)	Синяець Евмедон	–	–	–	–	Д
<i>Plebeius pylaon</i> (Fischer von Waldheim, 1832)	Синяець Пилаон	–	–	–	ВР	Д
<i>Plebeius pyrenaica</i> (Boisduval, 1840) [<i>Agriades</i>]	Синяець піренейський	–	–	–	ВР	Х
<i>Poecilocampa populi</i> (Linnaeus, 1758)	Коконопряд тополевий	–	–	–	–	Д
<i>Polyommatus amandus</i> (Schneider, 1792)	Синяець приязний	–	–	–	–	Х
<i>Polyommatus bellargus</i> (Rottemburg, 1775)	Синяець коношинний [красивий]	–	–	–	–	Х
<i>Polyommatus coridon</i> (Poda, 1761)	Синяець Коридон [сріблястий]	–	–	–	–	ДХ
<i>Polyommatus eroides</i> (Frivaldszky, 1835) [<i>P. boisduvalii</i> Herrich-Schäffer, 1844]	Синяець балканський [Буадюваля, ероїдес]	–	–	–	ЗК	–
<i>Polyommatus semiargus</i> (Rottemburg, 1775)	Синяець темно-синій [лісовий]	–	–	–	–	Д
<i>Polyommatus thersites</i> (Cantener, 1835)	Синяець Терсит	–	–	–	–	Д
<i>Proserpinus proserpina</i> (Pallas, 1772)	Бражник Прозерпіна	DD	V	2	РД	–
<i>Protorebia phegea</i> (Borkhausen, 1788)	Чорнушка Фегея	–	–	–	ВР	–
<i>Pseudohazara euxina</i> (Kusnezov, 1909)	Сатир евксинський [кримський]	VU	–	–	РД	–
<i>Pseudophilotes bavius</i> (Eversmann, 1832)	Синяець Бавій	–	–	–	ВР	Д
<i>Pseudophilotes vicrama schiffermuelleri</i> (Hemming, 1929)	Синяець Шифермюллера	–	–	–	–	Д
<i>Pseudoterpna pruinata</i> (Hufnagel, 1767)	П'ядун зеленуватий терновий	–	–	–	–	Д
<i>Ptilophora plumigera</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Чубатка пишновуса	–	–	–	–	Д
<i>Pyrausta rectefascialis</i> Toll, 1936	Вогнівка чорна білосмуга	–	–	–	–	Д
<i>Pyrausta sanguinalis</i> (Linnaeus, 1767)	Вогнівка кривава	–	–	–	–	Д
<i>Pyropteron chrysidiforme</i> (Esper, 1782)	Скляниця червонокрила	–	–	–	–	Д
<i>Rhyparia purpurata</i> (Linnaeus, 1758)	Ведмедиця пурпурова	–	–	–	–	КС
<i>Saturnia pyri</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Сатурнія велика, Павиноочка грушева	–	Е	–	ВР	ДП
<i>Schinia cardui</i> (Hübner, 1790)	Совка чортополохова [щетинконога горлицева]	–	–	–	–	Д
<i>Scirpophaga praelata</i> (Scopoli, 1763)	Вогнівка велика біла	–	–	–	–	Д
<i>Sedina buettneri</i> (E. Hering, 1858)	Седіна Бютнера	–	–	–	–	Д
<i>Smerinthus ocellatus</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник очкастий	–	–	–	–	П
<i>Spatalia argentina</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Чубатка срібляста	–	–	–	–	Д
<i>Sphingonaepiopsis gorgoniades</i> (Hübner, 1819)	Бражник карликовий	–	–	–	РД	–
<i>Spilosoma lutea</i> (Hufnagel, 1766)	Ведмедиця жовта	–	–	–	–	Д

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Staurophora celsia</i> (Linnaeus, 1758)	Совка розкішна	–	–	–	РД	–
<i>Stauropus fagi</i> (Linnaeus, 1758)	Чубатка-ставропус букова	–	–	–	–	Д
<i>Synaphe bombycalis</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Вогнівка бомбицина	–	–	–	–	Д
<i>Synaphe moldavica</i> (Esper, 1794)	Вогнівка молдавська	–	–	–	–	Д
<i>Thumatha senex</i> (Hübner, 1808)	Лишайниця пізня	–	–	–	–	Д
<i>Tinthia tineiformis</i> (Esper, 1789)	Скляниця молеподібна	–	–	–	–	Д
<i>Titania normalis</i> (Hübner, 1796)	Титанія звичайна	–	–	–	–	Д
<i>Tomares callimachus</i> (Eversmann, 1848)	Іржавець [Томарес] Калімах	–	–	–	ВР	–
<i>Tomares nogelii</i> (Herrich-Schäffer, 1851)	Іржавець [Томарес] Ногеля	–	–	–	ВР	–
<i>Triphysa phryne</i> (Pallas, 1771)	Трифіза Фрина, Фрина	–	–	–	ВР	–
<i>Tyria jacobaeae</i> (Linnaeus, 1758)	Ведмедиця кривава	–	–	–	–	Х
<i>Ulochlaena hirta</i> (Hübner, 1813)	Улохлена волохата	–	–	–	–	Д
<i>Xylena vetusta</i> (Hübner, 1813)	Совка довгокрила	–	–	–	–	Д
<i>Zegris eupheme</i> (Esper, 1805)	Зоряниця [Зегрис] Евфема	–	–	–	ЗК	–
<i>Zerynthia polyxena</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Поліксена	–	*	2	ВР	–
<i>Zygaena carniolica</i> (Scopoli, 1763)	Красик астрагаловий, Строкатка астрагалова	–	–	–	–	Д
<i>Zygaena cynarae</i> (Esper, 1789)	Красик смовдевий, Строкатка смовдева	–	–	–	–	Д
<i>Zygaena laeta</i> (Hübner, 1790)	Красик веселий, Строкатка весела	–	–	–	ЗК	–
<i>Zygaena lonicerae</i> (Scheven, 1777)	Красик жимолостевий, Строкатка жимолостева	–	–	–	–	Д
<i>Zygaena purpuralis</i> (Brünnich, 1763)	Красик пурпуровий, Строкатка пурпурова	–	–	–	–	Д
<i>Zygaena sedi</i> Fabricius, 1787	Красик понтійський, Строкатка понтійська	–	–	–	РД	–
HYMENOPTERA		ПЕРЕТИНЧАСТОКРИЛІ				
<i>Abia fulgens</i> (Zaddach, 1863)	Абія сяюча	–	–	–	РД	–
<i>Abia nitens</i> (Linnaeus, 1758)	Абія блискуча	–	–	–	РД	–
<i>Amegilla quadrifasciata</i> (de Villers, 1789)	Амегіла оперезана	–	–	–	–	Х
<i>Ammophila sareptana</i> Kohl, 1884	Амофіла сарептанська	–	–	–	РД	–
<i>Andrena chrysopeus</i> Perez, 1903	Андрена золотоніга	–	–	–	РД	–
<i>Andrena magna</i> Warncke, 1965	Андрена велика	–	–	–	РД	–
<i>Andrena morio</i> Brullé, 1832 [<i>Cubitalia</i>]	Андрена [Кубіталія] чорна	–	–	–	РД	Х
<i>Andrena ornata</i> Morawitz, 1866	Андрена ошатна	–	–	–	РД	–
<i>Andrena stepposa</i> Osichnyuk, 1977	Андрена степова	–	–	–	РД	–
<i>Aneugmenus fuerstenbergensis</i> (Konow, 1885)	Пильщик-аневгменус гайовий	–	–	–	–	К
<i>Anoplius samariensis</i> (Pallas, 1771)	Аноплій самарський	–	–	–	РД	–
<i>Anthophora atricilla</i> Eversmann, 1846	Антофора чорновійчаста	–	–	–	РД	–
<i>Anthophora robusta</i> (Klug, 1845)	Антофора коренаста	–	–	–	РД	–
<i>Anthidium florentinum</i> (Fabricius, 1775)	Бджола-шерстоткач	–	–	–	–	Х
<i>Apanteles validus</i> (Thomson, 1895)	Апантелес міцний	–	–	–	–	К
<i>Archirileya inopinata</i> Silvestri, 1920	Архірілея чорна	–	–	–	РД	–
<i>Arge beckeri</i> (Tournier, 1889)	Арге Беккера [молочайний]	–	–	–	РД	–
<i>Auplopus carbonarius</i> (Scopoli, 1763)	Павуколов чорний	–	–	–	–	Д
<i>Batozonellus lacerticida</i> (Pallas, 1771)	Оса-батозонел жовтокрила	–	–	–	–	Д
<i>Bembix rostrata</i> (Linnaeus, 1758)	Бембекс носатий	–	–	–	–	Х
<i>Blasticotoma filiceti</i> Klug, 1834	Бластикотома папоротева	–	–	–	РД	–
<i>Bombus argillaceus</i> (Scopoli, 1763)	Джміль глинистий	–	–	–	ВР	–
<i>Bombus armeniacus</i> Radoszkowski, 1877	Джміль вірменський	–	–	–	ЗК	–

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Bombus confusus</i> Schenck, 1859 [<i>B. paradoxus</i> Dalla Torre, 1882]	Джміль незвичайний	–	V	–	–	–
<i>Bombus fragrans</i> (Pallas, 1771)	Джміль пахучий	–	–	–	ЗК	–
<i>Bombus humilis</i> Illiger, 1806 [B. tristis Seidl, 1837]	Джміль мінливий	–	–	–	–	С
<i>Bombus laesus</i> F. Morawitz, 1875	Джміль-лезус	–	–	–	ВР	–
<i>Bombus lapidarius</i> (Linnaeus, 1758)	Джміль кам'яний	–	–	–	–	Х
<i>Bombus muscorum</i> (Fabricius, 1775)	Джміль моховий	–	–	–	РД	–
<i>Bombus pomorum</i> (Panzer, 1805)	Джміль яскравий	–	–	–	ВР	–
<i>Bombus ruderatus</i> (Fabricius, 1775)	Джміль червонуватий	–	–	–	РД	–
<i>Bombus veteranus</i> (Fabricius 1793) [<i>B. equestris</i> (Fabricius, 1793)]	Джміль-ветеран	–	–	–	–	С
<i>Bombus zonatus</i> Smith, 1854	Джміль оперезаний	–	–	–	РД	–
<i>Caenolyda reticulata</i> (Linnaeus, 1767)	Ценоліда сітчаста	–	–	–	ВР	–
<i>Calameuta idolon</i> (Rossi, 1794)	Каламевта жовта	–	–	–	ВР	–
<i>Celonites abbreviatus</i> (Villers, 1789)	Целонітес кримський	–	–	–	ВР	–
<i>Cephus zahaikevitchi</i> Ermolenko, 1971	Цефус Загайкевича	–	–	–	ВР	–
<i>Cerceris tuberculata</i> (Villers, 1789)	Церцерис горбкуватий	–	–	–	РД	–
<i>Chalicodoma lefebvrei</i> (Lepelletier, 1841)	Бджола-муляр [Бджола-ліпниця] Лефевра	–	–	–	ЗК	–
<i>Characopygus scythicus</i> Dovnar-Zapolskij, 1931	Харакопиг скіфський	–	–	–	ЗК	–
<i>Chrysis fulgida</i> Linnaeus, 1761	Оса-блищанка сяюча	–	–	–	–	Д
<i>Cimbex femoratus</i> (Linnaeus, 1758)	Пильщик великий березовий	–	–	–	–	Д
<i>Colpa klugii</i> (Vander Linden, 1827) [<i>Campsoscolia</i>]	Кампсосколія жовтоволоса	–	–	–	ЗК	–
<i>Colpa sexmaculata</i> (Fabricius, 1781) [<i>Campsoscolia</i>]	Кампсосколія шестиплямиста	–	–	–	–	Д
<i>Corynis amoena</i> (Klug, 1834)	Пильщик-кориніс світло-жовтий	–	–	–	–	К
<i>Craesus alniastri</i> (Scharfenberg, 1805) [<i>C. varus</i> Villaret, 1832]	Пильщик-кроезус вільховий	–	–	–	–	К
<i>Cryptocheilus annulatus</i> (Fabricius, 1798)	Криптохіл кільчастий	–	–	–	РД	–
<i>Cryptocheilus rubellus</i> (Eversmann, 1846)	Криптохіл червонуватий	–	–	–	РД	–
<i>Dasygoda argentata</i> Panzer, 1809	Мохнонога бджола срібляста	–	–	–	–	Х
<i>Dasygoda mixta</i> Radoszkowski, 1886	Мохнонога бджола середня	–	–	–	–	Х
<i>Dasygoda spinigera</i> Kohl, 1905	Мохнонога бджола шипоносна	–	–	–	РД	–
<i>Discoelius zonalis</i> (Panzer, 1801)	Дисцелія зональна	–	–	–	РД	–
<i>Dolerus ciliatus</i> Konow, 1891	Долерус степовий	–	–	–	РД	–
<i>Dolerus subalatus</i> Kerensky, 1926	Долерус короткокрилий	–	–	–	ВР	–
<i>Dolerus vernalis</i> Ermolenko, 1964	Долерус весняний	–	–	–	–	К
<i>Dolichomitus cephalotes</i> (Holmgren, 1860)	Доліхомітус головастиий	–	–	–	РД	–
<i>Ephialtes manifestator</i> (Linnaeus, 1758)	Їздець-ефіальт шукач	–	–	–	–	ДС
<i>Eucera armeniaca</i> (Morawitz, 1878)	Евцера вірменська	–	–	–	РД	–
<i>Formica rufa</i> Linnaeus, 1761	Мурашка руда лісова	LR/nt	V	–	–	Д
<i>Halictus luganicus</i> Bluethgen, 1936	Галіктус луганський	–	–	–	РД	–
<i>Hedychrum nobile</i> (Scopoli, 1763)	Оса-блищанка благородна	–	–	–	–	Д
<i>Heptamelus ochroleucus</i> (Stephens, 1835)	Пильщик-гептамелюс папоротевий	–	–	–	–	К
<i>Hoplitis fulva</i> (Eversmann, 1852)	Гоплітіс рудий	–	–	–	РД	–
<i>Ibalia rufipes</i> Cresson, 1879	Горіхотворка велетенська	–	–	–	ВР	–
<i>Janus femoratus</i> (Curtis, 1830)	Янус червононогий	–	–	–	ВР	–
<i>Konowia markewitschi</i> (Ermolenko, 1960)	Коновія Маркевича	–	–	–	ЗК	–
<i>Larra anathema</i> (Rossi, 1790)	Ляра анафемська	–	–	–	НО	–
<i>Liometopum microcephalum</i> (Panzer, 1798)	Ліометопум звичайний	–	R	–	РД	–

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Megachile giraudi</i> Gerstaecker, 1869	Бджола-листоріз [Мехахіла] Жіро	–	–	–	РД	–
<i>Megalodontes medius</i> Konov, 1897	Мегалодонт середній	–	–	–	РД	–
<i>Megarhyssa perlata</i> (Christ, 1791)	Мегариса перлата	–	–	–	РД	–
<i>Megarhyssa superba</i> (Schrank, 1781)	Мегариса рогохвоста, Їздець-галеса	–	–	–	РД	С
<i>Melitta leporina</i> (Panzer, 1799)	Меліта заяча	–	–	–	–	Х
<i>Melitta wankowiczi</i> (Radoszkowski, 1891)	Меліта Ванковича	–	–	–	ЗК	–
<i>Melitturga clavicornis</i> (Latreille, 1806)	Мелітурга булавовуса	–	–	–	ВР	–
<i>Microgaster procera</i> Ruthe, 1860	Мікрогастер стрункий	–	–	–	–	К
<i>Nomiapis diversipes</i> (Latreille, 1806)	Бджола-номія різнонога	–	–	–	–	Х
<i>Onychopterocheilus pallasii</i> (Klug, 1805)	Онїхоптерохеїлос Паласа	–	–	–	ЗК	–
<i>Orussus abietinus</i> (Scopoli, 1763)	Орусус паразитичний	–	–	–	ВР	–
<i>Pachycephus cruentatus</i> (Eversmann, 1847)	Пахіцефус степовий	–	–	–	ЗК	–
<i>Paravespa rex</i> (Schulthess, 1923)	Паравеспа царська	–	–	–	ВР	–
<i>Platycampus luridiventris</i> (Fallén, 1808)	Пильщик вільховий плоский	–	–	–	–	К
<i>Pleroneura confiferarum</i> (Hartig, 1837)	Плевроневра хвойна	–	–	–	ЗК	–
<i>Polochrum repandum</i> Spinola, 1806	Сапіга-полохрум	–	–	–	ВР	–
<i>Ponera coarctata</i> (Latreille, 1802)	Мурашка-понера	–	–	–	–	Х
<i>Protapanteles desueta</i> (Papp, 1989)	Їздець незвичний	–	–	–	–	К
<i>Protosmia stigmatica</i> (Perez, 1896) [<i>Andrena</i>]	Андрена червоноплямиста	–	–	–	РД	–
<i>Pseudepipona tripunctata</i> (Fabricius, 1787) [<i>Eumenes</i>]	Евмен трицятковий	–	–	–	ВР	–
<i>Rhyssa persuasoria</i> (Linnaeus, 1758)	Їздець-риса	–	–	–	–	С
<i>Sceliphron destillatorium</i> (Illiger, 1807)	Пелопей звичайний	–	–	–	–	Д
<i>Scolia galbula</i> (Pallas, 1771)	Сколія односмуга	–	–	–	ВР	–
<i>Scolia maculata</i> Drury, 1773	Сколія-гігант	–	–	–	НО	–
<i>Scolia schrencki</i> Eversmann, 1846	Сколія Шренка	–	–	–	–	Д
<i>Scolia sexmaculata</i> (O. F. Müller, 1766) [<i>S. quadripunctata</i> Fabricius 1775]	Сколія чотириплямиста	–	–	–	–	Д
<i>Siobla sturmi</i> (Klug, 1814)	Сіобла бальзамінова	–	–	–	РД	–
<i>Sirex juveneus</i> (Linnaeus, 1758)	Рогохвіст листяний синій	–	–	–	–	С
<i>Sphex flavipennis</i> Fabricius, 1793	Сфекс жовтокрилий	–	–	–	РД	–
<i>Sphex rufocinctus</i> Brullé, 1863	Сфекс рудуватий	–	–	–	НО	–
<i>Stelis annulata</i> (Lepeletier, 1841)	Стеліс кільчастий	–	–	–	РД	–
<i>Stilbum cyanurum</i> (Forster, 1771)	Стільб синюватий	–	–	–	–	Д
<i>Stizoides tridentatus</i> (Fabricius, 1781)	Стизоїд тризубий	–	–	–	РД	–
<i>Stizus bipunctatus</i> (F. Smith, 1856)	Стіз двокрапковий	–	–	–	РД	–
<i>Stizus fasciatus</i> (Fabricius, 1781)	Стіз смугастий	–	–	–	РД	–
<i>Strongylogaster mixta</i> (Klug, 1817)	Пильщик-трїнакс дроптерисовий	–	–	–	–	К
<i>Strongylogaster struthiopteridis</i> (Malaise, 1931)	Пильщик-стронгільогастер папоротевий	–	–	–	–	К
<i>Tapinoma kinburni</i> Karavaiev, 1937	Тапінома кінбурнська	–	–	–	РД	–
<i>Tenthredo propinqua</i> Klug, 1817	Тентредо родич	–	–	–	НО	–
<i>Tetramesa punctata</i> Zerova, 1965	Тетрамеза пунктирна	–	–	–	РД	–
<i>Trachusa pubescens</i> (Morawitz, 1873)	Трахуза волохата	–	–	–	РД	–
<i>Trichiosoma latreillii</i> Leach, 1817	Пильщик-тріхіозома Латрейля	–	–	–	–	К
<i>Trichiosoma tibiale</i> Stephens, 1835	Пильщик-тріхіозома цибата	–	–	–	–	К
<i>Trichiosoma vitellina</i> (Linnaeus, 1761)	Пильщик-тріхіозома рудобока	–	–	–	–	К
<i>Trichrysis cyanea</i> (Linnaeus, 1758)	Тріхрізіс синій	–	–	–	–	Д
<i>Urocerus augur</i> (Klug, 1803)	Рогохвіст-авгур	–	–	–	РД	–

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
<i>Xiphidria picta</i> Konov, 1879	Ксифідрія строката	–	–	–	ВР	–
<i>Xylocopa iris</i> (Christ, 1791)	Бджола-тесляр [Ксилокопа] райдужна	–	–	–	ЗК	–
<i>Xylocopa valga</i> Gerstaecker, 1872	Бджола-тесляр [Ксилокопа] звичайна	–	–	–	РД	–
<i>Xylocopa violacea</i> (Linnaeus, 1758)	Бджола-тесляр [Ксилокопа] фіолетова	–	–	–	РД	–
DIPTERA	ДВОКРИЛІ					
<i>Asilus crabroniformis</i> (Linnaeus, 1758)	Ктир шершенеподібний	–	–	–	ВР	–
<i>Caliprobola speciosa</i> (Rossi, 1790)	Дзюрчалка-каліпробола чудова	–	–	–	–	Х
<i>Callicera macquarti</i> Rondani, 1844	Красновуска Маккара	–	–	–	ЗК	–
<i>Clitellaria ephippium</i> (Fabricius, 1775)	Львинка-потаміда	–	–	–	–	Х
<i>Coenomyia ferruginea</i> (Scopoli, 1763)	Ценомія іржаста	–	–	–	–	Х
<i>Conops flavipes</i> Linnaeus, 1758	Великоголовка жовтонога	–	–	–	–	Д
<i>Ctenophora festiva</i> (Meigen, 1804)	Ктенофора прикрашена	–	–	–	ВР	–
<i>Dasyopogon diadema</i> (Fabricius, 1781)	Ктир-діадема	–	–	–	–	Д
<i>Laphria flava</i> (Linnaeus, 1761)	Ктир-лафрія руда	–	–	–	–	К
<i>Laphria gibbosa</i> (Linnaeus, 1758)	Ктир-лафрія горбата	–	–	–	–	ДКХ
<i>Merodon crassifemoris</i> Paramonov, 1925	Зубарик грубоклубий	–	–	–	ЗК	–
<i>Merodon femoratooides</i> Paramonov, 1925	Зубарик стегнуватий	–	–	–	ВР	–
<i>Merodon nigratarsis</i> Rondani, 1845	Зубарик чорнолапий	–	–	–	РД	–
<i>Molobratia teutonius</i> (Linnaeus, 1767)	Ктир тевтонський	–	–	–	–	Д
<i>Pelecocera latifrons</i> Loew, 1856	Пелекоцера широколоба	–	–	–	ВР	–
<i>Psarus abdominalis</i> (Fabricius, 1794)	Псарус череватий	–	–	–	ЗК	–
<i>Satanas gigas</i> Eversmann, 1855	Ктир велетенський	–	–	–	ВР	–
<i>Spilomyia saltuum</i> (Fabricius, 1794)	Дзюрчалка-танцівниця	–	–	–	–	Х
<i>Tachina grossa</i> (Linnaeus, 1758)	Тахіна велика	–	–	–	–	Х
<i>Temnostoma meridionale</i> Krivosheina, Mamayev, 1962	Пилкоротиця південна	–	–	–	ВР	–
<i>Tipula maxima</i> Poda, 1761	Комар-довгоніг великий	–	–	–	–	К
<i>Urophora dzieduszyckii</i> Frauenfeld, 1867	Урофора Дзедушицького	–	–	–	РД	–
<i>Volucella bombylans</i> (Linnaeus, 1758)	Дзюрчалка-джмелевидка	–	–	–	–	Х
<i>Volucella inflata</i> (Fabricius, 1794)	Дзюрчалка-джмелевидка здута	–	–	–	–	Х
CHELICERATA	ХЕЛІЦЕРОВІ					
<i>Argiope bruennichi</i> (Scopoli, 1772)	Аргіопе Брюнніха	–	–	–	–	Д
<i>Argyroneta aquatica</i> (Clerck, 1758)	Павук-сріблянка	–	–	–	–	Д
<i>Atypus affinis</i> Eichwald, 1830	Атипус широкий	–	–	–	–	Д
<i>Dolomedes fimbriatus</i> (Clerck, 1758)	Мисливець каймистий	–	–	–	–	Д
<i>Euscorpium carpathicus</i> (Linnaeus, 1767) [<i>E. tauricus</i> C.L. Koch 1837]	Скорпіон кримський	–	–	–	ВР	–
<i>Galeodes araneoides</i> (Pallas, 1772)	Сольпуга звичайна	–	–	–	ВР	–
<i>Scolopendra cingulata</i> Latreille, 1789	Сколопендра кільчаста	–	–	–	–	Д

6.5.2. Кишководорожнинні, черви, молюски

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
COELENTERATA	КИШКОВОПОРОЖНИННІ					
<i>Odessia maeotica</i> (Ostroumoff, 1896) [<i>Moerisia</i>]	Меризія азовська	–	–	–	ЗК	–
<i>Olindias inexpectata</i> (Ostroumov, 1896)	Оліндіас несподіваний	–	–	–	ВР	–

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
ANNELIDA	КІЛЬЧАСТІ ЧЕРВИ					
HIRUDINEA	П'ЯВКИ					
<i>Archaeobdella esmonti</i> Grimm, 1876	Археобдела каспійська	–	–	–	ВР	–
<i>Batrachobdella algira</i> (Moquin-Tandon, 1846)	Жабоп'явка алжирська	–	–	–	ЗК	–
<i>Dina stschegolewi</i> (Lukin, Epshtein, 1960)	Глотківка Щоголева	–	–	–	ВР	–
<i>Fadejewobdella quinqueannulata</i> (Lukin, 1929)	Псевдотрохета п'ятикільчаста	–	–	–	ВР	–
<i>Hirudo medicinalis</i> Linnaeus, 1758	П'явка медична	LR/nt	I	3	ЗК	ПС
<i>Hirudo verbana</i> Carena, 1820	П'явка аптечна	–	–	–	ЗК	–
<i>Trocheta subviridis</i> Dutrochet, 1817	Трохета потайна	–	–	–	ЗК	–
<i>Trocheta bykowskii</i> Gedroyc, 1913	Трохета Биковського	–	–	–	ВР	–
OLYGOCHAETA	МАЛОЩЕТИНКОВІ ЧЕРВИ					
<i>Dendrobaena mariupolienis</i> Wyssotzky, 1898	Дендробена мариупольська	–	–	–	–	Д
<i>Eisenia gordejefi</i> (Michaelsen, 1899)	Ейзенія Гордесва	–	–	–	ЗК	Д
NEMATHELMINTES	КРУГЛІ ЧЕРВИ					
NEMATODA	НЕМАТОДИ					
<i>Axonolaimus sera</i> Tchesunov, 1976	Аксонолайм замковий	–	–	–	ВР	–
<i>Chromadorina biocolata</i> (Schultze in Carus, 1857)	Хромадорина двоока	–	–	–	ЗК	–
MOLLUSCA	М'ЯКУНИ					
BIVALVIA	ДВОСТУЛКОВІ					
<i>Ostrea edulis</i> (Linnaeus, 1758)	Устриця їстівна [звичайна]	–	–	–	ЗК	–
<i>Unio crassus</i> Retzius, 1788	Перлівниця товста	LR/nt	V	–	–	–
GASTROPODA	ЧЕРЕВОНОГІ					
<i>Arianta aethiops</i> (M. Bielz, 1851)	Аріанта ефіопська	–	–	–	ВР	–
<i>Chondrina avenacea</i> (Bruguiere, 1792)	Хондрина вівсяна	–	–	–	ВР	–
<i>Chondrula bielzi</i> (Kimakowicz 1890)	Хондруля Більца	–	–	–	ВР	–
<i>Drobacia banatica</i> (Rossmässler, 1838)	Дробація банатська	–	–	–	ЗК	–
<i>Granaria frumentum</i> (Draparnaud, 1801)	Гранарія зернова	–	–	–	ЗК	–
<i>Helix lucorum</i> Linnaeus, 1758	Слимак великий строкатий	–	–	–	ВР	–
<i>Helix pomatia</i> Linnaeus, 1758	Слимак виноградний	–	R	3	–	С
<i>Hypanis laeviuscula</i> (Eichwald, 1829)	Гіпаніс левіускула	–	–	–	ВР	–
<i>Hypanis plicata</i> (Eichwald, 1829)	Гіпаніс складчастий	–	–	–	ВР	–
<i>Lymnaea clavata</i> Westerlund, 1885	Ставковик булавоподібний	–	–	–	ВР	–
<i>Lymnaea pachyta</i> Westerlund, 1890	Ставковик потовщений	–	–	–	ВР	–
<i>Oxychilus kobelti</i> (Lindholm, 1910)	Оксихілюс кобельта	–	–	–	ЗК	–
<i>Peristoma merduenianum</i> Krynicki, 1833	Перистома мердвенева	–	–	–	ЗК	–
<i>Petasia bielzi</i> (E.A. Bielz 1859)	Петасіна Більца	–	–	–	ВР	–
<i>Pomatias rivularis</i> (Eichwald, 1829)	Равлик кришечковий струмковий	–	–	–	ВР	–
<i>Prostenomphalia carpathica</i> Baidaschnikov, 1985	Простеномфалія карпатська	–	–	–	ЗК	–
<i>Trichia (Plicuteria) lubomirskii</i> (Ślósarski, 1881)	Трихія [Плікутерія] Любомирського	–	–	–	ВР	–
<i>Trochulus villosulus</i> (Rossmässler, 1838)	Трохулюс опушений	–	–	–	ВР	–
<i>Turricaspia lincta</i> Milashevitch, 1908	Турикаспія лінкта	–	–	–	ВР	–
<i>Segmentina nitida</i> (O.F. Müller, 1774)	Сегментина блискуча	–	V	–	–	–
<i>Serrulina serrulata</i> (L. Pfeiffer, 1874)	Серуліна зубчаста	–	–	–	ЗК	–
<i>Vertigo angustior</i> Jeffreys, 1830	Вертиго вузький	LR/cd	V	–	–	–

Автор розділу 6.5: В. Різун

6.6. Види фауни України в Червоній книзі Чорного моря

Загалом до списку увійшов 191 вид тваринних організмів, рідкісних або що перебувають під загрозою зникнення (Black Sea Red Data Book, 1999). З них 117 були оцінені (тобто вже мають категорії). Наводимо їх перелік (тільки види, які трапляються у фауні України). Повний список можна переглянути на офіційному сайті BSRDB. Використано скорочення: СР — на світовому рівні; ЧМ — на рівні Чорного моря; УС — в українському секторі моря.

Назва (лат.)	Назва (укр.)	СР	ЧМ	УС
MAMMALIA	ССАВЦІ			
<i>Delphinus delphis</i>	Дельфін білобочка	DD	DD	DD
<i>Felis silvestris</i>	Кіт лісовий	EN	EN	EN
<i>Lutra lutra</i>	Видра річкова	EN	EN	EN
<i>Monachus monachus</i>	Тюлень-монах	CE	CE	CE
<i>Phocoena phocoena</i>	Морська свиня	DD	DD	EN
<i>Tursiops truncatus</i>	Афаліна	DD	DD	VU
AVES	ПТАХИ			
<i>Anthropoides virgo</i>	Журавель степовий	LR	EN	VU
<i>Ardeola ralloides</i>	Чапля жовта	–	EN	EN
<i>Aythya nyroca</i>	Чернь білоока	–	–	VU
<i>Burhinus oedicephalus</i>	Лежень	VU	VU	VU
<i>Ciconia nigra</i>	Лелека чорний	NE	NE	NE
<i>Falco cherrug</i>	Балабан	VU	VU	VU
<i>Falco peregrinus</i>	Сапсан	VU	EN	EN
<i>Glareola nordmanni</i>	Дерихвіст степовий	EN	EN	EN
<i>Glareola pratincola</i>	Дерихвіст лучний	EN	EN	EN
<i>Grus grus</i>	Журавель сірий	LR	LR	VU
<i>Haematopus ostralegus</i>	Кулик-сорока	VU	VU	VU
<i>Haliaeetus albicilla</i>	Орлан-білохвіст	NE	VU	VU
<i>Himantopus himantopus</i>	Кулик-довгоніг	VU	VU	EN
<i>Hydroprogne caspia</i>	Крячок каспійський	LR	EN	EN
<i>Mergus serrator</i>	Крех середній	–	–	VU
<i>Numenius arquata</i>	Кульон великий	–	EN	EN
<i>Numenius phaeopus</i>	Кульон середній	EN	EN	EN
<i>Pelecanus crispus</i>	Пелікан кучерявий	VU	VU	VU
<i>Pelecanus onocrotalus</i>	Пелікан рожевий	–	–	VU
<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	Баклан чубатий	EN	EN	EN
<i>Platalea leucorodia</i>	Косар	EN	EN	EN
<i>Plegadis falcinellus</i>	Коровайка	LR	LR	LR
<i>Rufibrenta ruficollis</i>	Казарка червоновола	VU	EN	NE
<i>Somateria mollissima</i>	Пухівка	–	–	VU
<i>Tadorna ferruginea</i>	Огар	–	–	VU
PISCES	РИБИ			
<i>Acipenser gueldenstaedtii</i>	Осетер російський	–	–	VU
<i>Acipenser stellatus</i>	Севрюга	–	–	VU
<i>Aidablennius sphyinx</i>	Морський собачка сфінкс	–	–	VU
<i>Belone belone euxini</i>	Сарган чорноморський	–	EN	EN
<i>Callionymus risso</i>	Піскарка сіра	–	EN	EN
<i>Chelidonichthys lucernus</i>	Морський півень жовтий	–	–	VU
<i>Clupeonella cultriventris</i>	Тюлька чорноморська	NE	EN	EN
<i>Conger conger</i>	Морський вугор атлантичний	–	VU	VU
<i>Diplodus annularis</i>	Морський карась європейський	–	–	VU

Назва (лат.)	Назва (укр.)	СР	ЧМ	УС
<i>Gobius bucchichi</i>	Бичок Букчича	EN	EN	EN
<i>Gobius cobitis</i>	Бичок звичайний великий	–	–	EN
<i>Gobius ophiocephalus</i>	Бичок трав'яник	–	–	CR
<i>Hippocampus guttulatus</i>	Морський коник європейський	–	EN	EN
<i>Knipowitschia longicaudata</i>	Бичок-кніповічія довгохвостий	–	EN	EN
<i>Lipophrys pavo</i>	Морський собачка павич	–	–	VU
<i>Liza ramado</i>	Кефаль-ліза головач	–	–	VU
<i>Mesogobius batrachocephalus</i>	Бичок-мезогобіус жабоголовий	–	–	LR
<i>Mullus barbatus ponticus</i>	Барабуля чорноморська	–	EN	EN
<i>Neogobius ratan</i>	Бичок ратан	–	–	VU
<i>Nerophis ophidion teres</i>	Змієподібна морська голка чорноморська	–	–	EN
<i>Pegusa lascaris</i>	Морський язик піщаний	–	VU	VU
<i>Sander marinus</i>	Судак морський	EN	EN	EN
<i>Sarda sarda</i>	Пеламіда атлантична	–	–	CR
<i>Scomber scombrus</i>	Скумбрія атлантична	–	–	EN
<i>Scorpaena porcus</i>	Морський йорж чорноморський	–	–	VU
<i>Spicara smaris</i>	Смаріда звичайна	–	–	DD
<i>Syngnathus tenuirostris</i>	Морська голка тонкоріла	–	–	LR
<i>Syngnathus typhle</i>	Морська голка довгоріла	–	–	VU
<i>Thunnus thynnus thynnus</i>	Тунець звичайний атлантичний	–	EN	EN
<i>Trachinus draco</i>	Морський дракончик великий	–	–	CE
<i>Xiphias gladius</i>	Риба-меч звичайна	–	EN	EN
CERHALOCHORDATA	БЕЗЧЕРЕПНІ			
<i>Amphioxus lanceolatum</i>	Ланцетник звичайний	–	–	VU
BIVALVIA	ДВОСТУЛКОВІ МОЛЮСКИ			
<i>Donacilla cornea</i>	Донацила рогова	–	EN	EN
<i>Ostrea edulis</i>	Устриця їстівна [звичайна]	–	EN	EN
<i>Patella tarentina</i>	Блюдечко	–	EN	EN
<i>Solen vagina</i>	Черенок	–	–	EN
ARACHNIDA	ПАВУКОПОДІБНІ			
<i>Halacarellus procerus</i>	Галакареллос процерус	–	–	EN
INSECTA	КОМАХИ			
<i>Anax imperator</i>	Дозорець-імператор	NE	DD	VU
<i>Calopteryx splendens balcanica</i>	Красуня блискуча балканська	–	LR	–
CRUSTACEAE	РАКОПОДІБНІ			
<i>Anomalocera patersoni</i>	Аномалоцера Патерсона	–	EN	EN
<i>Apseudopsis ostroumovi</i>	Апсеудопсіс Остроумова	–	–	LR
<i>Biancolina cuniculus</i>	Біанколіна кунікулос	–	–	EN
<i>Branchinectella media</i>	Бранхінектела середня	–	EN	EN
<i>Branchinectella spinosa</i>	Бранхінектела колюча	–	EN	EN
<i>Carcinus mediterraneus</i>	Краб трав'яний	–	–	VU
<i>Centropages kroyeri pontica</i>	Центропагес кросрі понтійський	–	–	EN
<i>Colpocyclops dulcis</i>	Кольпоциклоп прісноводний	–	–	VU
<i>Colpocyclops longispinosus</i>	Кольпоциклоп шипуватий	–	–	EN
<i>Dikerogammarus villosus</i>	Бокоплав опушений	VU	VU	VU
<i>Diogenes pugilator</i>	Рак-самітник діоген	–	–	EN
<i>Eriphia verrucosa</i>	Краб кам'яний	–	–	EN
<i>Hemimysis anomala</i>	Мізіда аномальна	–	EN	EN
<i>Hemimysis serrata</i>	Мізіда зубчаста	EN	EN	EN

Назва (лат.)	Назва (укр.)	СР	ЧМ	УС
<i>Iphigenella acanthopoda</i>	Іфігенела колючконога	VU	VU	VU
<i>Iphigenella andrussovi</i>	Іфігенела Андрусова	LR	LR	LR
<i>Iphigenella [Shablogammarus] shablensis</i>	Іфігенела шаблинська	VU	VU	VU
<i>Katamysis warpachowskyi</i>	Мізіда Варпаховського	EN	EN	EN
<i>Labidocera brunescens</i>	Лабідоцера брунатна	–	EN	EN
<i>Macropipus arcuatus</i>	Краб-плавунець	–	–	VU
<i>Oithona minuta</i>	Оїтона мінута	–	–	EN
<i>Pachygrapsus marmoratus</i>	Краб мармуровий	–	–	VU
<i>Pilumnus hirtellus</i>	Краб волохатий	–	–	VU
<i>Pontella mediterranea</i>	Понтела середземноморська	–	EN	EN
<i>Potamon tauricum</i>	Краб прісноводний	DD	DD	EN
<i>Smirnoviella reducta</i>	Смірновіела редукована	–	EN	EN
<i>Upogebia pusilla</i>	Морський кріг	–	–	EN
<i>Xantho poressa</i>	Краб [Ксанто] пореса	–	VU	VU
POLYCHAETA	БАГАТОЩИТИНКОВІ ЧЕРВИ			
<i>Hesionides arenarius</i>	Гесіонідес аренаріус	–	–	EN
<i>Ophelia bicornis</i>	Офелія бікорніс	–	EN	EN
HYDROZOA	ГІДРОЗОЇДНІ МЕДУЗИ			
<i>Moerisia [Odessia] maeotica</i>	Меризія азовська	–	VU	VU
DEMOSPONGIA	ЗВИЧАЙНІ ГУБКИ			
<i>Halichondria panicea</i>	Морський коровай	–	–	VU

Автори розділу 6.6: В. Різун, Ю. Куцоконь, Г. Фесенко, О. Годлевська

7. Практичне застосування охоронних категорій фауни

Червоні переліки застосовують у трьох основних напрямках: а) при боротьбі зі знищенням природних середовищ існування видів дикої фауни (забудова, зриття, вирубування, інші типи господарського освоєння); б) при обґрунтуванні створення об'єктів ПЗФ України; в) в оперативній роботі (з метою припинення незаконного здобування, збуту, ввозу/вивозу за кордон рідкісних видів фауни тощо).

Відповідно розглянемо специфіку застосування червоних переліків у всіх трьох випадках.

7.1. Боротьба зі знищенням природних середовищ існування фауни

Нерідко виникає необхідність захисту місцезнаходжень фауни поза межами існуючих заповідних об'єктів або на тих їх ділянках, де дозволені певні типи господарської діяльності. У боротьбі зі знищенням таких місцезнаходжень найефективнішим виявився метод використання червонокнижного статусу того чи іншого виду: по певній території складають акт (експертний висновок) про наявність певних видів (виду), що знаходяться під юридичною охороною. При складанні актів необхідно вказати усі види тварин на цій території, які мають охоронні категорії. Проте треба пам'ятати, що розміри компенсації за заподіяну шкоду поки що визначені тільки для червонокнижних видів.

Стаття 11 Закону «Про Червону книгу України» (див. розділ 2.1) зобов'язує адресата у випадку отримання відповідної інформації (напр., щодо перебування видів, занесених до Червоної книги України) адекватно враховувати її при прийнятті рішень. Цей закон та, зокрема, стаття 11 є підставою для офіційного звернення щодо організації довготривалої охорони червонокнижних об'єктів, які перебувають/зростають у певній місцевості.

Послідовність дій при цьому може бути такою.

Залучаючи небайдужих до питань охорони природи фахівців (зоологів, ботаніків), необхідно звернутися з (рекомендованим) листом до Державної екологічної інспекції (зауважте, саме до інспекції, а не до держуправління охорони навколишнього природного середовища) Міністерства охорони навколишнього середовища у відповідній області (Києві чи Севастополі) чи до відповідного підрозділу Республіканського комітету з екології АР Крим (адреси можна знайти в інтернеті) з вимогою виїхати на місце запланованої або розпочатої господарської діяльності, що може зашкодити популяції червонокнижного об'єкту.

У листі переконливо та грамотно обґрунтовують необхідність виїзду екологічного інспектора (згідно Закону «Про Червону книгу України»), вказавши реальну загрозу існуванню того чи іншого рідкісного/зникаючого виду. Вкрай бажано включити у виїзну групу представника місцевого органу влади (сільради, райради), представника землекористувача (лісгоспу, радгоспу тощо) та землевпорядника зі схемою території. Наявність інспектора принципово важлива.

Необхідно пам'ятати, що більшість проблем, пов'язаних з виїздом на місце, зумовлено відсутністю транспорту. Тому для здійснення виїзду краще самим забезпечити машину.

У присутності запрошених осіб спеціаліст проводить підрахунок чисельності певного виду. При цьому складають точну карту його розміщення (популяції, колонії (-ій), поселень, схованок тощо). Відомості про наявність і чисельність об'єкта (-ів) на території станом на день виїзду та метод оцінки чисельності заносять в акт. Його підписують усі учасники виїзду: спеціаліст (-и), що здійснює (-ють) обстеження (вказуючи місце роботи, спеціалізацію та вчене звання; цю частину можна замінити експертним висновком), представники державних установ (з вказівкою їх посад) та землекористувач. Акт має бути складений від імені інспектора Держекоінспекції в регіоні (із зазначенням посади). До акту додають графічну схему місцезнаходження.

Якщо вчені не можуть взяти участь у виїзді, вони можуть скласти експертний висновок (з позначенням розташування популяції на схемі території) завчасно, а під час обстеження території за участю екоінспектора інформацію, викладену в експертному висновку, підтверджують та заносять до акту.

Якщо з якихось причин представник місцевої влади, землекористувач або землевпорядник не захотіли / не змогли бути присутніми при складанні акта, його все одно можна скласти у присутності державного екологічного інспектора та експерта.

Складений акт — своєрідний паспорт, гарантія збереження об'єкту, про існування якого має бути добре відомо як землекористувачу, районній, обласній радам, так і Держуправлінню охорони навколишнього природного середовища в області, на території якої знаходиться об'єкт. Але у більшості випадків акт дієвим буде лише за належної уваги з боку громадськості та/або науковців.

Необхідно регулярно стежити за тим, що відбувається з описаним місцезнаходженням. При отриманні інформації про загрозу його існуванню, копію акту з відповідним листом надсилають до держуправління охорони навколишнього природного середовища і держекоінспекції з попередженням про вжиття заходів у випадку протизаконного погодження руйнівної діяльності.

Зауважимо, що районні та обласні ради для полегшення процедури узгодження антиекологічних проєктів часто створюють свої кишенькові екологічні комісії (наприклад, екологічна рада при Київській міській раді). Тому при укладанні запитів для з'ясування, хто узгодив господарське освоєння та, відповідно, знищення того чи іншого місцезнаходження, необхідно це враховувати (тобто треба звертатися не тільки в обласні управління Мінприроди, але й до виконавчих органів місцевих рад).

У подальшому необхідно вимагати від Держекоінспекції припису землекористувачу на припинення дій, які несуть загрозу популяції (а також створення, наприклад, заказника). Закон зобов'язує її вчинити саме так, а наявність акту/експертного висновку не дозволить проігнору-

вати загрозу об'єктам, що охороняються згідно законодавству України (і в першу чергу, Закону «Про Червону книгу»).

Іноді можна почути, що землекористувач, дізнавшись, що якість поселення тварин/популяція рослин перешкоджає його планам, просто тихо знищить перепону. Це, звичайно, можливо, але практика показує, що через невпевненість землекористувача у наслідках цього, зазвичай не відбувається.

Нижче наводимо приклад акту (місце та прізвища вигадані).

АКТ

щодо обстеження закинутих каменоломень на території Лісо-Водицького лісництва
Зеленовського ЛПП на предмет зимівлі рукокрилих

Мною, інспектором Державної екологічної інспекції у Хмельницькій області П. П. Іванченко, за участі запрошеного експерта з рукокрилих О. І. Іванової та у присутності командира Дружини охорони природи «Зелене Сучасне» Д. І. Шевчука, проведено обстеження закинутих каменоломень з видобутку вапняку (три окремі штольні) у кв. 99 Лісо-Водицького лісництва у Зеленовському районі Хмельницької області.

Викладені у листі-зверненні Дружини охорони природи від 23 грудня 2007 р. за № 145/1 факти повністю підтвердились.

У каменоломнях зимує 210 особин підковоноса малого (*Rhinolophus hipposideros*): у північній штольні — 80 особин цього виду, у південній — 60, у середній штольні — 70. Облік проведено шляхом прямого підрахунку зимуючих рукокрилих. Загальна схема розміщення штольних із зазначеними цифрами кількості виявлених особин додається.

17.02.2008.

Підписи

Іноколи виклик інспектора є справою більш ніж проблематичною (наприклад, його виїзд «затягується», а ви не маєте часу та можливості змусити його взяти участь у рейді, що зазвичай можна вирішити зверненням до прокуратури). У такому разі радимо, не втрачаючи часу, оформити на вказану популяцію/колонію експертний висновок (готується експертами в галузі тієї чи іншої групи). За формою він відрізняється від акту, бо починається словами «експертний висновок», потім наводиться опис цінності території у зв'язку з тим-то (наявністю таких-то видів, занесених до таких-то списків) і, що найважливіше, має закінчуватись фразою про неприпустимість дій (необхідно перерахувати), що призведуть до руйнування місцезнаходження, скорочення чисельності колонії, субпопуляції тощо. В експертному висновку, подібно до акту, необхідно максимально повно описати чисельність та розміщення об'єкту. Важливо також вказати (з посиланням на відповідні закони) на необхідність оголосити описану територію об'єктом природно-заповідного фонду України. Експертний висновок пишеться науковцями. У кінці мають стояти прізвища, вчені звання та підписи вчених експертів, які мають бути підкріплені печатками відповідних наукових установ. Експертний висновок має бути надрукований на бланку наукової організації, де працюють експерти. У кінці має бути висловлено звернення, наприклад: «Просимо ознайомити з наданою нами інформацією власників та користувачів ділянок, прилеглих до зазначеної, та поінформувати нас про те, що наша інформація взята Вами до відома. Відповідь просимо надати, відповідно до вимог чинного законодавства, у місячний термін, надіславши її за адресою».

Готовий експертний висновок розсилається (рекомендованими листами) за всіма адресами аналогічно до вищезазначеного акту.

Певну силу також матиме відповідно оформлена (з усією конкретикою, яку дозволяють обставини) наукова стаття. Можна застосовувати і весь пакет документів: акт, експертний висновок, карту-схему та статті або інші типи повідомлення (див. далі). У будь-якому випадку підсумком має стати: адресат ознайомився з інформацією про цінність ділянки, про неприпус-

тимість її руйнування та дав офіційну відповідь про те, що він не дозволить/припинить дії, які можуть їй зашкодити.

Наприклад, для збереження каменоломень «DMT0–4» — одного з ключових підземних місцезнаходжень рукокрилих України — науковцями Інституту зоології НАН України та Національного університету біоресурсів і природокористування України складено інформаційні листи про цінність та неприпустимість їх руйнування і видозміни. Листи, також підписані заступником голови Комісії з питань Червоної книги України, було надіслано до Державного управління охорони навколишнього природного середовища у Вінницькій області та сільради, на землях якої знаходиться об'єкт. Через півроку після надсилання листів та отримання відповідей одне з місцевих підприємств почало нелегальну розробку каменю в копальнях. Увага до питання збереження кажанів у цьому місцезнаходженні з боку голови сільради (!) і співробітників обласного управління Мінприроди та їх поінформованість дозволили зупинити протизаконні дії.

Для охорони особливо цінної ділянки старовікового бору, де трапляються рідкісні види кажанів, на території Гутянського лісгоспу (Харківська область) була застосована дещо інша схема. Детальну інформацію про поширення колоній кажанів в окремих виділах та кварталах Гутянського лісгоспу, зібрану колективом зоологів Національного природного парку «Гомільшанські ліси» та Харківського університету імені В.Н. Каразіна на чолі з заступником директора С. В. Влащенко, було передано до Державного кадастру тваринного світу України. Після цього від голови Групи з ведення кадастру було направлено лист до керівництва лісгоспу із зазначенням видів рубок, які можуть призвести до знищення кажанів на цій ділянці. Відповідно, Гутянський лісгосп уніс зміни до планів відводу лісосік на зазначених ділянках та відмінив заплановану лісовідновлювальну рубку.

Практику роботи з екоінспектором та фіксації стану популяції у вигляді акту вперше застосовано на Миколаївщині Національним екологічним центром України за ініціативи С. В. Таращука. Тоді було зареєстровано популяції чотирьох видів орхідей. У подальшому цей метод успішно почали використовувати і члени дружини охорони природи м. Києва для збереження ботанічних об'єктів Київщини. Це врятувало низку популяцій рослин від цілковитого знищення.

7.2. Обґрунтування створення об'єктів ПЗФ України

Створення нових об'єктів ПЗФ регламентується Законом України «Про природно-заповідний фонд України». Методика оголошення об'єктів ПЗФ місцевого значення (найбільш «підйомних» для громадськості) визначена Положенням про порядок оголошення заказників, пам'яток природи та заповідних урочищ, затвердженим Наказом № 30 від 25.12.2003 Держслужби заповідної справи Мінприроди, та, з точки зору практики, описана І. Ю. Парнікозою зі співавторами (2006).

У той же час, без образи для наших науковців, зазначимо, що вони дуже часто сприймають обґрунтування створення нового об'єкту ПЗФ як якомога детальнішу наукову працю і не враховують, що згідно статті 11 Закону «Про Червону книгу України»:

«перебування (зростання) на певній території рідкісних та таких, що знаходяться під загрозою зникнення видів тваринного та рослинного світу, занесених до Червоної книги України, є підставою для оголошення її об'єктом природно-заповідного фонду України загальнодержавного значення».

Отже, має значення сама наявність котрогось з червонокнижних видів: кількість видів, «необхідну» для заповідання, не зазначено. Відповідно, якщо на якійсь території є хоча б один червонокнижний вид, цього вже достатньо для обґрунтування створення об'єкту ПЗФ.

Проте саме при укладанні обґрунтування треба максимально повно охарактеризувати склад фауни та флори місцезнаходження у відповідності з їх статусом за усіма червоними переліками та міжнародними конвенціями, з посиланням на відповідні закони.

7.3. Використання в оперативній роботі

На території нашої країни дуже поширена варварська експлуатація тваринних ресурсів у зв'язку з їх трофейними, харчовими чи іншими властивостями. Наразі незаконні промисел і збут стосуються усіх груп фауни. Для боротьби з цим має значення, яку охоронну категорію має той чи інший вид і де саме відбувається промисел та/або збут.

Законодавчу базу для боротьби з промислом/збутом об'єктів тваринного світу складають закони «Про тваринний світ», «Про Червону книгу», «Про природно-заповідний фонд», Лісовий кодекс України, закони про приєднання України до міжнародних конвенцій та угод тощо. Вкрай важливим є Закон України «Про тваринний світ», в якому в розділі III введено поняття «спеціального використання» об'єктів тваринного світу:

- «До спеціального використання об'єктів тваринного світу належать усі види використання тваринного світу (за винятком передбачених законодавством випадків безоплатного любительського і спортивного рибальства у водних об'єктах загального користування), що здійснюються з їх вилученням (добуванням, збиранням тощо) із природного середовища».
- «Спеціальне використання об'єктів тваринного світу здійснюється лише за відповідними дозволами чи іншими документами, що видаються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України»²².

Здобування, знищення та збут тварин регулюється, зокрема, Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП):

- стаття 76 «Знищення корисної для лісу фауни»;
- стаття 85 «Порушення правил використання об'єктів тваринного світу»;
- стаття 87 «Порушення вимог щодо охорони середовища перебування і шляхів міграції, переселення, акліматизації та схрещування диких тварин»;
- стаття 88 «Незаконне вивезення з України і ввезення на її територію об'єктів тваринного і рослинного світу»;
- стаття 88–1 «Порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного або рослинного світу, правил утримання диких тварин у неволі або в напіввільних умовах» (зокрема, це стосується видів тварин або рослин, що занесені до Червоної книги України або охороняються відповідно до міжнародних договорів України);
- стаття 88–2 «Порушення правил створення, поповнення, зберігання, використання або державного обліку зоологічних, ботанічних колекцій та торгівлі ними»;
- стаття 89 «Жорстоке поводження з тваринами»;
- стаття 90 «Порушення вимог щодо охорони видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України»;
- стаття 91 «Порушення правил охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду»;

а також Кримінальним кодексом України:

- стаття 248 «Незаконне полювання»;
- стаття 249 «Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом»;
- стаття 252 «Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду».

²² Вказана стаття узгоджується зі Статтею 88–1 КУпАП. Причому, згідно вищезазначеного положення, і раками торгувати не можна, але завдання природоохоронця, перш за все, — зупинити промисел та торгівлю саме зникаючими та рідкісними видами. Наявність таких видів у червоних переліках, затверджених місцевим органом влади, надає такій роботі додаткового підґрунтя.

Складати протоколи за фактами адміністративних правопорушень за наведеними вище статтями КУпАП можуть органи Мінприроди (ст. 85, 88, 88–1, 88–2, 90), органи рибоохорони (ст. 85, 88-1), органи мисливського господарства (ст. 85, 88–1), служби державної охорони природно-заповідного фонду України (ст. 91), органи Державної прикордонної служби України (частини друга, четверта і п'ята статті 85). Крім того, протоколи про адміністративні правопорушення мають право складати: члени громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону (ст. 89), громадські інспектори з охорони довкілля (ст. 89 (щодо диких тварин)), посадові особи органів Державної прикордонної служби України (частини перша і третя ст. 85).

Проте зазначених осіб поблизу може не бути. Тому, зокрема, якщо мова йде про торгівлю, то тут можна звернутися до міліції. Представник міліції має відреагувати на ваше звернення, оскільки згідно Закону України «Про міліцію» він зобов'язаний:

- «виявляти, запобігати, припиняти та розкривати злочини, вживати з цією метою оперативно-розшукових та інших профілактичних заходів, передбачених чинним законодавством» (ст. 10, п. 2);
- «припиняти адміністративні правопорушення і здійснювати провадження у справах про них» (ст. 10, п. 5);
- «для забезпечення громадського порядку працівники міліції зобов'язані вживати заходів незалежно від їх підпорядкування» (ст. 5).

Остання стаття допоможе, якщо працівники міліції відмовляються реагувати, посилаючись на те, що це не їхня територія. Якщо ж і це не діє, треба попросити їх представитися, показати посвідчення, записати їхні дані і звернутися з «профілактичним» листом до керівництва МВС у вашому місті. У Києві, наприклад, це — ГУ МВС України у м. Києві. Торгівця можна притягнути до відповідальності згідно КУпАП за статтею 159 «Порушення правил торгівлі на ринках» або статтею 160 «Торгівля з рук у невстановлених місцях». В обох випадках ви вимагаєте скласти адмінпротокол на особу, яка торгувала тваринами, акцентуючи увагу, що робите це саме через торгівлю тваринами. Ви можете виступити свідком і маєте записати номер протоколу та прізвище міліціонера, що його склав, щоб потім мати можливість відстежити подальшу долю цього документа.

Крім того, варто пам'ятати, що міліція, згідно п. 5 статті 10 «Закону про міліцію», зобов'язана припиняти будь-які адмінпорушення. Поза цим у випадку, якщо ви, вимагаючи від порушника припинити дії зі знищення фауни, зазнали від нього образи, міліція може затримати його за хуліганство.

Має значення, й де саме відбувається винищення, заготівля об'єктів тваринного світу. Якщо це відбувається на території лісгоспу, порушник може бути затриманий лісовою охороною та притягнутий за статтею 76 КУпАП «Знищення корисної для лісу фауни». Якщо дії відбуваються на території заповідного об'єкту, то правопорушення може припинити працівник служби охорони об'єкту ПЗФ, діючи відповідно до статті 61 Закону України «Про природно-заповідний фонд» та за статтею 91 КУпАП «Порушення правил охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду». Він же має складати протокол про порушення норм законодавства. Зауважимо, що обчислення шкоди, завданої практично будь-якому виду тваринного світу на території об'єктів ПЗФ, проводять згідно спеціальних такс, затверджених Постановою Кабінету Міністрів № 521 від 21.04.1998

Право затримати і притягнути порушника до відповідальності за статтею 85 КУпАП «Порушення правил використання об'єктів тваринного світу» має Державна прикордонна служба (у разі порушення правил використання об'єктів тваринного світу в межах прикордонної смуги та контрольованого прикордонного району, у територіальних водах морів, внутрішніх водах та виключній (морській) економічній зоні України) та лісова охорона.

Кілька слів з приводу дозволів. Згідно статті 19 Закону «Про Червону книгу України», спеціальне використання (добування, збір) об'єктів рослинного і тваринного світу, занесених до Червоної книги України, здійснюється на основі спеціального дозволу. Єдиний порядок їх

видачі встановлено Наказом Мінприроди № 3 від 01.02.1993. Дозвіл — це офіційний документ, що підтверджує право наукових організацій та деяких інших закладів у виняткових випадках на використання червонокнижних видів. Дозволи видають тільки науковим організаціям та закладам, робота яких пов'язана з такими видами і підтверджена науковими програмами. Згідно п. 2.5 вищевказаного документу, заяви окремих громадян на здобування (збір) тварин чи рослин, занесених до Червоної книги, не розглядаються! Причому стаття 19 у 2008 р. доповнена новою частиною такого змісту: «Спеціальне використання (добування, збирання) об'єктів Червоної книги України з метою отримання прибутку забороняється» (згідно Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Червону книгу України» щодо покращання охорони рідкісних видів тварин та рослин»).

У зв'язку з цим довідки, видані сільськими і селищними радами, які можуть пред'явити торгівці, не дають права на збір та реалізацію об'єктів Червоної книги України. Тому громадяни, які здійснюють добування, збір, транспортування і збут червонокнижних об'єктів на основі довідок, виданих місцевими органами самоврядування, мають бути притягнуті до адміністративної відповідальності за статтями 88, 88–1 та 90 КУпАП з вилученням незаконно здобутих об'єктів.

Автори розділу 7: І. Парнікоза, О. Годлевська, М. Шевченко, Д. Іноземцева

8. Джерела в Інтернеті

Отримати додаткову інформацію стосовно охорони фауни, законодавчих актів, що її регламентують, новин природоохоронної діяльності в Україні та за кордоном можна на вказаних нижче веб-сайтах.

- <http://www.menr.gov.ua> — сайт Міністерства охорони навколишнього природного середовища України;
- <http://www.rada.gov.ua> — законодавство України на сайті Верховної Ради України;
- <http://mail.menr.gov.ua/publ/redbook/redbook.php> — видання Червоної книги України 1994 р.;
- <http://www.emotionlife.com.ua/shop/index.php?productID=707> — видання Червоної книги України 2009 р.;
- <http://redlist.org.ua> — сайт «Червона книга України»;
- <http://www.iucnredlist.org> — червоні списки Міжнародного союзу охорони природи;
- <http://www.grid.unep.ch/bse/in/redbook/index.htm> — «Червона книга Чорного моря»;
- http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/index_en.htm — сайт Єврокомісії з інформацією про європейські червоні списки, природоохоронні директиви Євросоюзу тощо;
- <http://conventions.coe.int> — сайт Ради Європи з інформацією по Бернській конвенції;
- <http://www.cms.int> — сайт Бонської конвенції;
- <http://www.eurobats.org> — сайт EUROBATS;
- <http://www.accobams.org> — сайт ACCOBAMS;
- <http://www.unep-aewa.org> — сайт АЕВА;
- <http://www.cites.org> — сайт Вашингтонської конвенції;
- <http://www.ramsar.org> — сайт Рамсарської конвенції;
- <http://www.wetlands.org/rsis> — база даних Рамсарського списку на сайті Wetlands International;
- <http://www.cbd.int> — сайт Конвенції про охорону біологічного різноманіття;
- http://www.blacksea-commission.org/_convention.asp — сторінка Бухарестської конвенції;
- <http://whc.unesco.org/en/list> — сайт з переліком та описом об'єктів світової спадщини ЮНЕСКО;

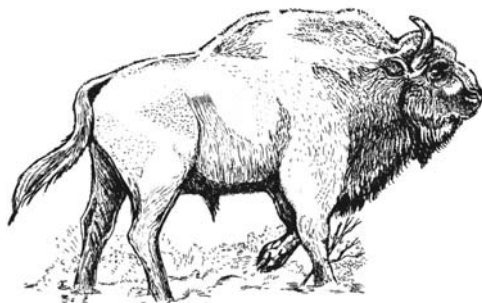
- <http://www.bc-europe.org> — сайт «Збереження метеликів Європи»;
- <http://www.kazhan.org.ua> — «Український центр охорони кажанів»;
- <http://www.birdlife.org.ua> — «Українське товариство охорони птахів»;
- <http://www.dolphin.com.ua> — ресурс про дельфінів Чорного моря;
- <http://www.lucanus.org.ua> — «Раритетна фауна Карпат»;
- <http://www.biodiversity.ru> — «Центр охорони дикої природи»;
- <http://www.biodat.ru> — сайт, присвячений збереженню біорізноманіття.

Автори розділу 8: О. Годлевська, І. Парнікоза

Посилання

- Безхребетні тварини під охороною Бернської Конвенції / Під ред. І. В. Загороднюка. — Київ, 1999. — 60 с.
- Богуцкая Н. Г., Насека А. М. Каталог бесчелюстных и рыб пресных и солоноватых вод России с номенклатурными и таксономическими комментариями. — Москва: Товарищество научных изданий КМК, 2004. — 389 с.
- Водно-болотні угіддя України. Довідник. — Київ, 2006. — 312 с.
- Доценко И. Б., Даревский И. С. О находке скальной ящерицы Даля *Darevskia dahli* в составе популяции армянской скальной ящерицы *Darevskia armeniaca*, интродуцированной на территорию Украины // Матеріали Першої конференції Українського герпетологічного товариства. — Київ: Зоомузей ННПМ НАН України, 2005. — С. 47–50.
- Загороднюк І. В. Роди звірів східноєвропейської фауни та їх українські назви. Частина 1. Загальні положення. Комахоїдні, кажани та хижі // Вісник Національного науково-природничого музею НАН України. — 2001. — Вип. 1. — С.113–132.
- Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії (довідник для семінарів з зоології, екології та охорони природи). — Ужгород: Ліра, 2004. — 48 с.
- Зеленая книга Украинской ССР: Редкие, исчезающие и типичные, нуждающиеся в охране растительные сообщества / Под общ. ред. Шеляга-Сосонко Ю. Р. — Киев: Наукова думка, 1987. — 216 с.
- Земноводні та плазуни під охороною Бернської конвенції / Під ред. І. В. Загороднюка. — Київ, 1999. — 108 с.
- Мовчан Ю. В. До характеристики різноманіття іхтіофауни прісноводних водойм України (таксономічний склад, розподіл по річковим басейнам, сучасний стан) // Збірник праць Зоологічного музею. — 2005. — № 37. — С. 70–82.
- Мовчан Ю. В. Зауваження до складу іхтіофауни України (нечисленні, рідкісні, зниклі і нові види) та сучасні зміни в номенклатурі її таксонів // Збірник праць Зоологічного музею. — 2006. — № 38. — С. 34–43.
- Парнікоза І., Загороднюк І., Дулицький А., Годлевська О. Рекомендації до укладання регіональних червоних списків // Раритетна теріофауна та її охорона. — Луганськ, 2008. — С. 49–52. (Праці Теріологічної школи. Вип. 9).
- Парнікоза І. Ю., Шевченко М. С., Іноземцева Д. М., Василюк О. В., Шевченко О. С. Раритетна флора (охорона, вивчення, реінтродукція силами студентських екологічних організацій). — Київ: Національний екологічний центр України, 2006. — 164 с.
- Писанець Є. М. Земноводні України (посібник для визначення амфібій України та суміжних країн). — Київ: Вид-во Раєвського, 2007. — 192 с.
- Птахи України під охороною Бернської конвенції / Під ред. Гаврися Г. Г. — Київ, 2003. — 395 с.

- Ссавці України під охороною Бернської конвенції / Під ред. Загороднюка І. В. — Київ, 1999. — 224 с. (Праці Теріологічної школи, Вип. 2).
- Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. — Київ: Наук. думка, 2007. — 288 с.
- Фесенко Г. В., Бокотей А. А. Анований список українських наукових назв птахів фауни України (з характеристикою статусу видів). — Київ-Львів, 2007. — 111 с.
- Червона книга Української РСР. — Київ: Наукова думка, 1980. — 504 с.
- Червона книга України. Тваринний світ. — Київ: Українська енциклопедія, 1994. — С. 1-464.
- Червона книга України. Тваринний світ. — Київ: Глобалконсалтинг, 2009. — 600 с.
- Birds in Europe. Population Estimates, Trends and Conservation Status. — Bird Life International, 2004. — 374 p.
- Black Sea Red Data Book. — UNOPS, GEF and UNDP, 1999. — 413 p.
- European Red List of Amphibians / Compilers: Temple H. J., Cox N. A. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. — viii+32 p.
- European Red List of Reptiles / Compilers: Cox N. A., Temple H. J. — Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. —vii+32 p.
- European Red list of Globally Threatened Animals and Plants / Economic commission for Europe. — Geneva and New York (UN), 1991. — 153 p.
- Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. — 2006. — 60 p.
- Important Bird Areas and potential Ramsar sites in Europe. — BirdLife International, 2001. — 126 p.
- IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. IUCN Species Survival Commission. — Gland, Cambridge: IUCN. — 2001. — ii + 30 p.
- Mammal Species of the World / Eds.: Wilson D. E., Reeder D. M. — Johns Hopkins University Press, 2005. — 2142 p. (<http://nmmhgoph.si.edu/msw>)
- Red Data Book of European butterflies (Rhopalocera) // Nature and Environment. — 1999. — № 99. — 264 p.
- The Status and Distribution of European Mammals / Compilers: Temple H. J., Terry A. — Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007. — viii + 48 p.
- Wildlife in a changing world — an analysis of the 2008 IUCN Red List of Threatened Species / Eds.: J.-C. Vie, C. Hilton-Taylor, S. N. Stuart, S.N. — Gland, Switzerland: IUCN, 2009. — 180 p.

Додаток 1

СУМСЬКА ОБЛАСНА РАДА
двадцять третє скликання
двадцята сесія

Рішення
від 18.09.01.
м. Суми

Про заходи щодо посилення охорони рідкісних та зникаючих видів рослин і тварин, що підлягають особливій охороні на території Сумської області

На підставі законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про рослинний світ», «Про тваринний світ» та Постанови Верховної Ради України «Про Червону книгу України», з метою посилення охорони природних рослинних і тваринних ресурсів, збереження і відтворення біологічної різноманітності обласна рада вирішила:

Затвердити списки видів тварин і рослин, що підлягають особливій охороні на території Сумської області (додатки 1,2).

Заборонити:

усім організаціям і громадянам добування, збір і знищення дикорослих рослин і тварин, занесених до списків видів рослин і тварин, що підлягають особливій охороні на території області;

заготівельним організаціям - приймання дикорослої сировини лікарських та інших рослин з числа занесених до списків видів рослин і тварин, що підлягають особливій охороні на території області;

продаж на ринках, вулицях, площах міст та інших місцях дикорослих рослин і тварин, занесених до списків видів рослин і тварин, що підлягають особливій охороні на території області;

розорювання земель, на яких зростають ці види рослин, постійно перебувають види тварин, а також будь-які роботи і заходи, що можуть призвести до корінних змін у рослинному покриві таких ділянок;

полювання на види тварин, занесених до списків видів рослин і тварин, що підлягають особливій охороні на території області, а також їх виловлювання, розорення і порушення місць проживання та гніздування.

Управлінню Міністерства внутрішніх справ України в області сприяти Державному управлінню екології та природних ресурсів, управлінню торгівлі та побутового обслуговування населення облдержадміністрації в боротьбі з торгівлею дикорослими видами рослин і тварин з числа затверджених списків на ринках, вулицях та інших місцях на території області. Винних осіб притягувати до відповідальності.

Державному управлінню екології та природних ресурсів в Сумській області встановити на пунктах пропуску через державний кордон екологічний контроль за вивезенням за межі області дикорослих видів рослин і тварин, перелічених в додатках 1 та 2 до цього розпорядження.

Усім ринкам області встановити роз'яснювальні і попереджуючі оголошення про заборону продажу дикорослих видів рослин та тварин, перелічених в додатках 1 та 2 до цього розпорядження.

З метою подальшого вивчення рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин та розробки наукових заходів щодо їх збереження і відтворення затвердити міжвідомчу регіональну комісію з ведення списків видів рослин і тварин, що підлягають особливій охороні на території Сумської області, з двома підкомісіями: ботаніки і зоології у складі згідно з додатком 3.

Державному управлінню екології та природних ресурсів постійно (не рідше одного разу за 10 років) забезпечити проведення робіт з обстеження території і об'єктів природно-заповідного фонду та інших територій і за їх результатами вносити відповідні зміни до списків видів рослин і тварин, що підлягають особливій охороні на території Сумської області.

Контроль за виконанням цього рішення покласти на Державне управління екології та природних ресурсів у Сумській області. (Черненко В. В.).

Рішення набуває чинності з дня його прийняття.

Голова обласної ради

М. А. Берфман

Додаток 2

Бернська конвенція²³

Стаття 6

Кожна Договірна Сторона вживає відповідних і необхідних законодавчих та адміністративних заходів для забезпечення особливої охорони видів дикої фауни, зазначених у додатку II. Стосовно цих видів, зокрема, забороняється таке:

- a) всі форми навмисного вилову, утримання та навмисного знищення;
- b) навмисне зашкодження місцям виведення потомства або відпочинку чи їхнє знищення;
- c) навмисне порушення спокою дикої фауни, особливо у період виведення та вирощування потомства і зимівлі, якщо таке порушення є істотним з точки зору цілей цієї Конвенції;
- d) навмисне знищення яєць або їх вилучення з середовищ існування диких тварин чи зберігання цих яєць, навіть якщо вони порожні;
- e) володіння цими тваринами або внутрішня торгівля ними, живими чи мертвими, включаючи опудала тварин і будь-яку частину чи похідні від них, які можна легко розпізнати, якщо це сприяє ефективному виконанню положень цієї статті.

Стаття 7

1. Кожна Договірна Сторона вживає відповідних і необхідних законодавчих та адміністративних заходів для забезпечення охорони видів дикої фауни, зазначених у додатку III.

2. Будь-яке використання видів дикої фауни, зазначених у додатку III, регулюється з метою забезпечення безпечного існування популяцій з урахуванням вимог статті 2.

3. Заходи, які мають вживатися, включають:

- a) періоди заборони на полювання та/або інші процедури, що регулюють використання;
- b) у разі необхідності тимчасову чи місцеву заборону використання з метою відновлення популяцій до належних рівнів;
- c) регулювання у разі необхідності продажу, зберігання з метою продажу, транспортування з метою продажу або пропонування на продаж живих або мертвих диких тварин.

Стаття 8

Стосовно вилову чи знищення видів дикої фауни, зазначених у додатку III, і у випадках, коли відповідно до статті 9 щодо видів, зазначених у додатку II, застосовуються відступи від положень, Договірні Сторони забороняють використання всіх невибіркових засобів вилову чи знищення та використання всіх засобів, які можуть призвести до зникнення з певної території популяцій окремого виду або серйозно порушити їхній спокій, та зокрема засобів, зазначених у додатку IV.

Стаття 9

1. За відсутності будь-якого іншого задовільного рішення і якщо відступ від положень не зашкоджуватиме виживанню відповідної популяції, кожна Договірна Сторона може не дотримуватися положень статей 4, 5, 6, 7 і заборони на використання засобів, згаданих у статті 8:

²³ Україна приєдналася до Бернської конвенції із застереженнями, що оговорені в Законі «Про приєднання України до Конвенції...» (№ 436/96-ВР від 29.10.1996). Зокрема в ньому позначено, що допускається вибіркове регулювання чисельності *Canis lupus* та *Ursus arctos*, здобування *Gallinago media*. Також дозволяється використання «пасток та сіток — для відлову з науковою метою і переселення ссавців та птахів, перелічених у додатку III до Конвенції; капканів — для добування *Canis lupus*, а також *Marmota bobak*, *Castor fiber*, *Putorius*, *Mustela putorius*, *Martes martes*, *Martes foina*, перелічених у додатку III до Конвенції». Проте, очевидно, ці застереження вже потребують перегляду, оскільки деякі стосуються видів, яких занесли до Червоної книги України (2009).

- для охорони флори та фауни;
- для запобігання заповіданню серйозної шкоди посівам, худобі, лісам, рибальству, водним ресурсам та іншим об'єктам власності;
- в інтересах охорони здоров'я людей та громадської безпеки, безпеки польотів та в інших важливих суспільних інтересах;
- з метою наукових досліджень та освіти, відтворення популяцій, відновлення видів та необхідного виведення потомства;
- дозволити в умовах суворого контролю на відбірковій основі та в обмеженому обсязі вилов, утримання та інші розумні способи використання деяких видів диких тварин та рослин у невеликих кількостях.

2. Договірні Сторони один раз на два роки надають Постійному комітету доповіді про відступи від положень, зроблені відповідно до попереднього пункту. У цих доповідях мають обов'язково зазначатися:

- популяції, до яких застосовуються або були застосовані відступи від положень, та, коли це практично можливо, кількість відповідних видів;
- дозволені засоби знищення чи вилову;
- умови ризику та обставини часу й місця, за яких були дозволені такі відступи від положень;
- орган, уповноважений заявляти про виконання таких умов та ухвалювати рішення стосовно дозволених для використання засобів, обмежень на них і осіб, яким доручається їхнє виконання;
- відповідні заходи контролю.

Глава IV. Спеціальні положення для мігруючих видів

Стаття 10

1. На додаток до заходів, зазначених у статтях 4, 6, 7 і 8, Договірні Сторони зобов'язуються координувати свої зусилля, спрямовані на охорону мігруючих видів, які зазначені у додатках II та III і ареал яких поширюється на їхню територію.

2. Договірні Сторони вживають заходів з метою забезпечення, щоб періоди заборони на полювання та/або інші процедури, що регулюють використання і передбачені у пункті 3а статті 7, належним чином задовольняли потреби мігруючих видів, зазначених у додатку III.

Додаток IV. Заборонені засоби і способи знищення, вилову та інших форм використання диких тварин **Ссавці**

Пастки; використання живих сліпих чи знівечених тварин як принади; магнітофони; електричні пристрої для знищення та глушіння тварин; джерела штучного світла; дзеркала та інші осліплюючі пристрої; пристрої для освітлення мішеней; прицільні прилади для нічного полювання, оснащені електронним збільшувачем зображення чи електронно-оптичним перетворювачем; вибухові речовини; сітки; капкани; отрута чи отруєні або анестезуючі принади; викурювання із застосуванням газів або диму; напівавтоматична чи автоматична зброя із магазином більш ніж на 2 патрони; літальні апарати; механічні транспортні засоби у русі.

Птахи

Сільця; вапно; гачки; пастки; використання живих сліпих чи знівечених тварин як принади; магнітофони; електричні пристрої для знищення та глушіння тварин; джерела штучного світла; дзеркала та інші осліплюючі пристрої; пристрої для освітлення мішеней; прицільні прилади для нічного полювання, оснащені електронним збільшувачем зображення чи електронно-оптичним перетворювачем; вибухові речовини; сітки; капкани; отрута чи отруєні або анестезуючі принади; викурювання із застосуванням газів або диму; напівавтоматична чи автоматична зброя із магазином більш ніж на 2 патрони; літальні апарати; механічні транспортні засоби у русі.

Прісноводна риба

Вибухові речовини; вогнестрільна зброя; отрути; анестезуючі засоби; електроенергія змінного струму; джерела штучного світла.

Річковий рак (Decapoda)

Вибухові речовини; отрути.

Бонська конвенція

Стаття III. Мігруючі види, які знаходяться під загрозою зникнення: Додаток I

4. Сторони, що є державами в межах ареалів мігруючих видів, які включені до переліку Додатка I, будуть докладати зусиль, щоб:

а) зберегти і, якщо це можливо і доцільно, відновити ті середовища існування, які важливі для запобігання зникненню цих видів;

б) відвернути, усунути, компенсувати або, наскільки це можливо і доцільно, зменшити негативні наслідки дій або перешкод (довести їх до мінімуму), які значно ускладнюють міграції або перешкоджають їм; та

в) у міру можливості і там, де це доцільно, відвертати, зменшувати або регулювати вплив факторів, які загрожують або можуть загрожувати цим видам, включаючи суворе регулювання інтродукції або ж регулювання чи знищення вже інтродукованих екзотичних видів.

5. Сторони, які є державами в межах ареалів мігруючих видів, що включені до переліку Додатка I, забороняють добування тварин таких видів. Винятки допустимі лише у випадках, коли:

а) добування проводиться в наукових цілях;

б) добування здійснюється з метою сприяння відтворенню або виживанню виду, який знаходиться під загрозою зникнення;

в) добування здійснюється з метою задоволення потреб традиційних користувачів такого виду; або

г) цього потребують надзвичайні обставини;

за умови, що такі винятки точні за своїм змістом, обмежені територіально і в часі. Таке добування не повинне мати негативних наслідків для цього виду.

Стаття IV. Мігруючі види, які можуть стати предметом Угод: Додаток II

3. Сторони, які є державами в межах ареалів мігруючих видів, що внесені до Додатка II, будуть докладати зусиль щодо укладання сприятливих для існування цих видів угод і мають надавати пріоритетне значення таким видам, статус збереження яких є несприятливим.

4. Сторони мають вживати заходів з метою укладання угод про будь-яку популяцію або ж будь-яку географічно ізольовану частину популяції будь-якого виду чи більш низького таксону диких тварин, представники яких періодично перетинають один або декілька кордонів національної юрисдикції.

EUROBATS угода

Стаття III. Основні зобов'язання

1. Кожна із Сторін має заборонити навмисне добування, відлов або вбивство кажанів без дозволу на те її відповідального (компетентного) органу.

2. Кожна із Сторін має визначити в межах її виключної територіальної юрисдикції ті місця, які є ключовими для збереження кажанів, включаючи місця схованок. Вона має, враховуючи економічні і соціальні аспекти, охороняти такі місця від знищення та порушень. Кожна із Сторін має також намагатися визначити кормові угіддя кажанів і зберігати їх від знищення та порушень.

3. Під час визначення ключових середовищ існування для цілей загального збереження будь-яких об'єктів флори та фауни кожна із Сторін має приділяти належну увагу середовищам існування, які є важливими для існування кажанів.

4. Кожна із Сторін має вживати необхідних заходів з метою збереження кажанів і, зокрема, щодо усвідомлення громадськістю важливості збереження цієї групи тварин.

<...>

6. Кожна із Сторін може вжити додаткових заходів, які вона вважає необхідними, щоб запобігти зменшенню чи повному зникненню популяцій кажанів, визначених нею такими, що знаходяться в небезпеці, і має повідомити, відповідно до статті VI, про вжиті заходи.

<...>

8. Кожна із Сторін, приймаючи пестициди до використання, має вивчати і оцінювати потенційний вплив пестицидів на кажанів і докладати зусиль для того, щоб замінити високотоксичні хімікати, якими обробляють дерева, на більш безпечні альтернативні засоби.

АЕВА угода

Стаття III. Загальні заходи збереження

1. Сторони мають здійснювати заходи для збереження мігруючих водно-болотяних птахів, звертаючи особливу увагу на види, що перебувають під загрозою зникнення, або тих, що мають несприятливий статус збереження.

2. З цією метою Сторони мають:

(а) встановлювати таку ж сувору охорону мігруючих водно-болотяних птахів, що перебувають під загрозою зникнення, на території Угоди, як передбачено в пунктах 4 та 5 Статті III Бонської конвенції;

(б) забезпечувати такі умови, щоб будь-яке використання мігруючих водно-болотяних птахів базувалось на оцінці найкращих з наявних знань їх екології і було сталим для видів та для екологічних систем, що підтримують їх;

(с) визначати середовища існування мігруючих водно-болотяних птахів, які знаходяться в межах їх територій, та сприяти охороні, управлінню, реабілітації і відновленню цих середовищ у взаємодії з органами, які зайняті збереженням середовищ існування і перелічені в пунктах (а) і (б) Статті IX цієї Угоди;

(д) узгоджувати свої дії для гарантії того, що мережа належних середовищ існування підтримується або, за необхідністю, заново створюється на всьому просторі ареалу кожного з взятих до уваги видів мігруючих водно-болотяних птахів, особливо у випадках, коли область водно-болотяних угідь розміщена в межах території більш ніж однієї Сторони цієї Угоди;

(е) досліджувати проблеми, які пов'язані або можуть бути пов'язані з антропогенним впливом, та докласти зусиль до реалізації захисних заходів, включаючи відновлення і реабілітацію середовищ існування та компенсуючі дії при втраті середовищ існування;

<...>

(г) забороняти навмисну інтродукцію неаборигенних видів водно-болотяних птахів в природу і вживати всіх необхідних заходів для попередження ненавмисного випуску таких видів, якщо це може негативно вплинути на статус збереження дикої флори і фауни; у випадках, якщо неаборигенні види водно-болотяних птахів були вже інтродуковані, Сторони мають вживати всіх необхідних заходів для попередження можливості їх потенційної загрози аборигенним видам;

<...>

(ж) розробляти та підтримувати здійснення програм, які сприяють росту усвідомлення і розуміння проблем збереження мігруючих водно-болотяних птахів загалом та у відповідності до конкретних цілей та положень цієї Угоди;

АССОВАМС угода

Стаття II. Цілі та заходи щодо збереження

1. Сторони вживають скоординованих заходів з метою досягнення та підтримування сприятливого статусу збереження китоподібних. З цією метою Сторони забороняють будь-яке навмисне вилучення китоподібних та вживають всіх необхідних заходів щодо припинення таких дій, де це ще не зроблено, а також співробітничать у створенні та підтримуванні мережі територій, що підлягають спеціальній охороні, з метою збереження китоподібних.

Вашингтонська конвенція (CITES)

Стаття III. Регулювання торгівлі зразками видів, занесених до Додатка I

1. Будь-яка торгівля зразками видів, що занесені до Додатка I, виконується відповідно до положень цієї статті.

2. Для експорту будь-якого зразка виду, що занесений до Додатка I, необхідна попередня видача та пред'явлення дозволу на експорт. Дозвіл на експорт видається лише при виконанні таких вимог:

(а) Науковий орган держави, яка експортує, зробив висновок про те, що такий експорт не загрожує виживанню цього виду;

(б) Адміністративний орган держави, яка експортує, переконався в тому, що зразок не був придбаний з порушенням законів цієї держави, які мають відношення до захисту фауни та флори;

(с) Адміністративний орган держави, що експортує, переконався в тому, що будь-який живий зразок буде підготовлений і відправлений таким чином, щоб звести до мінімуму ризик пошкодження, загрози здоров'ю та жорстокого поводження; та

(д) Адміністративний орган держави, що експортує, переконався в тому, що був виданий дозвіл на імпорт зразка.

3. Для імпорту будь-якого зразка виду, занесеного до Додатка I, необхідна попередня видача та пред'явлення дозволу на імпорт та / або дозвіл на експорт, або сертифікат на реекспорт. Дозвіл на імпорт видається лише при виконанні таких вимог:

(а) Науковий орган держави, що імпортує, зробив висновок про те, що такий імпорт виконується в цілях, які не загрожують виживанню видів;

(б) Науковий орган держави, що імпортує, переконався в тому, що очікуваний отримувач живого зразка має належні умови для утримування зразка та піклування про нього; та

(с) Адміністративний орган держави, яка імпортує, переконався в тому, що зразок не буде використаний головним чином в комерційних цілях.

4. Для реекспорту будь-якого зразка виду, занесеного до Додатка I, необхідна попередня видача та пред'явлення сертифікату на реекспорт. Сертифікат на реекспорт видається лише при виконанні таких вимог:

(а) Адміністративний орган держави, яка реекспортує, переконався в тому, що зразок був імпортований в цю державу відповідно до положень цієї Конвенції;

(б) Адміністративний орган держави, яка реекспортує, переконався в тому, що будь-який живий зразок буде підготовлений і відправлений таким чином, щоб звести до мінімуму ризик пошкодження, загрози здоров'ю та жорстокого поводження; та

(с) Адміністративний орган держави, яка реекспортує, переконався в тому, що був виданий дозвіл на імпорт будь-якого живого зразка.

5. Для інтродукції з моря будь-якого зразка виду, занесеного до Додатка I, необхідна попередня видача сертифікату Адміністративним органом держави, яка виконує інтродукцію. Сертифікат видається при виконанні таких вимог:

(а) Науковий орган держави, яка виконує інтродукцію, зробив висновок про те, що така інтродукція не загрожує виживанню цього виду;

(б) Адміністративний орган держави, яка виконує інтродукцію, переконався в тому, що очікуваний отримувач живого зразка має належні умови для утримування зразка та піклування про нього; та

(с) Адміністративний орган держави, яка виконує інтродукцію, переконався в тому, що зразок не буде використаний головним чином в комерційних цілях.

Стаття IV. Регулювання торгівлі зразками видів, занесених до Додатка II

1. Будь-яка торгівля зразками видів, що занесені до Додатка II, виконується відповідно до положень цієї статті.

2. Для експорту будь-якого зразка виду, занесеного до Додатка II, необхідна попередня видача та пред'явлення дозволу на експорт. Дозвіл на експорт видається лише при виконанні таких вимог:

(а) Науковий орган держави, яка експортує, зробив висновок про те, що такий експорт не загрожує виживанню цього виду;

(б) Адміністративний орган держави, яка експортує, переконався в тому, що зразок не був придбаний з порушенням законів цієї держави, які мають відношення до захисту фауни та флори; та

(с) Адміністративний орган держави, яка експортує, переконався в тому, що будь-який живий зразок буде підготовлений і відправлений таким чином, щоб звести до мінімуму ризик пошкодження, загрози здоров'ю та жорстокого поводження.

3. Науковий орган кожної Сторони контролює як дозволи на експорт, які видаються цією державою на зразки видів, занесених до Додатка II, так і фактичний експорт таких зразків. У випадку, коли Науковий орган визначить, що експорт зразків будь-якого такого виду повинен бути обмежений з метою підтримання цього виду в усьому його ареалі на рівні, що відповідає його ролі в екосистемі, де він поширений, та на більш високому рівні ніж той, при якому може виникнути необхідність занесення цього виду до Додатка I, Науковий орган рекомендує відповідному Адміністративному органу належні заходи, які мають бути вжиті з метою обмеження видачі дозволів на експорт зразків цього виду.

4. Для імпорту будь-якого зразка виду, занесеного до Додатка II, необхідне попереднє пред'явлення або дозволу на експорт, або сертифікату на реекспорт.

5. Для реекспорту будь-якого зразка виду, занесеного до Додатка II, необхідна попередня видача та пред'явлення сертифікату на реекспорт. Сертифікат на реекспорт видається лише при виконанні таких вимог:

(а) Адміністративний орган держави, яка реекспортує, переконався в тому, що зразок був імпортований в дану державу відповідно до положень цієї Конвенції; та

(б) Адміністративний орган держави, яка реекспортує, переконався в тому, що будь-який живий зразок буде підготовлений і відправлений таким чином, щоб звести до мінімуму ризик пошкодження, загрози здоров'ю та жорстокого поводження.

6. Для інтродукції з моря будь-якого зразка виду, занесеного до Додатка II, необхідна попередня видача сертифікату Адміністративним органом держави, яка виконує інтродукцію. Сертифікат видається лише при виконанні таких вимог:

(а) Науковий орган держави, яка виконує інтродукцію, зробив висновок про те, що така інтродукція не загрожує виживанню цього виду;

(б) Адміністративний орган держави, яка виконує інтродукцію, переконався в тому, що поводження з будь-яким живим зразком буде відбуватися таким чином, щоб звести до мінімуму ризик пошкодження, загрози здоров'ю та жорстокого поводження.

7. Сертифікати, згадані в пункті 6 цієї статті, можуть бути видані за рекомендацією Наукового органу, після консультації з іншими національними науковими органами, чи, при необхідності, з міжнародними науковими органами на періоди, що не перевищують одного року, для загальної кількості зразків, які підлягають інтродукції протягом таких періодів.

Стаття V. Регулювання торгівлі зразками видів, занесених до Додатка III

1. Будь-яка торгівля зразками видів, занесених до Додатка III, виконується відповідно до положень цієї статті.

2. Для експорту будь-якого зразка виду, занесеного до Додатка III, з будь-якої держави, що занесла цей вид до Додатка III, необхідна попередня видача та пред'явлення дозволу на експорт. Дозвіл на експорт видається лише при виконанні таких вимог:

(а) Адміністративний орган держави, яка експортує, переконався в тому, що зразок не був придбаний з порушенням законів цієї держави, які мають відношення до захисту фауни та флори; та

(б) Адміністративний орган держави, яка експортує, переконався в тому, що будь-який живий зразок буде підготовлений і відправлений таким чином, щоб звести до мінімуму ризик пошкодження, загрози здоров'ю та жорстокого поводження.

3. Для імпорту будь-якого зразка виду, що занесений до Додатка III, необхідне, за винятком обставин, до яких застосовується пункт 4 цієї статті, попереднє пред'явлення сертифікату про походження та, у випадку, коли зразок імпортується з держави, що занесла вид до Додатка III, дозволу на експорт.

4. При реекспорті сертифікат, виданий Адміністративним органом держави, яка реекспортує, та який засвідчує, що зразок підлягав обробці в цій державі або що він реекспортується, приймається державою, яка імпортує, як доказ виконання положень цієї Конвенції по відношенню до зразка.

Стаття VII. Винятки та інші спеціальні положення, що стосуються торгівлі

4. Занесені до Додатка I зразки видів тварин, виведених в неволі в комерційних цілях, та занесені до Додатка I види рослин, штучно вирощених в комерційних цілях, вважаються зразками видів, занесених до Додатка II.

Олена Віталіївна ГОДЛЕВСЬКА
Іван Юрійович ПАРНІКОЗА
Володимир Богданович РІЗУН
Геннадій Васильович ФЕСЕНКО
Юлія Костянтинівна КУЦОКОНЬ
Ігор Володимирович ЗАГОРОДНЮК
Марія Сергіївна ШЕВЧЕНКО
Дар'я Миколаївна ІНОЗЕМЦЕВА

Фауна України: охоронні категорії (довідник)

Видання друге,
перероблене та доповнене

За редакцією О. Годлевської, Г. Фесенка.

Оригінал-макет О. Годлевської.

Здано до друку 26.12.2009. Умов. друк. арк. 6,9. Наклад 300 екз.
Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Times.

примітки

На початку 2010 року, вже після виходу цієї книги з друку, з'явилися європейські червоні книги метеликів, бабок та сапроксильних жуків. Подивитися та завантажити ці червоні книги можна за адресою <http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/>.

Після виходу довідника з'явилося й нове видання Зеленої книги України. Завантажити її PDF можна з веб-сайту Мінприроди — <http://menr.gov.ua>.

Також на початку 2010 року було переглянуто МСОП-івські категорії рептилій, у тому числі тих видів, що трапляються на території України. Докладну інформацію можна отримати на сайті Червоного списку МСОП — <http://www.iucnredlist.org/>.